UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

REVISTĂ DE CULTURĂ

FINANȚATĂ CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII

::1/IANUARIE 2026 [1187]

24 PAGINI, 6 LEI

MIRCEA CĂRTĂRESCU - EMINESCU NVT

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ ::2026

REVISTĂ DE CULTURĂ
A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

1 IANUARIE [1187]

revistă finanţată cu sprijinul
Ministerului Culturii

EVENIMENT
Comitetul director al Uniunii Scritorilor din România**::2**
Şedinţa Consiliului Uniunii Scritorilor din România**::2**
EDITORIAL
Dan Stanca – *Eminescu***::3**
EVENIMENT
Validări**::3**
TINERI POEȚI LAUREAȚI
Lavinia Ienceanu**::4**
CRONICA LITERARĂ
Horia Gârbea - *Amintirea care devine literatură***::5**
TINERI POEȚI
Anamaria Bianca Dragu**::6**
Elena Puruşniuc**::6**
TINERI PROZATORI LAUREAȚI
Răzvan Nicula – *Acedia***::7**
TÂNĂRA POEZIE
Flavia Adam – *Geografii ale inocenței***::8**
Andrea H. Hedeş – *Anul 2329***::8**
LITERATURA DE AZI
Răzvan Voncu – *Independent, adică amator***::9**
ANIVERSĂRI
Ioana Diaconescu – *„În fiecare cuvânt/ învieri“***::10**
Simona Gabriela Noapteş – *„Poezia este o stare de graţie“***::10**
OPINII RADICALE
Dan Stanca – *Turismul, o boală fără leac***::11**
ȚIGLA DE PE CASĂ (21)
Aurel Maria Baros – *Creative Wriring 8., 9.***::11**
INTERVIU
Ion Bogdan Ştefănescu – *Adrian Iorgulescu – un model de conduită intelectuală***::12**
TÂNĂRA POEZIE
Mircea Teculescu – *Când timpul nu mai respiră***::14**
TINERI ISTORICI
Flaviu George Predescu – *Trăia din ce nu scria***::14**
TÂNĂRA PROZĂ
Evelyne Croitoru – *Memoria dedublării***::15**
TÂNĂRA POEZIE
Ana Dobre – *Cronotopul propriei realități***::15**
TÂNĂRA POEZIE
Nicoleta Milea – *La granița maturității***::16**
Ella Leynard – *Privind ca prin apă***::16**
TÂNĂRA PROZĂ
Florin Anghel Vedeanu – *Manual de dragoste***::17**
ANTOLOGIILE TINERILOR
A.T. Branca – *Unde mergi, poetule?***::17**
TINERI POEȚI AI LUMII
Patrizia Bagliogne (Italia)**::18**
APROPIERI
Ilias Fragakis (Grecia)**::18**
MUZICĂ TÂNĂRĂ
G. P. Volceanov SeTeHash – *Lumină în întuneric***::19**
IN MEMORIAM
Ion Bogdan Ştefănescu – *Abia ce-l sărbătoriserăm la împlinirea a 70 de ani***::19**
TINERI PE SCENĂ
Alexandru Jurcan – *Festival francofon de cinci stele****::20***
TINERI REGIZORI
G. Răzvan – *Maladii şi dependenţe***::20**
TEATRU
Doru Mareş – *Un nou festival. La Chişinău***::21**
FILM
Angelo Mitchievici – *Procesul secolului XX: talentatul „domn“ Göring***::22**
CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE
La noapte vom urla pe rând**::23**
VIZUAL
Aurel Maria Baros - *Robert Lőrincz. Bungee jumping***::24**

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România

În ziua de 2 decembrie 2025 a avut loc ședința Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România, sub conducerea Președintelui Uniunii, Dl. Varujan Vosganian. Ordinea de zi a cuprins informarea Președintelui Uniunii Scriitorilor din România aspra problemelor curente ale organizației. Au fost discutate apoi cererile pentru indemnizații de merit, existînd locuri vacante. S-au stabilit echipele pentru Turnirul de Poezie, acestea fiind echipa filialelor Dobrogea și Sud-Est, laureată la ediția precedentă, și echipa filialei Târgu Mureș. A fost realizată prezentarea proiectelor USR pentru anul 2026 și discutarea propunerilor de proiecte noi. S-au discutat componențele juriilor pentru premiile ce se vor acorda în anul 2026: Juriul Premiilor Uniunii Scriitorilor din România pentru anul 2025, Juriile Premiului „Mihai Eminescu“, Premiului „Ion Creangă“, Premiului „Lucian Blaga“ pentru Premiile „Scriitorii Anului“. A fost prezentată finanțarea revistelor USR pentru anul 2026. Comitetul a aprobat acordarea calității de membru de onoare al USR criticului și traducătorului Stavros Deligiorgis. A fost prezentat raportul Consiliului Editorial de la Editura Cartea Românească. S-au prezentat cărțile apărute, planul editorial pentru anul 2026, s-a făcut confirmarea componenței Consiliului Editorial. La final au avut loc discuții la capitolul Diverse, în principal asupra felului în care se fac nominalizările și jurizarea la Premiul „Mihai Eminescu“.

Şedința Consiliului Uniunii Scriitorilor din România

Marți, 2 decembrie 2025, a avut loc ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor din România (CUSR). Ședința a fost prezidată de dl Varujan Vosganian, președintele USR. Ședința a început cu informarea președintelui USR de către Consiliu privind funcționarea USR.

A fost prezentată și supusă la vot oferta pentru închirierea Casei Scriitorilor „Zaharia Stancu“ de la Neptun. În continuare a avut loc prezentarea și validarea Execuției Bugetare la data de 30 septembrie 2025 și Proiectul de Buget pentru anul 2026. Președintele Comisiei de validare a prezentat lista noilor membri ai USR propuși, CUSR votînd primirea acestora. S-au prezentat principalele proiecte ale USR pentru anul 2026. Propunerile pentru acordarea unor indemnizații de merit au fost stabilite prin vot secret al CUSR. Au fost apoi aprobate propunerilor Comitetului Director pentru Juriul Premiilor USR pentru anul 2025.

DAN STANCA

Nu scriu aceste rânduri fiindcă ne aflăm în luna ianuarie care este, ştie oricine, luna venirii pe lume a lui Mihai Eminescu. Scriu deoarece de curând am descoperit nişte versuri care m-au cutremurat. Le ştiam cumva deşi înainte, de pe vremea unei studenţii mediocre, dar întâlnirea cu ele acum a fost ca o renaştere a propriei persoane. Care sunt versurile? Fac parte, dacă nu mă înşel, din „Gemenii“. Sună în felul următor: *„El mână în uitare a veacurilor turmă,/ Şi sorii îi negreşte de pier fără de urmă,/ Dacă priveşte-n mare ea tremură şi seacă,/ De-şi pleacă a sa frunte tot ceru-atunci se pleacă...*

Studenţii snobi şi sclifosiţi de acum, care, din păcate, ideologic, sunt 90 la sută neomarxişti, nu le dau nici o atenţie sau le privesc cu o asemenea suficienţă disprețuitoare încât tu, om bătrân, dacă a dat ghinionul să le fii şi profesor, ai face bine să ieşi din clasă fiindcă altfel te-ar pocni damblaua. Să ne amintim, că în urmă cu ani şi ani, o prestigioasă revistă de cultură a organizat un fel de anchetă privind receptarea de care în zilele noastre se mai bucură poetul naţional. Rezultatele au fost dezastruoase. Eminescu era scormonit pe toate părţile, chipurile, spre a-l face contemporanul nostru, aşa cum s-a făcut, de altminteri, şi cu Shakespeare, dar tendinţa ascunsă era alta. Cine ştie în ce bastion al negativităţii a existat comanda de-a-l destitui pe marele poet din condiţia sa supremă? E foarte posibil să se fi întâmplat aşa. Americanii şi-au demolat statuile, va veni şi ziua întunecată când vom dărâma statuia lui Eminescu din faţa Ateneului. Şi atunci se pune întrebarea: cum putem să-l apărăm? Regretatul Alex Ştefănescu a scris o carte în care a analizat, una câte una, toate poeziile lui Eminescu. Strădaniile sale au fost excepţionale mai ales fiindcă plecau din convingerea că e musai nevoie de aşa ceva fiindcă altfel marele poet, după ce va fi uitat, va fi şi desfiinţat. Singura cale de-a-l apăra pe Eminescu este aceea de-a-l citi şi de-a-l reciti. Doar aşa îi asigurăm o minimă protecţie. Şi a-l citi cu sufletul deschis, cu generozitate, şi nu într-un mod meschin, rău voitor, atitudine specifică literaţilor de acum care, în loc de condei, ţin în mână un târnăcop.

Aşa că mă întorc spre versurile citate mai sus. Doamne sfinte, nu mă pun eu acum să-l laud pe Eminescu, ar fi absolut comic, vreau doar să atrag atenţia asupra unei viziuni care face cât o tonă de versuri nu proaste, ci bune sau chiar foarte bune. Aşadar, ce spune poetul? El ne transmite ceva foarte simplu, care sună ca o sentinţă. Personajul principal al poemului este însuşi Demiurgul. Şi ce face Demiurgul? Are la dispoziţie tot. Goneşte veacurile, înnegreşte aştrii, dar mai mult de atât, priveşte marea, care nu e doar Marea Neagră, ci tot oceanul planetar. Şi dacă o priveşte, ce se întâmplă? Marea seacă. E, pur şi simplu, teribil. Asta înseamnă cu adevărat viziune metafizică. Fiindcă prea ne jucăm cu expresiile şi pe nepusă masă o mai facem şi pe filosofii, stimaţii vânători de cuvinte mari ar trebui să ştie că metafizica nu e un concept oarecare, ci exprimă maxima discontinuitate, ruptura de nivel, fractura necesară pentru ca universul să nu aibă aspectul unei orizontale deprimante, ci să reprezinte o ierarhie splendidă, care porneşte de sus, de la nivelul Increatului, şi merge până jos de tot, în subistorie. Metafizica vede lucrurile pe verticală şi nu e o simplă salbă de abstracţiuni. Aşa că în momentul în care Demiurgul priveşte marea sau tot cosmosul, marea, munţii, şesul, şi este în stare să le anuleze, atingem un punct extrem de sensibil, acela al maximei absorbţii, când tot ce a fost creat dispare fiindcă se resoarbe în Principiul divin. Este clipa de graţie care înseamnă mai mult decât cea mai complicată şi laborioasă creaţie. Eminescu spune despre mare că doar seacă, dar asta echivalează cu o golire de tot, după care, ca-n cartea Apocalipsei, nu pot urma decât un cer nou şi un pământ nou. Din acest motiv nu greşim dacă spunem că Eminescu nu a făcut poezie, nu a făcut literatură, ci ALTCEVA, a crezut fenomenal în forţa cuvintelor sale, care în felul acesta nu au mai fost simple cuvinte. În naivitatea mea, îmi vine să cred că în anii următori viziunile lui se vor adeveri. N-ar fi vorba de un apocalips de duzină aşa cum întâlnim în literatura unor autori de succes, gen Igor Bergler la noi sau Dan Brown în străinătate, care manevrează cu abilitate nişte simboluri majore, totul având un singur scop, acela al vulgarizării, spre a arunca, cum se spune în evanghelie, mărgăritare la porci... Ci de cu totul altceva, pe care nici nu ştiu cum să-l numesc, poate o coborâre în noi înşine şi trăirea unei uriaşe uimiri faţă de comorile pe care le deţinem şi de care până în această clipă nu am fost conştienţi. Căci ăsta e adevăratul apocalips, revelaţia care porneşte întâi din tine însuţi şi abia apoi îmbrăţişează tot cosmosul. Mă uit la nenorocirea din Rahova şi, în ciuda caracterului ei strict grosier, simt o rezonanţă către un viitor imprevizibil...

EVENIMENT

VALIDĂRI

În cadrul ședinței Consiliului Uniunii Scriitorilor din România din data de 2 decembrie 2025 au fost validați ca membri ai USR următorii candidați:

Filiala Alba-Hunedoara
Elina Adam
Nicolae Afrapt

Filiala Arad
Ioan Vodicean

Filiala Bacău
Adriana Chioaru
Doina Dabija
Ema Felicia Dimitriu

Filiala Brașov
Doru Antonesi
Mirel Bănică
Răzvan Bucuroiu
Sabina Fati
Serenela Ghițeanu
Adrian Jicu
Nicoleta Șimon

Filiala București – Critică, Eseistică și Istorie Literară
Carmen Brăgaru
Horia Vicențiu Pătrașcu

Filiala București – Literatură pentru Copii și Tineret
Mariana Badea
Klaudia Munteanu

Filiala București – Poezie
Tori Branca
(pseudonim: A. T. Branca)
Ștefan Teodor Cabel
(pseudonim: Teo Cabel)
Ana Corina Săcrieru

București – Proză
Florin Chirculescu
(pseudonim:
Sebastian A. Corn)
Octav Lica
Niculae Manolache
Teodora Elena Mateiu
(pseudonim: Teodora Matei)

Filiala București – Traduceri Literare
Andrei Covaciu
Aurora Firța-Marin
Mariana Mangiulea-Jatop
Wilhelm Tauwinkl

Filiala Cluj
Dana Buzura-Gagniuc
Florina Codreanu
Radu Dinulescu
Raluca-Daniela Duinea
Ligia Duruș
Sandu Frunză
Ioana Andreea Mureșan
Olivia Petrescu

Filiala Craiova
Ilona Duță
Carmen Teodora Făgețeanu

Filiala Dobrogea
Daniela Andronache
Romeo Aurelian Ilie
Bogdan Răileanu

Filiala Iași
Mihaela Bacali
Dan Cristea (pseudonim:
Dan Petru Cristea)
Marius Adrian Nicoară
Liviu Petcu
Ioan Popoiu

Filiala Pitești
Ștefan Găitănaru
Magdalena Hărăbor

Filiala Sibiu
Alina Bako
Ovidiu Baron
Silviu Guga
Mircea Perpelea
Codruța Perșa
Mihai Petre
Doina Tăutan

Filiala Sud-Est
Matei Georgescu
Leonard Matei
Sorin Oprea

Filiala Timișoara
Mugur Ioniță
Ionuț Nicușor Manea
(pseudonim: Ionuț Manea)
Ciprian Muntean
Cristian Vicol

Ia-ți, crăiasă, trena bună...

pentru când vei trece prin patul din lemn de fag,
unde se străpezesc aşternuturile la atingerea
îndoielii şi a ştiinţei... Din strânsoare
micromorminte pun rămăşag pe clipele
învălmăşite-n uraganul ce-nghite memoria
celui care nu te va-ntreba în ce an a compus Beethoven
sonata lunii sau în ce ritm ţi-a slăbit smalţul dentar
după fiecare bătălie pierdută cu neomenia sau cu
reclama la apă de gură ce acţionează perfid
prin palat. Amintirea marilor oraşe, cărora nu li se-mpleticesc
tentaculele-n iertare-mărinimie-celălalt obraz-mânie,
se topeşte ca o îngheţată proastă, dar scumpă,
cu un procent prea mic de smântână. Din cornet
te(a)trada se prelinge şi sapă-n pântecele-ngheţat
al unei alei. La atingerea pielii
îmi înfăşori mintea în pixeli, şi în sânge,
şi în trenele unor idei torţionare
în timp ce gonesc vânând călimări vii de lei
alăptate, şi mă izbesc de cotoarele unor mere digitale, şi
mă agăţ de floarea care se deschide la gâtul zilei
cu gândul la pieptul fremătând al nopţii din abatoare, şi la
toţi netoţii, şi la revenirea sălbatică cu puls de urs
şi mişcări de gondolier ale karmei.
Ca o zăbală vrei să funcţioneze cununa cu nuferi
culeşi de pe Marte. Ca o zăbală, îi şopteşti
pianistului de lapte care-şi va adânci mâinile-ntre
claviculele tale până când mânzoaica de scorţişoară
ne va arde înc-o copită. Spiralată osândă şi nutreţ
de frică pentru gândurile psihotice coborâte prin ger
după ce griul sedării se face aramă,
şi răscoala din hipocampus,
mahramă,
pentru cifre jilăvite. Şi din cifre şi sânge rotund şi uscat faci bici
când ruşinea devine ţărână peste care nu suflă nici un zeu.
Şi ai scoate untul din nimicurile de om care se cabrează-n
îndumnezeire, cărora le dai peştele eviscerat şi te plesnesc
cu el peste faţă fără şovăire. Şi-ntr-o uvertură de tină
te uiţi mezmerizată la corbii cu minţi vârtoase de smoală,
cioc de vânătă zbârcită şi chitări albe-n gâtlej.
La al corbilor orbi
de pe creasta resemnării
festin te uiţi,
cu juraţii şi invitaţii tăvăliţi în Merlot,
ciugulindu-ţi din cupă cioburile de patimă,
prostie, picior
şi scrutin. Şi dacă tot te uiţi, ia-ţi, crăiasă,
cizma bună cât aştepţi ca altcineva
să gâdile tălpile fariseilor,
şi să-nchidă gura leilor. Acel Cineva
care ţi-a cusut prea strâmt coama pe sub piele
şi furia care ţi se cască-n atrii
cât aştepţi cu gura plină de ispitele altora, prin patriile
altora şi ideile altora, care nu dau altceva
decât ceea ce sunt.

Zăbala din cutia Pandorei

Brăzdăm obrazul nespălat al timpului cu câte-o
cursă cu un Bolt,
săriţi din patul cu arcuri al bunicilor,
în care te mişti doar ca să simţi că nu eşti singur.
Hashtag – pedeapsă.
Swipe la dreapta dăduse Epimeteu.
Sânge şi confetti. Pedeapsa modelată de Hefaistos
nici azi nu ne lasă la greu. Şi plouă cu dislike-uri,
şi ne ştergem de lumină. Dintr-un server nanoolimpic
ne trimite nea Zeus o cutie plină cu zâmbilici.
Sub gheţuşul bizar care ne taie-n două ecranul
ne sar emoji-uri diverse la beregată. *Unboxing* express…
Culpă cu wifi nelimitat. Între sprâncene se-nfig
notificări *push*: *Alea hackta est* la pătrat şi nesimţirea
care trage pe roată (o)menirea între eroare, măsluire
şi lehamite ultra-HD. Un catalog pastelat de aplicaţii
ne flutură pe dinainte cel ce-odinioară distribuise
gheare, aripi şi coarne. Tutoriale pentru bricolaj
de rele la liber, şi reţete de anxietate 4K, şi şedinţe
de terapie *online* după un *cashback* ratat din plin.
Fulgeră cu nume de alint şi cerneluri care se fac benzină
ieftină, pe care o luăm acum ca să ne putem permite
mai încolo să trecem pe lista cu rezoluţii de Anul Nou
o fiară electrică şi din cale-afară de afurisită.
Zâniţi, dar eco-friendly, fără doar şi poate,
când pe cadranul smartwatch-ului nu ni se mai plimbă
dacă şi cu parcă, dar tot se mai învârte-un *dar dacă*... Dar dacă
ne-am petici timpanele în timp ce Pandora
ne redeschide ochii? Am deveni imuni?
Pandora ne face rapelul. Ne facem antene din sârmuliţele
de pâine cu scofeturi şi prindem streaming-ul pe care-l face
speranţa din urnă. Îl prindem
şi trece ca prin brânză. Şi ne dăm în continuare
într-un scrânciob făcut din origami şi ambalaje
reciclate de la Măgura, Rom şi Făgăraş.
Şi în cutia Pandorei avem notificări
pe care le marcăm ca necitite de 40 de zile.
Redeschizând-o, privirea-şi aruncă-n
inbox Epimeteu. *Fortuna reloaded*…
Prin crângul spaţiului de stocare
mânjii nărăvaşi ai lui lady Algorithm
zburdă. *Q.E.D.* Zăbala (nu) ne lasă la greu.

Ca un râu...

Frământi şaua de lut ca pe aluat
cu Bishop Briggs pe fundal. Numele
îmi curge prin tine ca un râu descoperit
de un savant însetat şi se răsfiră peste plapuma pulsatilă
de coduri QR prelinse ca ceasurile lui Dalí
peste podeaua caruselului care se-nvârte-n sensul
opus acelor de ceasornic. Pe brânci, luând urma zaţului
de Segafredo, cu adresa virtuală ca un tinitus în minte
în loc de ureche, ai căutat litrii de sânge cald
din mine ca să glazurezi cuvintele ce-aşteaptă-ncovrigate
să le dai la copt. Eram convinsă că nu-ţi plac covrigii
reci de lut când mi-ai spus răspicat cu privirea
că-ţi face cu ochiul vişina de pe tort, dar că nu vrei
mobilier din lemn vişiniu în sufragerie. Şi acum
te-nvârţi într-un somn metalifer, şi sapi ca unul scăpat
din uzină, şi te-mbeţi ca un circar adus la sapă de lemn,
şi cauţi stăpânul muşcat de propriul câine, şi muști
din sensul imperfecţiunii, şi din perfecţiunea vindecării,
şi din vindecarea sensului, şi vindecarea are gust
amărui-metalic, şi sensul vindecării se-ntrupează-ntr-o
pară pe care o feliez şi o pun la fiert. Îţi scriu
pe discul olarului că îmi vreau numele înapoi.
Te găsesc aşteptând încă, cu trei degete pe coada
crăticioarei şi ochii la Somersby-ul nedeschis.

Ca într-o chitară de lut

Mă *re*-semnez,
cu o pană de smoală-nspicată
adâncită-n balta de ceară pământie care
se va re-ntări-ntr-o dantelă de copite şi gheare
peste faianţa solzoasă a clădirii din branhiile căreia tragi
ca dintr-o căptuşeală roşie de joben. După colţ, trena
înţesată cu polen de narcise. Întind mâna după rana asta
întunecată care se alungeşte şi sfârâie precum carnea
trasă în urma roţilor zăngănitoare, care gonesc şi se
albăstresc culcând la pământ lanurile de silabe şi de piele
oarbă, şi, sub pământ, (si)labele cernelii, şi tutunul, şi
scheletele cailor care ne trăgeau trăsura. De la *Demeter
Suites* până la *Erebo Loft*, lumina se ascunde ca o orfelină
în fagurii mov din care se prelinge semnătura
ce va pecetlui mariajul vinului cu pulpa de miel.
Strigătul mamei se uită în mine ca într-o chitară
de lut.

Amintirea care devine literatură

HORIA GÂRBEA

Memorii, jurnale, iată un gen literar care nu-și va pierde interesul niciodată. Cînd amintirile sînt trecute în paginile cărților ele nu devin neapărat literatură. Condiția este ca autorul să capteze atenția cititorului și prin altceva decît faptele relatate. Desigur, și acestea au rolul lor, amintirea unei existențe terne, oricît de măiastră ar fi relatarea ei, nu merită menționată, deși mulți se iluzionează că zilele scurse identic, într-o rutină nesfîrșită, pot să intereseze pe cineva.

*

Recent, am citit două volume care mi s-au părut că ies din obișnuit și merită consemnate și recomandate spre lectură unor iubitori de literatură, dar și de istorie. Opritsa Dragalina-Popa este autoarea volumului *Trecutul meu abia începe. Amintirile nepoatei unui general erou* (Editura Humanitas, 2024). Ea s-a născut ca fiică a comandorului Virgil Dragalina (1890-1980) și este nepoata eroului Ioan Dragalina (1860-1916), general al Armatei Regale Române, căzut în luptă, în defileul Jiului. Din întîmplare, ca participant la Bătălia de la Podul Jiului, bunicul meu, atunci locotenent de artilerie, l-a cunoscut pe generalul Dragalina, dar la data bătăliei acesta fusese rănit, transportat la București și avea să moară la 9 noiembrie 1916.

Amintirile redactate de Opritsa Dragalina-Popa nu urmează ordinea cronologică. Ele încep cu plecarea din țară, în 1969, împreună cu soțul ei, medicul Valentin Popa, întîi la Viena și apoi la New York. Tinerii, veniți direct din lagărul de refugiați austriac au ajuns în marele oraș american (descris de autoare ca ostil) fără să aibă nimic din cele strict necesare. Au pornit chiar de la zero. Dar au preferat să trăiască acolo, în condiții foarte grele la început, decît în România comunistă care pe-atunci era totuși un fel de paradis, comparativ cu felul în care se va desfășura viața la noi spre sfîrșitul anilor 1980.

După relatarea începutului vieții sale în Statele Unite, scriitoarea, putem să-i spunem astfel, absolventă, de altfel, de Litere (limba germană), se întoarce în trecut, spre copilărie, spre figurile rudelor sale, înaintași dar și persoane din aceeași generație. Fascinantă este povestea lui Peter, fratele vitreg, mai mare decît surorile lui, Opritsa și Ioana, fiicele comandorului Dragalina. Născut în Anglia dintr-o relație trecătoare a comandorului cu o aristocrată britanică și venit cu tatăl său în România, el este declasat de regimul comunist, ostracizat ca „apatrid“, obține un pașaport britanic care i se fură la securitate, reușește să primească altul abia după 10 ani și va muri în Anglia după o existență grea, dusă mult sub rangul său.

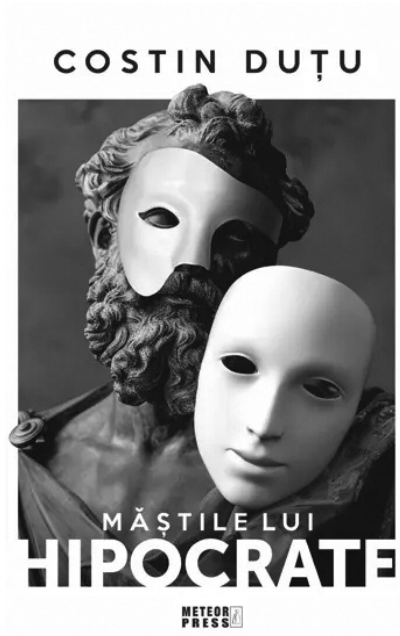
Numeroase portrete foarte vii apar în paginile scrise de Opritsa Dragalina-Popa, atît persoane din propria familie cît și din aceea a soțului său („șapte generații de preoți“ numără aceasta). Mulți alți oameni din toate vremurile, portretizați direct sau prin amintirile altora, formează o lume. „Șapte scrisori memorabile“ formează un capitol la finalul cărții. Impresionantă este scrisoarea adresată în 1911 de generalul Dragalina, fiului său Virgil. În acel an, Virgil Dragalina, tatăl autoarei, împlinea 21 de ani și devenea major. Era încă o *belle époque*, chiar dacă războiul se întrevedea. Dar generalul dă fiului său îndemnuri serioase la responsabilitate și cinste în viață și în profesiune. El citează și dintr-o scrisoare pe care tatăl lui, Petre Dragalina i-a trimis-o cînd viitorul general a plecat la regimentul său, la vîrsta de 19 ani.

Niciodată nu vom putea regreta destul că asemenea familii cu simțul cinstei, al muncii, al spiritului de clan și cu înaltă educație și instruire a fost rupt de anii de beznă ai comunismului. De fapt, România a pierdut oameni precum urmașii lui Dragalina. Ei au găsit, cu greu, de altfel, dar ajutați de calitățile lor, un loc în Occident, în cazul de față în Statele Unite. Alt popor a beneficiat de inteligența și munca lor, au fost alungați sau vînduți la propriu (sora Opritsei Dragalina-Popa a fost cumpărată de aceasta de la statul comunist român pe 1500 de dolari plus 500 „puradelul“ ei, cum se exprima memorabil în ticăloșie un securist care s-a ocupat de tranzacție).

De notat că prefața volumului este scrisă de poetul și traducătorul Mihai Cantuniari, o prezență rară și prețioasă în literatura noastră. Postfața aparține generalului Grigore Buciu și subliniază implicarea de azi a autoarei în acțiunile organizației „Cultul Eroilor“.

Opritsa Dragalina-Popa este o învingătoare. Memoriile ei ne conving.

*

O carte care combină memorialistica și proza este *Măștile lui Hipocrate* semnată de Costin Duțu (Editura Meteor Press, 2025). Costin Duțu este medic primar, chirurg, doctor în științe medicale. A debutat în literatură ca poet și nu cred că vom avea mult de așteptat pînă la apariția unei noi cărți de poezie a sa. Dar medicul scriitor nu se limitează la profesiunea sa de bază și la beletristică. El este un specialist în comunicare medicală și a semnat multe lucrări în care se referă la acest subiect care are o mare importanță, nebănuită de profani, într-o profesiune care presupune lucrul în echipă și o rapidă înțelegere, foarte precisă, între membrii săi. Astfel, găsim între textele lui Costin Duțu titluri ca *Tehnici de comunicare în echipa de chirurgie* sau *Comunicarea defectuoasă, cauză de malpraxis*. Da, comunicarea defectuoasă nu e lucru curat și de aceea, în tot ceea ce scrie, autorul se exprimă clar, nuanțat, dar și cu foarte mult umor de bună calitate. Ar trebui neapărat să-și întregească opera cu un tratat: „Lipsa de umor, cauză de maladii severe“.

Pînă atunci, în *Măștile lui Hipocrate*, care urmează altor cărți ca *Incizie printre cuvinte* și *Sutură de gînd*, medicul tratează diferite maladii, mai mult ale spiritului pacienților și colegilor. Avînd harul observației directe și pe cel al redării dialogului nuanțat, scurtele schițe ale prozatorului, inspirate mai ales din relația medic-pacient, dar nu numai, își mențin un aer optimist, deși întîmplările relatate nu sînt totdeauna vesele, și în cursul celor povestite, apar acte medicale de mare risc și de mare răspundere. Ca orice medic care petrece un timp îndelungat în gardă și în intervenții de urgență, Costin Duțu are la îndemînă sute, poate chiar mii de studii de caz.

Tot acest material trece pe sub ochii și chiar prin vîrful degetelor multor actanți ai profesiunii medicale. El ar rămîne însă nevalorificat sau cantonat în banalitate dacă autorul nu ar ști să scoată din fiecare picătura de sens, eventual de haz care să de culoare și savoare unor fapte care, în mod normal, ar trece doar între cele care „vă pot afecta emoțional“ sau în registrul banalității. Ca să spun drept, am mai citit pagini de proză direct sau indirect memorialistică, ultimele deghizate în povestiri, nuvele, romane ba chiar – mi s-a întîmplat și asta – în poeme în proză semnate de medici. La multe am ridicat din umeri și la altele am fost bucuros că sînt în general sănătos și nu am nevoie de asistența autorilor.

Cazul lui Costin Duțu e unul aparte și de aceea se cuvine să i se acorde prețuirea meritată. El nu este un medic oarecare, chiar dacă toți reprezentanții acestei profesiuni merită respect. Experiența și numărul imens de cazuri diverse îl disting între profesioniști, după cum și efortul deosebit pe care îl face, practic, zi de zi. „Materialul uman“ cu care vine în contact îi permite observații profunde, la fel ca și situațiile, multe la limită, în care este pus în mod curent. Din fericire, medicul are un simț deosebit al observației și al surprinderii insolitului în toate manifestările vieții, nu doar ale actului medical în sine. Sigur pe ceea ce distinge la ceilalți și precis în descrieri, așa cum desigur este și în sala de operații, el își realizează „inciziile“ și în gînd, și în caracterele întîlnite.

Așa cum spuneam, umorul îl însoțește mereu și cred că asta îl ajută foarte mult să păstreze un echilibru special în confruntarea cu atîtea spețe complicate, uneori marcate, desigur, de speranță dar și de deznădejde. Un „Jurnal de Covid“ ocupă cam 50 de pagini și ne dezvăluie cum autorul a petrecut zile și nopți fără odihnă, blocat în spital, departe și de familie confruntîndu-se nu numai cu boala, dar și cu imbecilitatea unora, chiar confrați de-ai săi, care se expuneau cu inconștiență și puneau în pericol și viețile altora. De fapt nu e vorba numai de epidemia de Covid. Multe texte arată – și de unele situații descrise m-am îngrijorat eu însumi – cît de iresponsabili putem fi în raport cu propria sănătate și cum cerem apoi minuni din partea medicilor, de multe ori cu întîrzieri fatale.

Prefața volumului este semnată de istoricul Florian Bichir, iar cuvîntul de pe copertă, de colegul nostru Flaviu George Predescu. În textele lor transpare admirația pentru autor, ca medic, dar și plăcerea de a-l citi ca scriitor. Pe aceasta o poate încerca oricine parcurge noul său volum.

ANAMARIA BIANCA DRAGU

Anamaria Bianca Dragu are 18 ani, este elevă în clasa a XII-a, profil umanist, specializarea limba engleză intensiv, la Colegiul Național Pedagogic „Mircea Scarlat“ din Alexandria, Teleorman. Iubește Limba și Literatura Română, Limba și Literatura Franceză, muzica, pictura, arta teatrală. A participat la numeroase concursuri și olimpiade școlare, primind premii semnificative.

Ratio sub anima

Plouă cioburi de suflet,
Din cerul tremurat al brațelor mele
întinse
Și amprente gravate pe obrajii mei,
Îmi țintuiau odată trupul să nu cadă
Pe marginea cuvântului,
Dar azi se izbesc de vidul
Difuzelor tăceri.

Străfulgerări de priviri-
Nestatornice iluzii,
Joacă de-a v-ați ascunselea
Printre pulberi de ceață,
Și cu cât m-apropii
Să îți aflu taina,
Cu atât mai rece
Ți se pierde urma.

Ecouri de suspine,
Nasc cânturi din ruine
Și jertfe vii de lacrimi,
Ard dragostea-mi pe rug.
Din moartea lor cenușa
Se reîncarnează-n trupul
Eterului făuritor
De noul legământ.

Cioburi-oglinzi,
Veșminte de duh dezgolite,
Căutătoare-n neant
După a lor existență,
Te-au întâlnit pe tine
În deplina-ți esență.

Dorul

Dorul-
Un arbore clătinat
în adierea vântului,
fără frunze.
Un cântec zbuciumat de vioară,
fără arcuș.
Un țipăt de spaimă
fără așteptarea unui ajutor.
O privire monocromă, căutătoare,
fără un rost, fără culoare.
O lacrimă scursă
printre firele de iarbă
ofilite pe un pământ uscat,
fără cărarea lină a obrazului.
Două brațe încrucișate,
fără atingere.
O pulsație de inimă,
fără sânge.
Un trup abandonat,
fără suflu
și un suflet-fantomă,
fără adăpost.

Dorul-
O iubire arsă
și renăscută din cenușă,
o iubire aprinsă
și astupată de ploaie.

O iubire ce pare a fi
și nu mai este,
O iubire ce nu mai pare a fi
nicicând
și este,
pentru totdeauna.

În ramă de somn

Te-am pictat,
cândva,
într-o noapte albă,
cu cerneală de somn.

De atunci
îmi vine mereu
să adorm,
de teamă să nu-ți las
acel „cândva“
neterminat.
În veghe retina
vede incolor,
căci ochiu-mi
rămase holbat
în amorțeala ta
de fata morgana necreată,
dar creatoare de sens.

Tu știi că
somnul
e mai colorat ca
viața?

Dacă te ating și
te trezești,
spune-mi,
vei mai exista?

Rebus de insomnii

Pruncii
se nasc din visurile
neîmplinite și uitate
în trupurile
Mamelor.

De aceea rămân muți
în lumea Tainei-Mamă
ca să nu-i audă nimeni
în scorbura de vis
și să-i dea Afară.

Sau de aceea plâng
Atunci când se simt
Coborâți în lumea PROFANĂ, dar
Râd de fapt în limbajul oniricului
Uitat de toți, la maturitate.

Și ți se-ntâmplă
să nu dormi
căci conștiința-ți
spune tocmai acum că:

Erai copil și
Visai MIC
Pentru ADULTUL din tine.
Dar dacă acum ești mare
și visezi MARE
nu crezi că e prea mic
Pentru COPILUL din tine?

ELENA PURUŞNIUC

Fisurile lumii nu sunt reci

mă adăpostesc în semicercul brațului
încheieturile știu
că nu trebuie
să fie mereu în gardă
mereu gata de atac
las amintirile să se prelingă
prin buric mici soldăței
obosiți și bolnavi
se descompun
pânză a uitării
aici aflăm curajul
aici găsim timp
transparent nu mai simt
frica metalică
trupul nehrănit
al dragostei mele cusut
de mohamed și iisus
podea neatinsă de nicio alarmă
camera e albastră
atâta liniște peste
creaturi febrile

Sârme şi piele incoloră

învinețești pe tăcute
carnea memoriei
te apleci ușor și rulezi
satisfăcut un alt film
vitalitatea celor 1001 de nopți
se decristalizează
sunt în mijlocul lumii
semnele unor boli precoce
încep să se atenueze
coșmarurile cu rechini
se vindecă
se ridică nopți albe
pentru mine
nici miere nici zgomot

Ținem ocupat un loc în infern

Orașul și diavolii
ciudățenia unei străzi
un cerșetor care moțăie
într-un simulacru al tristeții
te retragi într-un loc
uniform cu imperfecțiuni
brațele fericirii obscure
îmbrățișate de palma
nisipoasă a lui dumnezeu
ore contorsionate
ca niște fiare
străină și dezorientată
sub un soare turcesc

Câinii latră într-o limbă

Cad toți nasturii rochiei
rămasă fără puncte de sprijin
caut creme anti-age
omit programarea la psiholog
de sânii mei atârnă
suite de soldăței
care luptă haotic
împotriva după-amiezii
suflați de vânturi de sulf
speriați de forma verighetei
necumpărate neprimite
pacturi cu ei negocieri
continuă să facă noi alianțe
cu viața cu dracii rutinei
mă acaparează ca niște bărbați
care conservă în propriile fantezii
carnea unor femei fragile
strivite de realități diluate

Concurs de debut la Editura „Cartea Românească“

În anul 2025 au participat la competiția organizată de Uniunea Scriitorilor din România și Editura Cartea Românească pentru Cartea de debut un număr record de autori, cu un total de 138 de manuscrise. Numărul textelor participante a fost dublu decât cel din anul precedent, când a avut loc prima ediție a concursului.

Participanții au avut obligația de a trimite, până la data de 10 noiembrie, un manuscris (poezie, proză, critică etc.) în format electronic însoțit de un CV.

Cărțile premiate vor fi publicate de Editura Cartea Românească. Juriul acestei ediții a fost format din Vasile Spiridon, Irina Petraș, Gabriela Gheorghișor și Ioana Tătărușanu care i-a desemnat drept câștigători pentru anul 2025 pe **Maria Ciurea** (poezie) și **Alexandru Gabriel Soare** (critică literară). Cei doi autori au posibilitatea de a deveni, în virtutea acestui premiu, membri ai Uniunii Scriitorilor.

Acedia

RĂZVAN NICULA

PREMIUL
PENTRU PROZĂ
AL REVISTEI
„LUCEAFĂRUL
DE DIMINEAȚĂ" - 2025

Orașul ardea. Focul își ridicase limbile fierbinți până la porțile raiului și lingea flămând văzduhurile. Orașul ardea fără zgomote, fără sirene care să tânguie dezastrul, fără strigăte care să împrăștie spaima. Ardea complet, iar ea îl privea șocată, parcă suspendată în amețeală. Văzuse lumina roșie, intermitentă, care prevestea dezastrul. Tresărise. Se speriase și înlemnise. Nu mai avusese nici timp, nici putere să reacționeze. Pământul îi fugi de sub picioare și o cuprinse amețeala. Nu voia să creadă, nu putea concepe. Lumina roșie îi inundase întreaga ființă, apoi o orbise - o țesătură de crăpături asemenea vinișoarelor care irigă un ochi injectat. Durerea îi mușca sufletul, focul mușca din colțurile construcțiilor a căror geometrie se prăbușea în sine, ca un rid care se strecoară pe-o față până devine final de drum. Privea încordată, cu degetele încleștate, albite de intensitatea strânsorii. Lumina flăcărilor părea să se extindă pe pereții camerei - o vâlvătaie care nu încălzește, doar sfredelește retina. Dintr-o oglindă pe care nu mai apucase să o folosească i se întorcea propriul chip: palid, o dâră întunecată sub ochi, părul prins într-un coc strâmb, umeri goi. Katja încercă să atingă tastele - o mulțime de dinți în gurile întunecate ale literelor. Degeaba, nu se mai putea face nimic. Orașul ardea. Se prăbușise în scaun, știind că nu mai avea unde să fugă. Zidurile se strângeau, amenințau s-o strivească, îi fisurau siguranța, certitudinile, în câteva clipe se transformaseră din adăpost în dușman.

Petrecuse nopți nenumărate ca să construiască - străzi, ziduri, clădiri cu destinații diverse, ordine, atât în oraș cât și în gânduri, dar mai ales ideea de „aici n-ai cum să intri". Își folosise tastatura ca să trimită comenzi pe care alții să le respecte, cuvinte de încurajare sau de amenințare, vorbe blânde, câteva chiar tandre, își așezase sufletul pe plasticul inert al tastelor și îl trimisese, apăsându-le, în toate colțurile lumii. Însă când flăcările înghit până și turnurile cele mai înalte, cuvintele nu mai folosesc la nimic. Nici lacrimile, nici măcar sufletul zdrențuit. Întinse mecanic mâna spre cana de cafea cu un cerc brun, subțire, întărit pe margini. Dincolo de fereastre, orașul adevărat era inert. Farurile unui taxi puneau pe fugă beznele nopții. În blocul de vizavi singurul jar care se întrezărea la o fereastră de la ultimul etaj era cel de la țigara unui insomniac. În rest, totul era la fel, neschimbat. Doar Katja părea să fi pierdut ceva ce alții, cufundați în somn, nu știau că a existat.

Își privi scurt chipul - oglinda devenise o fotografie făcută în treacăt. O lacrimă i se agăță de colțul ochiului, apoi se prăvăli în neant ca să facă loc alteia. Închise monitorul, orașul virtual continua să ardă, dar ea nu mai avea putere să privească. Camera începu să-și recapete dimensiunea ei mică: o masă îngustă, un scaun, o veioză cu lumină rece, dulapul cu ușa care nu se mai putea închide, patul de care era lipită noptiera. Un covor subțire, ieftin, pe care uneori talpa îi scăpa asemenea unei promisiuni pe care nu o ții niciodată. „Unde ajunge focul când nu mai ai pe ce să-l proiectezi?" - o întrebare căreia nu știa să-i dea o formă conștientă. În coșul pieptului simțea o durere surdă și insistentă ca o gheară care scurmă în același loc căutând adâncimile. Se întinse să stingă veioza și rămase cufundată în întuneric - sub piele oasele îi deveniseră o hartă fără oraș, o hartă care nu mai suporta niciun fel de lumină. Începu să tremure.

*

Pe noptieră, o lumânare. I-o cumpărase maică-sa într-o duminică dintr-un magazin cu obiecte inutile dar liniștitoare: cutii metalice cu flori imprimate, caiete cu pagini groase, panglici pe role, sfori ceruite, hârtie de împachetat de mai multe culori, cu tot felul de imprimeuri, lumânări parfumate care să înmiresmeze aerul și să alunge demonii. O aprinde cu un chibrit al cărui miros de fosfor îi invadează nările și privește flacăra abia născută, atât de asemănătoare ei - mică, tremurătoare, un animal resemnat cu statutul de victimă. În reflexul acelei flăcări, își întinde trupul pe patul în care dormise dintotdeauna, de când fusese adusă cu atâta bucurie de la maternitate. Îi este frică să-și apropie pleoapele, când o face, apar imagini însoțite de sunete. Aerul vibrează în dreptul gurii ei, respirația îi este un șuierat necăjit, de animal prins în plasă. Simte mirosul - asfalt cald, murdărie, haine îmbibate de transpirație, trei perechi de mâini impregnate de ticăloșie. Își simte propria piele, fină și inocentă, murdărită de atingerile pe care nu le poate respinge. Ochii copilului privesc înspăimântați gurile deșănțate ale trinității, urechile îi sunt umplute de icnetele luptei scurte, apoi de gemetele care anunță satisfacția victoriei. Plânge. Imploră. Geme. Scheaună. Țipă ca din gură de șarpe, cu ură împletită cu disperare. Țipă.

*

Țipă în întuneric cu tristețe și furie. „N-am mai spus demult «când aveam paisprezece ani»". Atâta apucase să scrie în căsuța de conversație. Lumina roșie o prinsese nepregătită, cu gândul la vremea în care începuse să nu mai aibă vârstă, ci adâncimi. În timp învățase să nu povestească liniar, ci în cioburi, ca să scape de lacrimi. Multă vreme i-au cerut să vorbească, să spună lucrurilor pe nume, să nu se învinovățească, să se ierte, să nu se disprețuiască, să își regăsească puterea. A încercat de câteva ori, mereu se simțea ca și cum ar pune o floare de plastic în pământ și ar aștepta să înflorească. A renunțat. Ei nu știau nimic, nu înțelegeau că nu o pot ajuta cu nimic. Se ascunse și în liniștea pe care i-o dădea solitudinea devenise puternică. Nopțile lungi petrecute construind, lumina albastră a monitorului, alți oameni care nu o puteau atinge dar care, ca și ea, aveau suferințele lor, o făcuseră puternică. Cu ei putea fi ea însăși, pentru că nu aveau priviri care s-o urmărească, nici mirosuri care să o înspăimânte. Îi ura pe cei cu care se intersecta în micuțul magazin din care-și făcea puținele cumpărături. Toți aveau umbre de miros, un parfum mult prea dulce, păr ud, haine scoase de la naftalină. Sudoare pe tâmple și la subraț. Atunci înghețа complet, simțea totul, până și miros de lanț rece care atinge pielea zăngănindu-și zalele. Ieșea grăbită din magazin. Învățase să nu o mai ia la fugă privind mereu în spate, chiar îndrăznea să meargă cu pas măsurat, cu ochii în pământ ca să nu atragă atenția. De grabă, însă, nu reușise să scape, o însoțea mereu teama că de oriunde se poate întinde o mână care s-o înșface. Abia aștepta să ajungă la liniștea ei, în fața monitorului ei, departe de lumea care o învățase dintr-o dată cum se poate micșora o inimă - nu medical, nu poetic, ci fizic, ca și cum cineva ar fi apăsat pe ea cu o talpă groasă. Inima unui purice. În liniștea ei, însă, învățase că un trup poate continua să funcționeze chiar și după ce i-a fost extirpată inocența. Chiar și după ce a fost scos din el sufletul. Învățase că un simplu pas făcut poate însemna continuarea mersului, că mâinile pot continua să încheie și să descheie nasturi, că o gură poate spune „da" fără să sune a răspuns.

Trecuseră mulți ani ani de când se mutase de acasă. Din acea clipă, orașul real nu a mai avut importanță. Când era nevoită, își făcea trasee pe lângă zidurile clădirilor, evita străduțele dosnice și pe cele pustii, fugea de privirile care se opreau asupra ei cu o clipă mai mult decât trebuia. Se ascunse într-o cameră, în ea. În taste. În ledul unei camere video care clipește verde. Într-un trepied care nu tremură. În algoritmi care îi spuneau când să fie prezentă și când să dispară. A început să-și câștige existența învățând să nu-și piardă cumpătul. Este simplu când nu-ți mai aparține nimic: închirierea devine reflex, reflexul devine natură.

Apoi a construit o ordine. A ridicat ziduri de pixeli, străzi, clădiri, armate. A trăit într-o topografie impecabilă în care nimeni nu o atingea pe gât cu coatele. În acest oraș își păstra respirația egală și sigură. O făcea fericită? Nu știa, știa doar că o făcea posibilă. Cu timpul, a învățat să doarmă cu gura închisă, să nu mai țipe în somn. Și a învățat să spună „îmi place" când, în realitate, înăuntru mai închidea câte un întrerupător. A învățat să joace un rol care nu avea replici, doar mișcări. Dar a rezistat.

Geografii ale inocenței

FLAVIA ADAM

Dan Breaz, muzeograf în cadrul Muzeului de Artă din Cluj-Napoca, se află la al treilea volum al său. *Oriunde mă duci*, publicat la Editura Neuma, în 2025, se înscrie într-o direcție distinctă a liricii contemporane, aceea a recuperării candorii, ca formă de cunoaștere poetică. Poezia sa cultivă continuitatea, prin intermediul unor miniaturi lirice, propunând o relectură a paternității, în care figura copilului devine un alter ego al poetului și, totodată, un mediator între real și metafizic. Volumul împletește luciditatea cu tandrețea, de-a lungul parcurgerii unui proces de maximă delicatețe, unul al zbaterii omului modern între nevoia de sens și încercările de a-l păstra intact.

Tema centrală a volumului este relația tată–fiu, transpusă nu la nivelul duioșiei, ci la nivel ontologic: copilul devine oglinda prin care poetul își redescoperă propriul început. Dan Breaz propune o poetică a reîntemeierii, unde gesturile mărunte și obiectele cotidiene – un leagăn, o lanternă, o fântână, mărul – capătă aura unui mit personal, având funcția unor hierofanii. În logica sa simbolică, copilăria nu e o călătorie în trecut, ci o categorie a spiritului, o stare de grație perpetuă.

Poezia lui Dan Breaz se remarcă printr-o dublă fidelitate: față de muzicalitatea clasică, în poemele cu formă fixă, dar și față de transparența discursului modern, în textele libere, emanând o geometrie rafinată a simplității, solidă stilistic, caracterizată prin echilibru între emoție și precizie, tema paternității depășind, în cadrul ambelor categorii, caracterul biografic, prin materializarea în metafora creației, cele două ipostaze traducându-se reciproc și repetitiv– copilul devine textul însuși, iar tatăl, poetul care îl scrie: *Eu repet raiul din alergarea ta/ (...) Tu repeți naufragiul ploii căzute în praf,/ oștirile mușchiului verde/ (...) locul în care pădurea se înnoadă cu cerul* (**Repetiție pe roluri**).

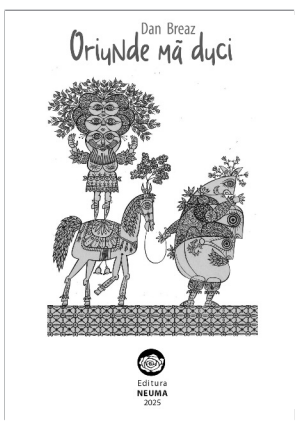
Autorul cultivă o oralitate temperată, controlată, fraza respiră natural, neconturbată de tensiunea muzicală interioară, generând, în mod empatic, o poezie a seninătății reflexive, apropiată de meditația filozofică, dar menținută în registrul firescului. Transfigurarea lumii duble – concretă și imaginară, reală și mitologică – are loc prin plasarea copilului în mijlocul ei, astfel conturându-se nu doar un profil al originii jocului, ci și o imagine a unui demiurg în miniatură, capabil să reconfigureze lumea: *cu fulgere trezite din somn/ să detonăm depunerile de piatră din inimi* (**Te chem să găsim Frumusețea Lumii**).

Volumul poate fi citit ca un tratat liric despre puterea regeneratoare a imaginației, poezia reprezentând un instrument de reconectare cu originea, iar limbajul – un vehicul al continuității dintre generații. Vedem o poezie care, în vortexul unei lumi a cinismului și a imoralității, rămâne una a curajului vulnerabilității, una a disciplinării emoției, una care nu se teme de puritate, dar nici de imperfecțiune: *Greșeala ajungea să fie un fel numai al tău / de a te mișca/ un labirint muzical* (**Trepte**).

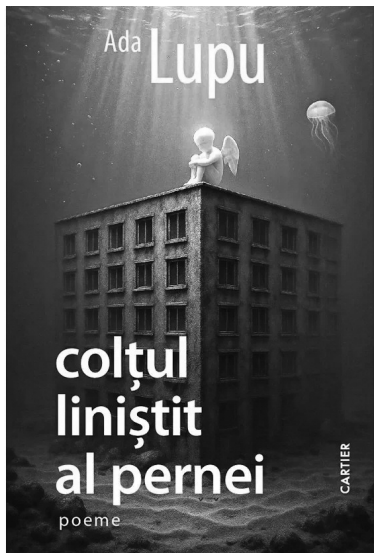
Dincolo de grădini, camere, parcuri, ferestre, salină – funcționând ca toposuri ale memoriei afective, care susțin vibrația interioară, Dan Breaz își afirmă limpede vocea proprie – una care unește ludicul cu sacrul, ironia cu duioșia – apelând la un tip de poezie care nu se refugiază în abstract, ci îndrăznește să fie umană, caldă și transparentă.

Cartea se închide printr-o mișcare circulară: fiul care devine tată, poetul care se redescoperă în propriul copil. Această imagine a reversibilității completează arhitectura volumului și îi conferă o dimensiune metafizică, sintetizând nucleul ideatic al întregii construcții: *Secundele dintre mine și tine vor fi mereu învinse / de secunda în care m-am născut* (**Secundele dintre mine și tine**).

Dan Breaz reușește să transforme discursul despre copilărie și paternitate într-o formă de meditație asupra limbajului însuși: *Ce bine-ar fi să-ți surâdă și ție cândva/ șansa de-a te vedea repetat,/ iar fluierătorul vânt dintre buzele/ vreunui copil din viitor/ să nu știe că e și el un copil/ care, cu tălpile lui plutitoare,/ repetă nehotărât cântecul tău* (**Cântecul tău**).

Prin echilibrul dintre tehnică, sensibilitate și inteligență emoțională, Dan Breaz confirmă statutul unui poet aflat la deplina maturitate. *Oriunde mă duci* este o carte despre persistența iubirii în limbaj, despre felul în care poezia poate reda lumii inocența pierdută, prin reînvățarea mirării.

Anul 2329

ANDREA H. HEDEŞ

Ada LUPU s-a născut la 25 septembrie 1991 în Botoșani. Este absolventă a Universității Naționale de Arte „George Enescu“ din Iași, iar în prezent activează ca actriță angajată a Teatrului Național „Vasile Alecsandri“ din Iași. În paralel, este implicată în proiecte cinematografice și de televiziune.

În 2024 a publicat cartea *Radu Afrim picătura prințului Rupert*, Fundația Culturală „Camil Petrescu“, București, derivată din teza sa de doctorat, *Universul spectacular al lui Radu Afrim*.

Joacă personajul Irinei, o jurnalistă de investigație, în serialul *Plaha* (2025), în regia lui Igor Cobileanski.

Colțul liniștit al pernei este volumul de debut al poetei Ada Lupu, apărut în Rotonda, colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun.

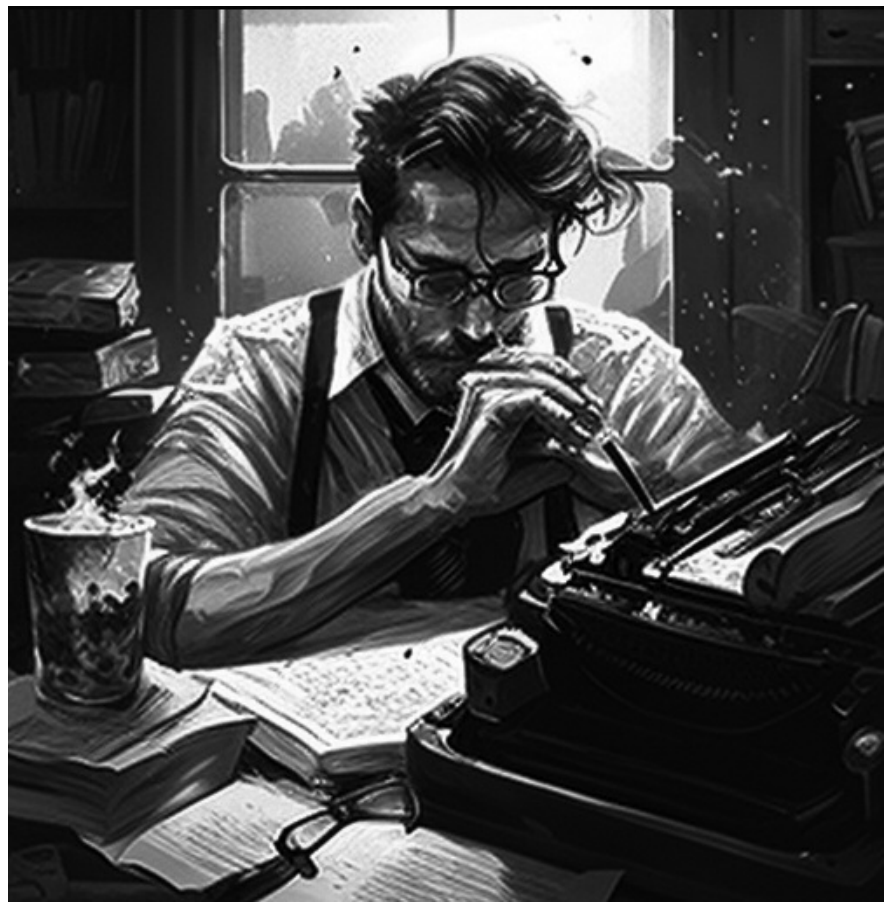
Este un volum de debut consistent, (o sută de pagini de poezie), structurat în patru părți: *apa din paharul de plastic*, *insomnii subacvatice*, *îngerul tăcut*, *noile insomnii*.

Poezia Adei Lupu amintește de *Magnoliile de oțel*: delicată, fastuoasă, plină de frumusețe, dar, în același timp, având duritatea oțelului, puterea de a îndura a acestuia, „zâmbetul“ către viață al unei flori mascând suferințe și dureri înăbușite: „pieptenele tău albastru/ și-a înfipt dinții rari în zăpadă/ cu duioșia unui satâr în carnea porcilor“. Și mai este ceva care apropie lumea cărții de lumea filmului: prietenia, „frăția“ dintre eroine, binele și răul trăite împreună, timpul care trece peste ele, spulberând nonșalant miresme și petale. *Colțul liniștit al pernei* este o carte-mandală în care Ada Lupu desenează dantelatele căi ale vieții: copilăria, vecinătatea, prietenia, feminitatea, maturizarea, dragostea, maternitatea, singurătatea, diferitele culori și întrebări ale destinului. O hartă a vieții care, totuși, nu deslușește cu adevărat căile acesteia, așa cum se întâmplă în poezie, așa cum se întâmplă și în viață, de cele mai multe ori. O insinuantă, atotcuprinzătoare melancolie pătrunde iremediabil această lume. Blocul este *axis-mundi*-ul acestui univers: oare ce mai fac foștii copii din cartier?/ (...)/ mi-e dor de scandal uneori, de gălăgia de pe casa scării/ care anunța toate momentele importante// acum 20 de ani știam pe de rost siluetele tuturor mamelor,/ ca la teatrul de umbre, le vedeam trecând prin balcon/ și mi se păreau bătrâne// unele chiar erau,/ deși aveau doar între șaișpe și patruzeci de ani// la noi în cartier am avut toți trening cu România,/ tenișI chinezești și păduchi// semănam între noi/ durerea și bucuria arătau exact la fel pe chipurile noastre// noi n-am trăit în familie/ noi am trăit în bloc.“ Un univers la care se pot raporta cititorii mai vechi și mai noi: un oraș de provincie, viața la bloc, vecinii, colegii de școală, micile drame, marile schimbări de destin, speranțele, cele mai multe, pierdute. Totul curge în cartea Adei Lupu. Paharul de plastic cu apă, cuvintele, faptele, gândurile, amintirile, personalitatea eroilor, viețile lor și viața blocului înconjurat de pomi, de flori, de păsări, de jocurile copiilor cu cheia de gât, toate curg, toate se schimbă, se transformă. Și sunt îmblânzite, devin mai ușor de acceptat prin trecerea lor într-o lume fluidă: balena, carasul auriu, meduza, delfinul, țestoasa, steaua de mare, lunecând într-un labirint acvatic. Poemele sunt instantanee lirice ale unor clipe din trecut, așezate precum piesele de puzzle ale unui tablou amplu care să reconstituie și să fixeze amintirea unei lumi familiare, reconfortante, cu toate scăderile ei, dar care a încetat să mai existe. Este un mare tablou de familie: nucleul, familia extinsă la vecini, la prieteni, la strada copilăriei. Din acest punct se lansează viața personajelor, a eului liric, dar, fără a se putea cu adevărat desprinde vreodată. Insomniile, ca lungi bătălii purtate pe colțul liniștit al pernei, aproape impun răsfoirea mentală a unui oracol, caietul acela care trebuia completat doar de către prietene. Tranziția dintre copilărie și maturitate, dintre speranțe și insomnii, este susținută de îngerul tăcut, mai mult un prieten imaginar, decât personaj cu atribute sacre. Un Ianus care nu vorbește, doar rămâne aproape.

Poeziile din *Colțul tăcut al pernei*, unele ample, altele concise, amintesc, metaforic, de fișele de lectură dar și de cartotecile din sertarele vechilor biblioteci purtând nume precum: Oana, Ana, Ancuțica, Mișca, Lenuș. Este o întreagă lume pe care Ada Lupu încearcă să o înțeleagă cu instrumentele subtile, eterice ale poeziei cu care ajunge nu doar în trecut ci și până în anul 2329, an în care „un copil din viitor/ va sufla în lumânări o dorință“. Chiar și acest simplu fapt e o dovadă a forței poeziei Adei Lupu.

Independent, adică amator

RĂZVAN VONCU

O fantomă bântuie de peste un deceniu dezbaterile literare de la noi: cea a „scriitorului independent“. Responsabili culturali și publiciști, ideologi și critici, cu toții simt nevoia să rostească sintagma ca pe o *mantra*, de la care se așteaptă rezolvarea tuturor problemelor. În acest context mai degrabă axiomatic decât dialogal, nici nu mai contează amănuntul că nimeni nu se grăbește să definească sensul noțiunii de „scriitor independent“. Și nici împrejurarea bizară că fiecare pare a înțelege altceva prin această formulă.

Înainte de a da definiția „independenței“ în literatură, însă, să vedem ce înseamnă, în opinia curentă, un scriitor „dependent“. Mai ales că de trecutul totalitar – în care aservirea intelectualului față de ideologia dominantă și chiar față de instituțiile partidului unic era explicit prevăzută în legi și regulamente – ne-am despărțit în urmă cu peste trei decenii și jumătate. Timp în care cultura română s-a întors la un mod democratic de existență, similar celui din culturile occidentale, din ale căror modele ne-am inspirat atât în trecutul mai îndepărtat (în care s-a produs modernizarea și sincronizarea literaturii noastre), cât și după prăbușirea totalitarismului. Astăzi nu mai există instituții literare de stat – adică aflate în proprietatea nemijlocită a acestuia – și nici un partid unic care să înregimenteze întreaga societate în vederea unei utopii obligatorii. Există, de asemenea, în legislația care guvernează activitatea acelor instituții peri-literare (cum ar fi bibliotecile sau centrele locale de cultură), prevederi explicite care limitează ingerințele administrative la strictul necesar funcționării, fără a influența aspectele de creație. Din când în când apar, desigur, și excepții nedorite de la respectarea acestor prevederi: spre deosebire de totalitarism, democrația nu pretinde că este un sistem perfect. Tocmai de aceea are reguli și secretă anticorpi, spre a se putea apăra atunci când apare tentația încălcării normelor.

Deși cei care vorbesc despre necesitatea – recent descoperită – a independenței scriitoricești nu afirmă explicit aceasta, din convergența discursurilor menite să impună o nouă condiție a scriitorului se înțelege că, atunci când este pus în discuție „scriitorul dependent“, este vorba despre cel care e membru al unei bresle. Apartenența creatorului de literatură la o organizație cu care împărtășește aceleași valori l-ar face automat suspect, din cauză că breasla are o conducere (centrală și locală), un buget (provenit din surse private și publice) și activități (care echivalează, în ochii paladinilor independenței, cu complicități). Cu alte cuvinte, organizația însăși, în măsura în care colaborează cu diverse instituții ale statului – cum ar fi administrația locală sau Ministerul Culturii –, își pierde independența, iar membrii ei devin subalternii conducerii breslei, fiind astfel (răs)plătiți pentru activități literare aservite, ceea ce le răpește independența creatoare, penalizându-le automat realizările.

La mijloc este o confuzie care trădează, cred eu, o severă incultură literară și politică.

Într-o democrație, breasla este, desigur, o instituție, dar numai în măsura în care trecutul și activitatea ei o recomandă în acest sens. Este o instituție simbolică în primul rând, nu una administrativă, argumentele ei fiind prestigiul și credibilitatea, nu puterea sau dreptul de a dispune de resurse publice garantate. În momentul de față nu există în România nici o organizație de creatori, în nici un domeniu al culturii, care să fie subordonată administrativ vreunei structuri de stat sau care să fie subvenționată de către acesta. Există finanțări publice pentru activități culturale organizate, însă acestea sunt limitate și se derulează într-un cadru legislativ clar, similar celui din democrațiile consolidate din Occident. În fine, breslele au o formă de conducere, însă nu o ierarhie și de aceea scriitorul nu este subordonat, nici literar, nici în alt mod, conducerii organizației. Mai simplu spus, președintele nu este șeful celorlalți creatori.

Prin urmare, dacă ne interesează cu adevărat cum funcționează literatura, nu în direcția breslelor trebuie căutată o eventuală dependență a scriitorului: ideea că, atunci când deschide calculatorul și scrie la noul roman, scriitorul se gândește la opinia conducerii breslei sau a ministerului de resort cu privire la opera sa e pur și simplu ridicolă.

În realitate, apartenența la o breaslă, chiar dacă nu îi certifică neapărat identitatea culturală, e benefică autorului, în special în literaturile încă tinere, cum este a noastră. Breasla își creează, în timp, între alte funcții (cum ar fi cele de natură socială, să zicem), un foarte prețios circuit de formare și de validare a artistului. Ce înseamnă asta și ce efecte produce asupra creației, voi încerca să arăt pornind de la un exemplu din afara literaturii.

Cineva se întreba, nu demult, de ce muzica *pop* s-a degradat atât de mult, de la Beatles încoace, în special în ultimul deceniu și jumătate, în condițiile în care tehnologia de producție muzicală a evoluat enorm, făcând munca artistului mult mai ușoară și deschizându-i orizonturi, până nu demult, de neimaginat. Un mare producător britanic, Ken Scott, cu aproape 60 de ani de experiență în domeniu, a dat un răspuns șocant, care nu implică tehnologia. El a spus: când cântau The Beatles, trebuia ca piesa artistului/ artistei să placă măcar încă unei persoane, în afara celui care a creat-o, pentru a intra în circuitul public. Și a adăugat: acea persoană, redactorul muzical de la radio sau de la un studio de înregistrări, întotdeauna avea studii și cunoștințe muzicale cel puțin egale cu ale artistului/ artistei. Astăzi, oricine poate pune în circuitul public o piesă muzicală care-i aparține, fără ca ea să mai fi fost măcar ascultată, dacă nu analizată, de altcineva.

Este vorba, prin urmare, de acel circuit de validare menționat anterior.

Breasla dispune, mai ales când are o istorie care începe în 1908 (cum are, de pildă, Uniunea Scriitorilor), de un circuit de validare format din profesioniști: critici și istorici literari, scriitori cu experiență, redactori. Atât la reviste, cât și în organizarea proiectelor literare – gale de poezie, premii, colocvii, festivaluri etc. –, funcționează ca repere creatori cu profil consolidat, capabili să discearnă valoarea. Acest circuit de validare nu este unul cazon și, fără să fie imun la eroare, este un auxiliar de neînlocuit al creației propriu-zise, întrucât contribuie simultan la două aspecte-cheie ale acesteia: formarea scriitorului, respectiv, afirmarea lui publică.

Pentru a putea face literatură talentul nativ este strict necesar, însă, cum am mai spus, el nu este suficient. Ca talentul să devină vocație și să producă opere notabile, e nevoie de un proces de formare care durează, de fapt, toată viața și care nu se poate desfășura în afara unui circuit de validare profesionist. Începând cu momentul în care un grupaj de poezii este prezentat unei redacții spre publicare și încheind cu momentul în care volumul publicat primește un premiu, se derulează un ciclu formativ, în care scriitorul este însoțit, sub o formă sau alta, de reacțiile profesioniștilor. Fie că ține sau nu ține imediat cont de ele, aceste reacții – discuții redacționale, cronici și recenzii, referate, comentarii, intervenții orale ș. a. – alcătuiesc o „cutie de rezonanță“ care îl ajută pe scriitor să se poziționeze și să-și desăvârșească meșteșugul. Totodată, creează o „rampă de lansare“ publică a creației sale. Fără să cenzureze în vreun fel creația, îi transmite autorului ideea că e foarte important să exprime ceea ce îi trece prin minte, însă nu e deloc o idee bună să exprime acel conținut exact așa cum îi trece prin minte. Literatura, ca orice altă artă, presupune travaliu asupra textului și, după cum au demonstrat mulți, nici un act de inspirație nu devine artă, în absența unei cantități apreciabile de transpirație.

Scriitorul „independent“ procedează astăzi altfel. Își face un cont de Facebook, se proclamă singur scriitor și publică – pe mediile de socializare sau chiar în format tipărit, pe banii săi, cel mai adesea – tot ceea ce îi trece prin cap, așa cum îi trece prin cap. Ceea ce el crede că este valoros și definitiv, nemaisuportând nici o îmbunătățire, intră astfel în circuitul public, nu și în cel de validare. În absența validării, cel care scrie va căuta alte criterii, paralele, pentru a se promova, cel mai la îndemână fiind cel al vânzărilor. Unii chiar reușesc să vândă în cantități însemnate, ceea ce îi face să creadă că acest validarea profesionistă care îi ignoră este „invalidă“, „expirată“ sau... „dependentă“.

La mijloc este, evident, confuzia dintre literatura de consum – care în principiu vinde mult – și literatura propriu-zisă – care rareori are succes de public (iar excepțiile confirmă regula). În afara breslei, scriitorul „independent“ rămâne, vrând-nevrând, un amator căruia îi lipsește confirmarea reală a valorii sale literare.

Iar pandantul său perfect este cel care dă lecții înainte de a le fi luat, despre care voi discuta data viitoare.

MARCEL MIRON

75 ANI

IOANA CRĂCIUNESCU

„În fiecare cuvânt/ învieri“

IOANA DIACONESCU

Format la școala spirituală de sub îndrumarea „patriarhului diaconilor“, așa cum l-a numit Sf. Cleopa de la Sihăstrie pe arhidiaconul Ioan Ivan, venerabilul profesor de la Seminarul Teologic din Neamț, preotul poet Marcel Miron își închină viața celor două vocații slujite în egală măsură, cu smerenie, talent și dragoste de oameni. Sfinția-Sa afirma într-un interviu: „Poezia este clipa mea de azi și înflorirea de mâine. Nu pot trăi fără poezie. Rugăciunea este o poezie pentru că folosim cuvintele pentru a vorbi cu Dumnezeu“. Concizie și în același timp clară exprimare asupra profesiunilor de credință, întâlnite rar. Poetul Marcel Miron este maestrul conciziunii și al folosirii lexicului cu adânci semnificații, făcând uz, totodată de o stilistică aparte: „O ființă necrescută/ își taie cale/ împotriva zidirii.// Ascunsă după sine/ croiește drum/ urmărind moartea vieții/ dăruită de creator“.

Este vorba de *slujire* și în apariția recentă a unei selecții riguroase din poezia lui Marcel Miron, *Semne contemporane* apărută în trei ediții (Editurile Kult, Timpul și respectiv Limes), tradusă în limbile spaniolă, germană și engleză. Poetul își punctează cele mai percutante poezii, cu o simbolistică specifică, recognoscibile și după stilistica folosită cu generozitate reținută, preferate fiind metafora, personificarea („Stelele clipesc/ din genele lor aurii“), comparația („Psalmii/ răspund ciocănitului meu/ ca un xilofon/în tonuri de simfonie stelară“). Simbolul și metafora sunt repere în creația lui Marcel Miron. Vorbim aici de „flori de minte“ sau de „covor de semințe“. Conciziunea și folosirea parcimonioasă a numărului figurilor de stil fac loc simbolurilor, în majoritate sacre: „[…]ea este fereastra netimpului/…/ prin ea eternitatea te invită/ la dreapta creatorului“.

Înfățișările omului în esențele vieții lui sunt privite din perspectivă teologică dar și din perspectiva poetului descoperitor al tainelor lui Dumnezeu. Lumina „așezată“ în raze închipuie câte o variantă de treaptă a unei scări în urcare, după un parcurs contemplativ. În coborâre, ele se vor reflecta pe pământ, în *pietrele sclipitoare* așezate de Dumnezeu în călătoria spre cealaltă lume, semne pentru întoarcerea celui plecat. O lume de simboluri îți arată calea: biblia, psalmul, icoana, călugărul, împărtășania.

Marcel Miron aflat între cele cele două lumi, ne vorbește despre sfințenie și nemurire, slujind mântuirea omului în toate dotările sale: „Către asfințit redescoperim cuvintele scrise/ cu cerneală de foc/ și ne regăsim/ în lectură sacră/ din Cartea vieții.“. Ca slujitor la altar, el va îndemna omul să fie prezent în fiecare clipă a vieții lui, dezvăluind simplitatea misterului uman, efortul perpetuu de a căuta Lumina.

Un elogiu adus frumuseții simbolizată de nufărul, a cărei floare izbucnește de sub ape prin misterul înfloririi lui, vorbește explicit despre revelația divină în actul creației: „se salvează de la înec/ prin taina înfloririi/ iar floarea înflorită este/ floarea nemuritoare“. Un lac albastru, reflectând azurul cerului, acoperit de frunze mari de nufăr acoperă întreg adâncul albastru. Boboci de nufăr cresc în întunericul lichid. Ochiul muritorului nu-i vede, până într-o zi când, fermecat, observă izbucnirea de corole albe plutitoare, înălțate din adâncul nevăzut. Salvați de la înec într-un ultim efort, bobocii de nufăr s-au ridicat în lumină. Nuferii, odată ridicați deasupra mulțimii frunzelor, lacul a prins a reflecta lumina de sus oglindită în petalele alb-sidefii… „Floarea nemuritoare“ simbolizează efortul poetului și truda lui de o viață întru perfecțiune, ca și accesul la nemurire.

Între cer și pământ, între Dumnezeu și om, Marcel Miron adună laolalată contrariile, cu persuasiune și generozitate, oferindu-ne bijuterii poetice șlefuite cu migală și dăruite nouă, întru cunoaștere, învățătură și luare aminte.

Odată cu deschiderea spre universalitate, poetul preot oferă lumii, cu smerenie, noblețe și talent, razele poeziei sale. De data aceasta, prin apariția celor trei culegeri din poezia sa, tălmăcite de profesioniști ai scrisului, cu virtuozitate și dedicare: doamna profesor Carmen Bulzan pentru versiunea spaniolă, redutabilii traducători Mircea M. Pop și Joachim Schwietzke pentru cea germană și Theodor Damian pentru limba engleză. Desenele lui Mădălin Țibichi, conturate sugestiv, adăugă încă o notă de distincție acestor „semne contemporane“, daruri de suflet.

Poezia este o stare de grație

SIMONA GABRIELA NOAPTEŞ

„Fericirea este o stare de grație. Nu trebuie s-o folosești ca pe un bun al tău. Trebuie să te bucuri când te atinge.“ spune Ioana Crăciunescu într-un interviu. *Fericirea* ar putea fi înlocuită în această definiție cu *poezia*, căci așa se revelează poeticul Ioanei Crăciunescu la fiecare lectură. Și, la fel, prietenia, la fiecare întâlnire. Iar fericirea, poezia și prietenia nu trebuie folosite ca bunuri pe care le deții și pe care le pui în slujba ta, în slujba strategiilor și a politicilor personale. Este cel mai important lucru pe care l-am învățat vreodată despre literatură și viață și l-am învățat de la Ioana.

Am început acest text amestecând tot felul de idei mari, de observații literare și de concluzii personale definitive, pentru că nu știu să gândesc altfel atunci când ajung la poezia Ioanei Crăciunescu care mă copleșește cu sinceritatea, cruzimea și gingășia ei. I-am citit toate volumele de poezie, pe cele douăsprezece (de la primul, *Scrisori dintr-un câmp de maci*, din 1977, până la cel mai recent, *Piața Chibrit*, din 2017) poeziile inedite, încă nepublicate, volumele în lucru, poemele scrise pe plicuri și șervețele în trenul Sighișoara-București, poemele recitate și uitate pe drumul de Bulbucata. Împărtășesc aici câteva uimiri care nu și-au pierdut din intensitate nici acum, când deschid pentru a nu știu câta oară antologia din 2021, *Chit sau dublu*, publicată la editura Charmides.

În 1983 apărea volumul *Iarnă clinică*. Ioana Crăciunescu spune într-unul dintre interviuri (din *Infinitezimal*, nr. 15) că volumul apare ca răspuns – concurs pentru *Grădina de iarnă* a lui Ion Drăgănoiu, volum publicat în 1980. Nu pot să nu mă întreb prin ce unghi mort al cenzurii strecoară un poem ca *19h2'*: „În aer sîntem vînați de șoimi bine dresați/ sub apă peștii așteaptă să ne vadă mușcînd/ pîinea dospind de cîrlige/ cîinii prin ierburi ne latră umbra/ ne latră mirosul, trecutul, ziua de mîine./ La foame Dumnezeu se arată ca un gîndac pe o singură bucată de pîine.“ Mă întreb de ce Ioana Crăciunescu n-a fost citită niciodată ca o poetă disidentă și n-a fost așezată de istoria literară lângă marii poeți. Poate pentru că Ioana Crăciunescu a fost în orice punct al literaturii sale o poetă a rezistenței în fața absurdității și violenței istoriei, de orice tip, de orice origine. Sau poate pentru că blurată de imaginea actriței, vocea poetei părea inofensivă, în ciuda evidențelor din versuri. Citim și în volumul din 1980, *Duminica absentă*, „Rîsul animal sălbatic sau Scrisoare dintr-un spital de campanie“ următoarele versuri: „Clapele ard, miros a benzină/ iar noi slăvim cu groază bezna/ prea bine deghizată în lumină.“ Adaug contradicției numite și siguranța că Ioanei Crăciunescu nu i s-ar potrivi nicio etichetă de factură politică. A se citi aici și orice denominație de gen.

Aș fi vrut să evit subiectul genului și să nu cad în capcana criticii la zi. Dar, dacă aș neglija, din antipatie personală pentru descrierea reliefului de gen în literatură, vocea feminină a poeziei Ioanei Crăciunescu, ar fi o nedreptate. O viziune fragilă, subtilă, își face loc în poezie, completând un imaginar adesea militar. Obsesiile cazone încep devreme, de la primele volume și își ating apogeul în volumul *Mon General* din 2017, cel mai cunoscut volum al său și, probabil, cel mai coerent poetic de până acum. Dar femininul își arată și el fața în personaje ca Maria Magdalena, în jurul căruia se construiește volumul *Caietul cu adnotări* din 1988, care conține poeme de imagine, cu scene puternic teatrale, în care emoția este construită adesea și prin instrumente de prozodie. Notăm de aici versurile: „Cortina, podelele curg, curge și cerul./ Dragul mamii nu plânge și tu... în fiecare noapte/ adoarme c-un cîine în brațe hingherul!“

Ioanei Crăciunescu îi place să construiască poezie în jurul unor personaje, scriitura ei căpătând, în timp, și puternice accente narative. Alături de figurile deja mitologice ale poeziei sale, alături de Mon General (sau de Sancho, în cele mai recente poeme), iubirea, moartea, istoria devin și ele personaje, chiar dacă nenumite. Iar dialogul cu acestea are deopotrivă profunzimi și ironii. Căci nu se poate încheia un text despre poezia Ioanei Crăciunescu fără a numi acest atât de rar ingredient al poeziei ei – umorul. Poezia Ioanei Crăciunescu are umor și are mai ales un umor al limbii. Se remarcă un joc lingvistic pe care Ioana Crăciunescu îl folosește mereu ca pe o formulă salvatoare, un efect spontan al limbii poetice, omniprezent în volumul *Mon General*. „Îi era frică de tot și de nimic./ Fusese mare de cînd era mic/ și oamenii mari sînt dați de exemplu.../ ...o să-și îngroape trupul virgin/ într-un templu,/ o să-și ardă la căpătîi esențe,/ dorințele ultime, cele dintîi abstinențe./ Nu putea pierde ce nu a avut./ El fusese direct General,/ niciodată recrut.“

Am de gând să închei acest text fără să spun ceva despre vreo vârstă sau despre vreo aniversare. Am de gând să îi mulțumesc Ioanei Crăciunescu pentru poezia ei, pentru umorul ei, pentru prietenia ei care nu are ani și care nu are timp. Care „nu are timp de tristețe“, așa cum spunea tot ea într-un interviu. Iar a nu avea timp de tristețe este o stare de grație.

Turismul, o boală fără leac

DAN STANCA

De la an la an statisticile raportează o creştere a numărului de turişti care se vântură de pe o parte pe alta a globului. Este o agitaţie formidabilă pe care, în prima clipă, nu ştii cum s-o interpretezi. Cei mai mulţi dintre noi salută sporul acesta de voiajori şi consideră că-i un semn neîndoielnic al progresului. Dar persoanele conservatoare, mult mai puţine ca număr, nu au cum să-şi ascundă reticenţa. Mă număr şi eu printre acestea şi nu ştiu dacă e un titlu de laudă sau de ruşine. Dar fiecare reacţionează aşa cum simte. Aşa că eu, unul, în faţa valului cotropitor de turişti, mă simt într-un teribil disconfort şi nu văd în această maree uriaşă un semn al progresului, al dezvoltării şi al mersului spre o viaţă mai bună, ci, dimpotrivă, expresia unui haos descurajant, o mişcare browniană care ne subjugă şi din care nu vom mai ieşi teferi.

În primul şi în primul rând, turistul, după părerea mea, este cel mai superficial om de pe faţa pământului. Este omul „hai-hui“ ca să citez titlul unei emisiuni a televiziunii publice realizate de o veterană a instituţiei. Turistul cheltuieşte o groază de bani, se mai şi împrumută uneori, şi în final rămâne cu aceeaşi gură căscată cu care a plecat la drum. Turistul este o fiinţă care, pur şi simplu, vrea să-şi smulgă rădăcinile şi să devină o făptură a nimănui, fără origini, făcând din viaţa sa o hoinăreală perpetuă. Evident, se mai duce şi la muncă că nu are încotro, dar sufletul său deja a fost atacat de această boală iar semne de lecuire nu se mai întrevăd. Nu combat totuşi turismul deoarece este o afacere din care trăiesc milioane şi milioane de oameni. Combat mentalitatea turistului care, cu cât călătoreşte mai mult, cu atât are impresia că este o fiinţă superioară faţă de sedentarii care nu ies cu anii din perimetrul localităţii lor. Nici modul acesta de viaţă nu e cel mai fericit, dar măcar încearcă să actualizeze comportamentul omului tradiţional pentru care a pleca de acasă era o problemă gravă de conştiinţă. Nu mergi oriunde, pe teritorii necunoscute, dacă nu eşti pregătit pentru o asemenea acţiune. Omul vechi era de fapt imobil, ceea ce nu era un defect deoarece pentru el imobilitatea era o formă de-a-şi apăra poziţia centrală în univers şi a nu intra într-o mişcare centrifugală, cu efecte rele.

La ora actuală turismul a câştigat mai multe componente. Avem turismul normal pe care omul îl face, cum s-ar zice, pentru variaţie, ca să mai schimbe peisajul şi să nu vadă mereu şi mereu aceleaşi lucruri. Dar de la o vreme avem şi turism sexual. Citiţi-l pe Houellebeck şi veţi înţelege foarte bine ce înseamnă aceasta. Occidentalii care se duc pentru asemenea distracţii până în Thailanda şi Malayezia fac într-adevăr turism sexual. Se întorc acasă satisfăcuţi şi nu-şi pun problema dacă sufletul lor mai are o minimă consistenţă. Tocmai de aceea e nevoie de nişte scriitori care prin cărţile lor să atragă atenţia asupra unui fenomen, consider, îngrijorător. Dar mai rău decât turismul sexual este turismul religios. Ceea ce pare de necrezut a devenit un fenomen curent. Oamenii care se înhamă la un asemenea proiect îşi închipuie că au plecat în pelerinaj. E bine într-un fel să le menţinem iluzia, dar mai trebuie să le şi deschidem ochii ca să priceapă că demersul lor nu are nici o legătură cu pelerinajul şi se încadrează, tot din nefericire, în paradigma turistică, cu deosebirea că faţă de colegii lor vor altceva de la respectiva deplasare. Dar nici unii, nici alţii nu obţin mai nimic fiindcă sex fără pic de suflet este doar consum de energie, iar coadă la moaşte sau la o icoană despre care ai auzit că ar fi făcătoare de minuni, fără un strop de emoţie spirituală, e tot un fel de-a-ţi pune rezistenţa fizică la încercare şi nimic mai mult. Atunci cum e mai bine? Îmi pun întrebarea cu naivitate ştiind că nu există răspuns. Am spus: turismul e o boală fiindcă uzurpă în sufletul nostru tot ce înseamnă autentică dorinţă de-a explora necunoscutul. Dar nici nu poţi să stai o viaţă întreagă în bătătura casei. Aceia capabili de o asemenea performanţă, - da, e o performanţă – , fac parte din categoria schimnicilor exemplari, fie ei creştini, musulmani sau budişti, care în câteva fire de roze văd toată revărsarea de flori a universului. Dar aceasta e numai calitatea lor, a acelor oameni care pot trăi simbolic, adică pentru ei tot ce-i creat este simbol ca punte între vizibil şi invizibil. Cei care nu simt aşa ceva, au datoria, mai devreme sau mai târziu, s-o ia din loc şi să bată coclauri riscante. Numai că acesta nu-i turism, ci o veritabilă *questă* la capătul căreia poţi face descoperiri uluitoare. Dar îţi poţi frânge şi gâtul. Când auzim astfel că un turist şi-a pierdut viaţa în condiţii neelucidate, îl plângem, dar pe de altă parte ar trebui să ştim că prin tragedia sa a rupt cercul de oţel al disciplinei turistice şi s-a prăbuşit într-un hău care, developat, are şi sensul unei înălţări. Nu a mai fost turistul imbecil, ci cavalerul marii aventuri întru Spirit. Munţii unde a murit sunt de fapt preoţii, ca-n Mioriţa, care-l veghează la căpătâi.

AUREL MARIA BAROS

8. Creative writing. Cum să-i explici ce este pictura unui iepure mort

Sebi C., la ora de *creative writing*:

– Am întâlnit în vara asta la Neptun, la vila scriitorilor, un romancier care mi-a vorbit de tânărul scriitor englez Toby Litt. Mi-a spus o poveste. L-am rugat să o pună pe hârtie ca să vi-o citesc. Iată:

„Prin 2001, cred, câţiva scriitori englezi au vizitat Bucureştiul. Tineri, subţiri şi îmbrăcaţi în negru de sus până jos. I-am întâlnit şi eu la Muzeul Literaturii Române, unde au lansat o antologie impunătoare în limba engleză, copertă supercolorată, hârtie volumetrică, aproape 600 de pagini (*New Writing 8*, Tibor Fischer şi Lawrence Norfolk ed., Londra, Vintage Random House, 1999). Această carte – cu dedicaţia unuia dintre autorii antologaţi, Toby Litt –, a rămas multă vreme în biblioteca mea.

Şapte ani mai târziu, am avut ocazia să citesc în română, în traducerea lui George Volceanov, o povestire (*The Hare*) a lui Toby Litt despre un iepure.

Peste alţi şapte ani – textul unei conferinţe intitulate *Cum sculptezi un personaj literar dintr-un iepure de câmp*, conferinţă susţinută de o tânără poetă venită din Franţa. În fapt, analiza nuvelei pornea de la un happening de vreo trei ore cu care, în 1965, la Düsseldorf, Joseph Beuys şi-a inaugurat expoziţia *Cum să-i explici ce este pictura unui iepure mort*. Artistul, uns cu miere pe faţă, se plimba prin expoziţie ţinând în braţe un iepure mort pe care-l legăna uşurel în dreptul fiecărui tablou şi-i şoptea ceva la ureche.

Altfel, totul se petrecea într-o tăcere adâncă, întreruptă doar din când în când de paşii artistului, fiindcă acesta purta, la piciorul drept, o talpă mare şi groasă de oţel care cădea greu pe podea. Singura piesă de mobilier din galerie era un scaun sub care se aflau două oase. Etc.

Lui Toby Litt, un autor care-şi exploatează erudiţia, i-a plăcut această întâmplare leporeică şi a reuşit într-un mod strălucit să o topească, împreună cu alte zeci de referinţe, în nuvela lui. Mi-a plăcut şi mie, aşa încât, prin urmare, mi s-a părut că am devenit dintr-odată un fel de expert în iepuri literari.“

Problema noastră este simplă: vă rog să puneţi pe hârtie o proză scurtă în care să redaţi o discuţie dintre un artist şi un iepure (viu sau mort) pe care-l ţine în braţe. Şi anume cuvintele cu ajutorul cărora reuşeşte artistul, plimbându-se prin faţa tablourilor dintr-o expoziţie, să-i explice iepurelui cum poate fi interpretată pictura expusă acolo.

9. Creative writing. Sărutul şi inspirația

După incontestabilul succes pe care l-a avut unchiul Beno ca invitat la ora trecută de *creative writing*, Sebi C. şi-a reluat locul la catedră şi a încercat să le dea cursanţilor o problemă, aparent, greu de rezolvat.

Sebi C.: Iată o scenă din filmul *Stay Hungry* (*Moştenitorul din Alabama*, pe la noi) cu Jeff Bridges – un celibatar bogat din Sud, şi Sally Field – o localnică vioaie, în rolurile principale. Pelicula este turnată în 1976: în vederea realizării unor mari investiţii imobiliare, un sindicat nemilos cumpără clădirile dintr-un cartier întreg pentru a le demola; conflictul, îl vedem, este un loc comun: a mai rămas de achiziţionat doar o sală micuţă de body-building. În paranteză, fie spus, o ocazie să apară pe acolo şi Arnold Schwarzenegger, care se antrena energic să devină Mr. Univers.

Dar pe noi nu ne interesează acum nici scenariul – atins, vedem şi asta, de o evidentă undă proletară – şi nici Arni, care trage voios de fiare. Să revenim la vedetele filmului, la Sally Field şi Jeff Bridges... Ea şi el, aşadar, tineri şi frumoşi, după ce s-au distrat toată ziua, tocmai au revenit acasă de la o partidă – să-i zicem aşa – de schi nautic. Pe ea o doare un picior, şchiopătează. Scena memorabilă, cea care prezintă un interes particular astăzi pentru noi, se petrece pe scara interioară a casei.

Ea, doar într-un tricou decoltat şi-n slip, coboară din partea de sus a scării, pe fund, treaptă cu treaptă. El urcă dinspre capătul de jos al scării, pe fund, treaptă cu treaptă. Se întâlnesc la mijloc, stând în fund, pe trepte, ea mai sus – el, mai jos. Dintr-odată, el îi ia piciorul în mâini şi-i masează talpa. „Ştii, îi spune, în talpă ai toate organele… Uite, asta este şira spinării… Aici, este ficatul… Aici, plămânii…“ Ea îl îmbrăţişează uşor, apoi îl întreabă: „Şi unde este gura?“…

Putem deduce imediat, desigur, ce s-a întâmplat mai departe între cele două personaje de pe scară – Jeff şi Sally.

Bun, dar o astfel de scenă vă stârneşte o amintire literară?... O scenă în care el îi mângâie iubitei talpa piciorului şi îi caută acolo gura – să o sărute, ca apoi ea să şchioapete puţin... Şi în care inspiraţia pare să înainteze pe o axă simbolică: talpă & fragilitate & iubire. În acest sens, aţi putea să scrieţi un poem, glisând dinspre un motiv cultural mai larg (cum este reflexologia) spre un motiv strict poetic… Aţi observat cine a scris, cu mult timp înainte, un poem folosind această axă simbolică?

Adrian Iorgulescu – un model de conduită intelectuală

Adrian Iorgulescu este una dintre cele mai complexe personalități culturale contemporane: creator cu operă solidă, profesor de cursă lungă, cel mai longeviv și activ președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, cu o carieră politică semnificativă.

Interviu realizat de ION BOGDAN ŞTEFĂNESCU

În cazul dumneavoastră, toate formele de adresare sunt valabile: academician, președinte, ministru, profesor, dar o să o aleg pe cea mai uzuală, pentru a vă coborî de pe piedestalul binemeritat, ca să putem dialoga mai firesc. Așadar, domnule Adrian Iorgulescu, cum se face că ne-ați fost profesor tuturor, adică și generațiilor de muzicieni de dinaintea mea?

E complicat să vorbești despre chestiuni legate de vârsta. Poate m-am născut prea devreme sau prea târziu. (Oricum, timpul reprezintă o dimensiune relativă). Nu aș vrea să insistăm asupra unor aspecte biografice, pentru că acestea țin de împrejurări pe care, adesea, nu le putem determina, deși ne aparțin. Concret, rămâne faptul că, într-adevăr, s-a întâmplat să fiu „dascălul" multor promoții și generații de elevi și studenți. Începând din 1974 am devenit profesor chiar la școala pe care am absolvit-o, Liceul de Muzică din Principatele Unite, ulterior transferat în strada Locotenent Lemnea, unde, până în 1990, am predat armonie, contrapunct, istoria muzicii și estetică.

Anii studenției v-au prilejuit întâlniri cu profesori care v-au marcat?

M-au marcat prevalent valențele lor artistice, potențialul lor demiurgic și apoi cel pedagogic. Spre deosebire de ce se întâmplă actualmente, în perioada respectivă studenții la compoziție erau interesați profesional de activitatea creativă a mentorilor lor. Atât lucrul efectiv la clasa cu Aurel Stroe sau cu Tiberiu Olah, cât și îndrumările lor pertinente au fost extrem de importante și m-au stimulat în conturarea demersului propriu. Am învățat multe într-ale meseriei și de la alți maeștri precum Ștefan Niculescu la forme, Adrian Rațiu la stilistică. Îmi amintesc, iarăși, de cursul de estetică, cu George Bălan, o personalitate controversată, dar complexă. Cu Alexandru Pașcanu am avut șansa să parcurg armonia, iar cu Liviu Comes contrapunctul. Dar până a ajunge la Conservator, am studiat circa doi ani cu Marțian Negrea.

Asta da șansă.

Nu mă privea ca pe un puști neinstruit. Degaja un soi de deferență protectoare, amabilă. Era totodată un bun povestitor. Nara cu farmec despre studiile sale la Viena unde, printre alții, învățase cu Richard Strauss, despre numeroși autori români și operele lor și, mai ales, despre clivajul dintre tradiționaliști și avangardiști. Îmi amintesc că după ce am intrat la Conservator l-am vizitat spre a-i mulțumi pentru sprijinul oferit. La plecare, pe un ton vădit emoționat, m-a îmbrățișat și mi-a zis: „Dragul meu, mă bucur pentru tine, știu că o să faci o carieră frumoasă. Vreau să-ți spun că ești ultimul meu elev. Primul a fost Aurică Stroe, care a venit la mine acasă în pantaloni scurți". „Eu am venit în pantaloni lungi" i-am răspuns cu mândrie. Acesta a fost ultimul dialog pe care l-am purtat, fiindcă destul de repede a plecat în lumea drepților.

Ce a însemnat pentru formarea dumneavoastră profesională perioada de studii petrecuta la Academia „Santa Cecilia" din Roma?

În primul rând a însemnat o experiență culturală amplă. Am avut ocazia să locuiesc în orașul pe care l-aș numi cu o formulă *sui generis* al „sfintelor lumini". (Parisul fiind catalogat drept „orașul luminilor", iar Roma drept „orașul sfânt"). Am descoperit acolo o fascinantă urbe, ce adăpostea imense valori mobile și imobile, datând din antichitate până în prezent. Strict profesional, am asistat la cursuri și seminarii, am participat la diferite manifestări specifice, la concertele celebrului ansamblu Orchestra Academiei Santa Cecilia. Corelativ, am dobândit noi cunoștințe generale, cu deosebire în sfera arhitecturii, artelor plastice, literaturii și filmului italian. Am căpătat, astfel, o perspectivă îmbunătățită și îmbogățită asupra fenomenului general-artistic clasic și contemporan, de sorginte vest-europeană.

Bănuiesc că obținerea înaltului titlu de Doctor în muzicologie și estetică muzicală (1991) a venit în siajul firesc al preocupărilor dumneavoastră, nu-i așa? Pe cine ați avut îndrumător?

Sunt primul doctor pe care l-a produs Universitatea Națională de Muzică din București. Înaintea mea, toți ceilalți absolvenți din țară obținuseră titlul la Cluj, sub patronajul „patriarhului" muzicii de acolo, Sigismund Toduță. Conducătorul lucrării mele de profil a fost Octavian Lazăr Cozma, iar membri în comisia finală au fost Cornel Țăranu, Alexandru Leahu și Viorel Munteanu, o garnitură solidă de profesori, muzicologi, compozitori, personalități cu largă viziune asupra fenomenului sonic. Teza se numea „Timpul și comunicarea muzicală" și a făcut ulterior obiectul unui volum publicat la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor.

Cum vă poziționați în peisajul atât de luxuriant al muzicii contemporane?

Mă consider un post-modern și, fără lipsă de modestie, cred că sunt unul dintre primii autori români care au aderat la această tendință. Amintesc, pentru argumentare, *Cvartetul nr. 2*, scris în anii '82 - '83*, Simfonia* a treia (1985), dar și alte piese în care, prin anumite maniere și manevre prelucrative, am utilizat varii procedee caracteristice avangardei sau post-avangardei, aduse însă pe paliere modificate, redimensionate. Am apelat, firește, la alte surse, la citate, la alte tehnici de configurare, la alte standarde stilistice, la alte contexte estetice, încercând în paralel și pe această cale, o relativă reconciliere cu reperele receptorilor, implicit să obțin un plus de accesibilitate.

Ați fost, vreme îndelungată, președintele Uniunii Compozitorilor înființate de George Enescu acum mai bine de 100 de ani. O dinastie „Escu": de la Enescu la Iorgulescu. Cum priviți această „cale atât de lungă" acum, după încheierea mandatelor?

În materie de „escu" să nu îl uitam și pe Ion Dumitrescu. Nu este vorba de o dinastie, ci despre o activitate continuă, asumată, a obiectivelor, obligațiilor, faptelor, în favoarea autorilor. Liniile generale ale Societății Compozitorilor și, mai apoi, ale Uniunii, au fost trasate odată cu primul său Statut din 1920, în care se specifică rolul instituției în privința stimulării creației, a ajutorului material și moral pe care trebuie să-l ofere compozitorilor și a promovării muzicii acestora în țară și peste hotare. Deziderateleinițiale au rămas perfect valabile și astăzi. Au fost însă și momente dificile. Astfel, Societatea a fost abuziv desființată în 1949, iar mulți compozitori valoroși, între care s-a aflat și George Enescu, care nu se plasau pe linia trasată de „mărețul" P.C.R. nu au mai intrat în noua Uniune, înființată în 1950 prin Decretul Marii Adunări Naționale. Dar aceste situații reprobabile au părut minore, prin comparație cu deportarea în Dobrogea, la Canal, a unor figuri marcante, printre care s-a aflat Dimitrie Cuclin. Alții au fost amenințați, înfierați, marginalizați, așa cum s-a întâmplat cu Mihail Jora.

Interesant. Toată lumea vorbește la modul superlativ despre creația sa, despre omul și profesorul Mihail Jora, dar nu prea pomenește nimeni de faptul că ar fi fost ostracizat.

Personalitățile puternice au răzbit întotdeauna, surmontând vicisitudinile unor vremuri tulburi, ori nefaste. Vă dați seama totuși ce spaime, incertitudini și revolte interioare a trăit cel evocat, atunci când soția sa a fost trimisă la Canal. Revenind la parcursul istoric, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor a intrat ulterior sub controlul absolut al autorităților comuniste, avându-l președinte-executant, fără nicio justificare electivă, pe Matei Socor. A fost o perioadă traumatizantă, specifică trecerii de la un sistem politic-social de factură liberal-democratică la unul dictatorial-comunist, cu toate brutalitățile și bulversările derivate.

Am avut ocazia de a cânta la Studioul de Operă al Conservatorului, în 1987 cred, într-o serie de spectacole cu opera *Conu Leonida față cu reacțiunea*, compusă de Matei Socor. Cred că ar fi fost pe val dacă nu venea „Revuluția".

Simpatică asociere propui, fiindcă am scris, într-adevăr, opera „Revuluția", pe un libret propriu, după piesa lui Caragiale. Sincer vorbind, Socor era un muzician cu școală temeinică, dar, la un moment dat, a devenit omul potrivit la locul potrivit. Și s-a achitat cu prisosință. În acest punct al discuției noastre aș vrea să punctez un aspect, pe care puțină lume îl cunoaște, cu Constantin Silvestri în prim plan: imediat după premiera operei *Oedip*, din 1958, la prima ediție a Festivalului „George Enescu", realizată de artist în calitate de dirijor, a urmat un turneu al acestuia în Anglia, de unde nu s-a mai întors în țară. Un an mai târziu, a fost condamnat la moarte în contumacie.

Înfiorător!

După această perioadă contorsionat-tragică am avut parte de un alt tip de opresiune, de natură spirituală, creativă, compozitorii fiind obligați să scrie în siajul directivelor de partid și de stat. Cenzura a constituit un alt resort represiv dominant după 1950 până în 1989. Comparativ, dictatura sovietică nu s-a dovedit prea diferită față de cea practicată de Gheorghiu -Dej, Ceaușescu și acoliții lor. Au fost ani grei, în care cei care au bătut palma cu comuniștii - și au fost destui - au avut o stare materială ceva mai bună, iar cei care nu au produs lucrări omagiale sau dedicate marilor realizări ale „iepocii de aur" au rămas marginali. În intervalul 1965-1972, odată cu o parțială deschidere către vest a existat o semi-generație care a cunoscut parțial muzica și viața de tip occidental. Așa s-a născut avangarda noastră. Natural, după 1990 am intrat într-o altă zodie și cred că în acești ultimi 32 de ani de mandat, mai puțin cei patru ani petrecuți la minister, am reușit să duc Uniunea, alături de colegii mei, într-o nouă fază de evoluție.

Ce ne puteți spune despre reușitele și neîmplinirile din postura de ministru al culturii?

Idei, proiecte, inițiative lăudabile, instituții si persoane capabile să le implementeze am avut și avem, însă finanțarea a fost și a rămas punctul nevralgic al instituției de la Revoluție încoace. Nu voi încerca aici o analiză retrospectivă pe parcursul ministeriatului, dar pot menționa ultra-selectiv că, în 2007 am realizat acel eveniment major, de mare impact pentru cultura noastră, unanim apreciat , anume: *Sibiu – Capitală Europeană*. Am demarat apoi, în 2006, în colaborare cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, un plan național de consolidări, reparații și restaurări pentru principalele clădiri de interes major precum: Biblioteca Națională, Muzeul Național de Artă, Teatrul Național din București, Opera Română, Muzeul Colecțiilor, Palatul Cantacuzino, Muzeul Țăranului, Palatul Culturii și Teatrul Național din Iași, Teatrul Național și Opera Maghiară din Cluj etc. De asemenea, s-au înființat unele instituții de care era stringentă nevoie (A.F.C.N. de piIdă), am demarat in 2005 Festivalul internațional de muzica nouă Meridian etc. Am încercat, de asemenea, să impulsionez creația actuală și receptarea acesteia, precum și să despart Ministerul Culturii de încrengăturile birocratice care frânau procesul decizional. În 2008 am conferit premiile pentru excelență în cultură, în valoare de 25.000 euro pentru fiecare sector artistic în parte. (Din păcate, nu s-au mai acordat de atunci).

Ați găsit resurse ca să înființați și o asociație a drepturilor de autor, pe domeniul creației muzicale, denumită UCMR-ADA, pentru a-i proteja și a le asigura un venit autorilor români. E dificil de condus o astfel de instituție?

Organismul s-a născut în baza legii nr. 8 din 1996. Mărturisesc că am lucrat sistematic la acest proiect pe vremea când eram parlamentar, dar și înainte, împreună cu Pascal Bentoiu, pentru a finaliza o formă corespunzătoare a acestuia. Am plecat, practic, de la ideea predecesorilor noștri - George Enescu, Paul Constantinescu, Mihail Jora, Constantin Brăiloiu, Nonna Otescu - care înființaseră încă din 1924 un departament în cadrul Societății Compozitorilor prin care se protejau drepturile autorilor. Funcționa „à l'époque" identic cu Societatea Compozitorilor din Franța. A existat și în perioada regimului totalitar un departament similar, care a rezistat din 1951 până în 1989. În ciuda vremurilor tulburi, a opresiunii generalizate, s-a găsit totuși în România un mod valabil de a colecta și distribui drepturile celor „executați" public, nu cu pușca, ci cu muzica, lucru remarcabil pentru țara noastră. Suntem una dintre cele mai vechi societăți de profil europene. În prezent, UCMR-ADA reprezintă o entitate juridică separată de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, care numără peste unsprezece mii de membri. Este unul dintre cele mai active și puternice organisme de gestiune colectivă din sud-estul continentului, iar sumele pe care le repartizăm beneficiarilor sunt relativ onorabile.

Aveți o anumită strategie în gestionarea timpului sau, pur și simplu, este un firesc al naturii dumneavoastră atât de complexe? Să fie oare „Aripa Evei", cea care vă protejează?

Arma mea „secretă" este munca. Încerc să-mi drămuiesc timpul disponibil cu maximă parcimonie, pentru a prioritiza lucrurile ce merită un surplus de energie și atenție. M-am considerat întotdeauna compozitor, chiar dacă am făcut politică sau administrație, consecința practică imediată și deranjantă fiind aceea că nu am compus nimic timp de 15 ani. În plus, pe perioada ministeriatului am interzis să fiu cântat în public, pentru a nu se „glosa" pe seama faptului că îmi impun spre audiție partiturile din poziția vremelnic deținută, decizie pe care o consider acum greșită.

Nu ați „scris" nicio notă, dar ați scris estetică sau poezie.

Am publicat un tratat de politologie intitulat „Dreapta, principii și perspective". Am scris, de asemenea, un volum de eseuri numit „Dez(acorduri)" și o carte de poezie „Aripa Evei", care metaforic vorbind induce din pornire un atracțios dubiu existențial; fiindcă aripa poate întuneca, ori poate lumina. Iar Eva este în egală măsură simbolul frumuseții, al vieții, dar și al morții. E doar o chestiune de perspectivă: depinde din ce unghi îi privești aripa.

Aveți un stil de compoziție foarte robust, cu o tehnică impecabilă, dublată de o sensibilitate foarte rafinată și de un umor spectacular, bine educat. Pentru mine, muzica dumneavoastră este foarte „jucată", teatrală, cu personaje dramatice, unele sensibile, altele hâtre, în general, o muzică cu imagini plastice de mare impact și sugestie. Sunteți parcă un dramaturg al muzicii, al „timpului muzical".

Comentariile tale, pentru care îți mulțumesc, sunt realmente pertinente, fiindcă acoperă, într-adevăr, o gamă largă de ipostaze pe care le cercetez și mă caracterizează. Mă plictisește cantonarea într-o paradigmă și atunci încerc să-mi îmbunătățesc meșteșugul conturării fiecărei opere, să identific logica intrinsecă a discursului. Dincolo de travaliul structural, asta presupune demersul de a scormoni după ceva aparte din interiorul propriu. Când „plăsmuiești", comunici cu tine, dar și despre tine. E complicat, întrucât operezi într-un ambient eminamente inefabil. Platon spunea că muzica este domeniul artistic cel mai imaterial. De aceea pare atât de dificil să dai consistență emoțională și constructivă acestei imaterialități. Îmi place nu numai jocul percepțiilor pe care îl provoc, îmi place încă mai mult jocul cu mine însumi. Există în popor o expresie: du-te la medic să te cauți. Ei bine, eu stau acasă și mă caut singur. E un soi de auto-explorare metafizică, indispensabilă pentru orice autor. Onest, nu știu dacă eu caut muzica, sau ea mă caută pe mine.

Am avut ocazia să vă ascult cvartetele - o adevărată demonstrație de forță și de știință a scriiturii - opera *Revuluția*, după *Conu Leonida față cu reacțiunea*, de Caragiale - o muzică prin care transpare alonja dumneavoastră intelectuală și simțul ludic deosebit -, un ciclu de lieduri *Despre noi* interpretat de Steliana Calos, de o sensibilitate răvășitoare. Am cântat, în orchestra Filarmonicii „George Enescu" două dintre simfoniile dumneavoastră și, bineînțeles, cu Trio Contraste, muzica pe care ne-ați dedicat-o. În fine, vă sunt extrem de recunoscător pentru concertul pe care mi l-ați dedicat, un concert „bărbătesc", de mare întindere și forță expresivă. Aș vrea să încheiem într-o cheie ludică, pentru că sunteți la „a treia tinerețe", plin de vigoare și poftă de viață, cu siluetă perfectă și, bineînțeles, cu planuri de viitor. Ce „(de)cadențe" mai urmează, domnule Iorgulescu?

Aprecierile făcute îmi sunt extrem de agreabile, mai ales că vin din partea unui interpret excepțional, a unui profesor, a unui om cu reale deschideri intelectuale, nu numai în domeniul muzicii ci și al poeziei, iar colaborarea noastră m-a bucurat întotdeauna și m-a onorat. Fără alte amabilități, să menționăm cvartetele, deja sunt 6, concertele, deja sunt 6, simfoniile sunt iarăși 6. Mă opresc aici cu înșiruirea de 6. Fără nicio legătură cu întâmplarea că sunt născut într-o zi de 6 a lunii a șaptea, în aceeași lună și zi ca și soția mea Andra, sau că am jucat în copilărie table și îmi plăcea dubla 6/6. Decadențele evident, îmi aparțin, de când mă cunosc. Pentru cititori, e bine să știe că faci aluzie la titlul unei piese pentru flaut si mediu electronic pe care ți-am dedicat-o și pe care ai interpretat-o în câteva festivaluri internaționale prestigioase. Ce va mai urma? Am în minte destule planuri. Dar, cum punctam cândva într-un vers, „prea adesea mintea minte"...

Așadar, cum muzele Euterpe, Calliope, Erato, Melpomene și Thalia, ba mai nou chiar și Urania, ne zgândăre continuu instinctele, am să închei printr-un strigăt al poetului Dan Laurențiu, care străpunge cu voluptate aripa: Ave Eva!

Iar eu aș conchide că în viața curentă nu sunt un decadent, dar muzica mea probabil este! Poate și poezia.

Când timpul nu mai respiră

MIRCEA TECULESCU

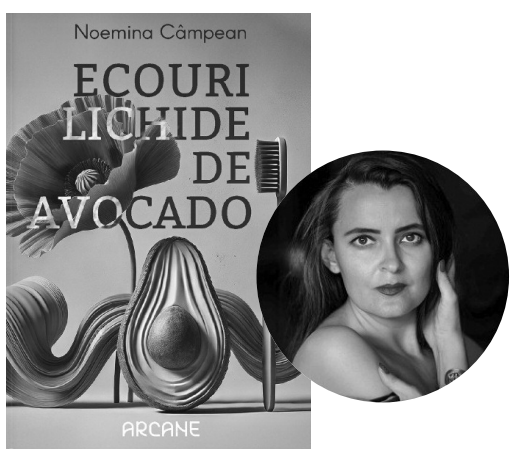
Nu demult o televiziune din Câmpina a prezentat o serie de interviuri cu personalități locale, din varii domenii, „Ce este fericirea?“ fiind una din întrebările obstinat puse. Din fotoliu am încercat şi eu să răspund, iar formularea găsită, patru cuvinte, mi-am amintit-o întâlnind *Ecouri lichide de avocado* (Editura pentru Arta şi Literatură, 2025), carte de poezie a Noeminei Câmpean (n. 1987, Târgu-Mureş).

Există în aceasta 89 de texte, având - aş zice - caracteristicile clădirilor Bauhaus, construcții bazate pe funcționalitate, fără ornamente, din materiale moderne precum sticla, betonul auto-vindecator, fibra de carbon, granitul lichid. Autoarea le-a creat pe un fundament de poststructuralism, asezonat acesta cu un suprarealism practicat când şi când, cu știință: „ziua de mâine are trei dimineți/ (…) / răul meu de înălțime devenise busola ta şi brusc sentimentul/ de compasiune/ ți-a umplut orizontul. te-ai dat de mai multe ori peste cap/ ca prâslea din basme tu cel mai iubit dintre pământeni şi/ generalul armatei noastre moarte încă din timpul războiului/ de treizeci de ani/ neştiind cum să mă impresionezi/…“. Cât despre tehnologia de execuție a textelor ivite din „…/lumea lucrurilor care a creat lumea cuvintelor/…“, descoperim o sintaxă ce urmăreşte expunerea detaliată a sentimentului - enunțat îndeobşte în primul vers, ce utilizează deseori sintagme, (titluri celebre din literatură, pictură, istorie, nume mitologice, scene biblice), aflate în memoria afectivă a poetei. Vorbim despre o structură a textelor prietenoasă cu cititorul având lecturi în varii domenii, care conectează la imuabil, cum am spus, datorită pilonilor & referințelor. Ingenios-inovativ este textul de la p. 48: „…/ noemina nu e femeia lui noe. noemina nu e nici măcar sora lui/ ea scrie o poezie despre un sacrificiu temperat între prima şi/ ultima respirație/ libertatea conducând poporul/ (…) / noemina şi /sau noe, un nume din şapte/ trei litere care nu ajunge/ la timp şi pare că vrea să trişeze să sechestreze“ – şi astfel asistăm (cointeresați) la un parcurs ce urmăreşte edificarea istoriei unei microcivilizații (a familiei) printr-un fragmentarium continuu - mod de operare al inconştientului „tare ca piatra iute ca săgeata lui appolo cu care ucide / sarpele python“.

Avem aşadar pagini de poezie (încăperi) pe care le parcurgi curios-interesat, edificate fără o grijă a poziționării versurilor, cu destule uşi unele, alteori dându-ți senzația circularității - am numărat 18 exemple de gen - citez doar începutul şi finalul paginilor 32 („fobia legată de datele din calendar/ (…) / mai pronunțate la culoare decât celelalte“) şi 40 („la noi toate scaunele sunt rotunde în noiembrie am revenit acasă/ (…) /la eşecurile mele“).

Cât despre ecourile percepute aici, adică marile teme - cunoaşterea, natura, copilăria, dragostea, familia, destinul, timpul, boala & războiul - ele de fapt se strâng într-unul: moartea. „Singura care nu se dă experienței direct, dar le impregnează implacabil pe toate celelalte.“ (Irina Petraş). Astfel „…/ lacrimi numărate în palmă de aceeaşi natură cu degetele spălate/ în chiuveta cu vase/...“, astfel „…/subiectul morții cu rădăcini în priveghiurile/ la care participam în copilărie/ ritualul de obligație propriu străbunicii marca ei irezistibilă/ eu particip la înmormântarea ta tu la a mea/…“. Astfel avertismentul cu care începe poemul de la pagina 35: „pe cei care cred că scriu poezie amoroasă îi avertizez că/ dragostea nu e niciodată gratuită/ nici măcar nu se poate distribui echitabil tuturor/…~; astfel poemele înseriate, însuşite sau nu ca atare de poetă, mai ales cel de final, apoteotic să-l numim, care începe la pagina 88 indelebil: „când ai trecut prin cancer/ te-am botezat leul meu cu gheare de fier/…“ şi continuă performativ în următoarele, (ultime), 7 pagini cu aceeaşi compulsiv-obsesivă sintagmă de început: „ador canceroşii…“.

Nu suntem pe muntele dintre Tel Kinrot şi Tabgha, nu ni se adresează aici Dumnezeu întrupat, doar cineva ce-a intuit patru cuvinte: fericirea este o stază! Şi acel cineva, Noemina, ştie că poezia este instrument al adevărului şi-şi foloseşte textele drept repetare & explicație persecutorie pentru ceea ce-i scris la pagina 64: „…/ cum să închid în mine ceea ce prin definiție nu se poate expulza/ urletul“. Avem nouă tipuri de fericiți, să fie cartea aceasta începutul unui drum despre cum să rămâi cu ea, în stază?

Trăia din ce nu scria

FLAVIU GEORGE PREDESCU

Pamfil Șeicaru (1894-1980) Cel mai mare gazetar al României Mari (editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2025) este titlul unei noi cărți publicate de istoricul şi publicistul Florian Bichir. Autorul surprinde anii exilului celebrului gazetar şi relația acestuia cu *Securitatea*. Evenimentele surprinse se referă la anii de după Al Doilea Război Mondial, care-l găsesc pe Șeicaru în postura de *fugar* în vestul Europei. Deposedat de avere, Pamfil Șeicaru scapă cu viață, plecând, înainte de a fi condamnat la moarte *in contumacie* în 1945, de către Tribunalul Poporului, alături de alți jurnaliști, pentru partizanat cu „inamicii României“.

Pribeag prin țări străine: Spania, Franța, Germania, acesta nutreşte gândul regăsirii bogăției în care a trăit în anii interbelici, când fusese un fel de *rege* al presei. În acei ani, directorul ziarului Curentul, deşi se impusese ca un creator şi inovator de jurnalism modern, acumulase o imensă avere prin mijloace îndoielnice: şantaje sau fonduri provenite de la fasciști sau naziști, în scopuri propagandistice. Chiar şi Nicolae Iorga pare-se că ar fi făcut o remarcă, în timp ce se afla în liftul impozantei clădiri a ziarului Curentul, rămasă ca o etichetă decisivă pentru reputația gazetarului: „şantajul şi etajul!“, cu referire la sursa îmbogățirii dubioase a acestuia şi somptuozitatea sediului gazetei. Cauzele reputației lui Pamfil Șeicaru sunt tratate pe larg, în debutul cărții, iar printre numele care au scris despre acest aspect se găsesc şi Liviu Rebreanu (1885-1944), Nichifor Crainic (1889-1972) şi alții.

Deşi Bichir atrage atenția că se spunea despre P. Șeicaru faptul că *trăia din ceea ce nu scria*, el nu pune reflectorul narativ pe zvonuri şi legende, rezumându-se strict la documente. Nu este nimic ficțional sau tendențios în cartea lui. În schimb, sub aspect biografic, cartea reactualizează, în mod indirect, şi romanul *Delirul* (1975) de Marin Preda. Acesta îl zugrăveşte ficțional pe Șeicaru în personajul Grigore Patriciu, patronul ziarului Ziua (în realitate Curentul), întruneşte din caracteristicile biografice ale lui Șeicaru. Interesant este faptul că, în roman, la un moment dat, legionarii încearcă să-l omoare pe Patriciu (alias Șeicaru) pentru apropierea sa de Ion Antonescu (1882-1946), iar în anii de după 1945, Șeicaru (alias Patriciu) se întâlneşte tangențial cu Horia Sima. Întortocheate sunt căile istoriei şi cu atât mai pasionante la lectură, mai ales când romancierii sprijină munca istoricilor.

„Gazetăria este un gen bastard, produs al întâlnirii social-politicului cu literatura.“ Este un citat din Pamfil Șeicaru, pe care Florian Bichir l-a pus ca motto al cărții. Într-adevăr, Șeicaru era bun gazetar şi pentru că avea o cultură generală solidă. Cât timp a trăit în Spania s-a străduit să se îmbogățească din nou, folosindu-se de ceea ce avea în memorie. Obsesia lui era de a scrie un roman în care să surprindă secretele cuplului Carol al II-lea (1893-1953) şi Elena Lupescu (1899-1977), despre care cunoştea o mulțime de lucruri.

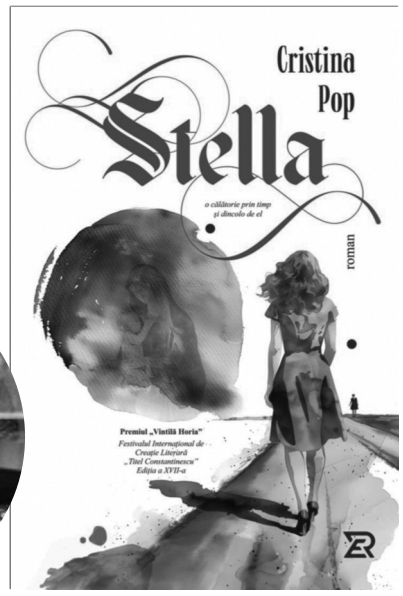
Romanul *Vulpea roşcată* apare până la urmă, dar câteva decenii mai târziu, în 1996. În perioada în care neîmpăcatul cu statutul său apatrid, Pamfil Șeicaru, voia să-l publice, *Duduia* era încă în viață şi editurile nu-şi puteau asuma riscul. După cum reiese din documentele Departamentului de Informații Externe, pe parcursul scrierii romanului, un ofițer al securității a creat o legătură cu fostul mare gazetar, sub motivul traducerii romanului în engleză, astfel că autoritățile române erau la curent „in real time“ cu evoluția scrierii.

Șeicaru este grațiat de Nicolae Ceaușescu, în 1966 şi face o vizită secretă în România, 11 ani mai târziu, chiar pe 23 august, dar fără a se întâlni şi cu şeful statului, aşa cum se pare că spera. Ceaușescu voia să facă din nume ca Mircea Eliade, Pamfil Șeicaru, Henri Coandă, Sergiu Celibidache şi alții, adevărate exemple şi voci că în România lucrurile s-au schimbat în bine.

Cartea lui Bichir este „şcoală“, mai ales pentru tinerele generații de ofițeri de informații, care ar trebui să o citească, pentru a învăța că menținerea contactelor cu oamenii deştepți solicită cunoştințe şi perspicacitate. La fel cum nici unui tânăr jurnalist n-ar trebui să-i scape romanul *Delirul*.

În general, s-a mai scris despre Pamfil Șeicaru, chiar Florian Bichir a mai publicat o carte: *Pamfil Seicaru. Un condei de geniu, strivit între două date. 23 august 1944-23 august 1976*, editura Militară, 2014. Elementul de noutate pe care îl aduce cea mai recentă, aşa cum mărturisește însuşi autorul, constă în faptul că pune „pentru prima oară în istoriografie problema colaborării marelui gazetar cu serviciile secrete de la București.“

Memoria dedublării

EVELYNE CROITORU

Lumea literară oferă o bogăție pe care trebuie să știm să o înțelegem, să o păstrăm și să o confruntăm cu realitatea, să o așezăm în propria realitate. Avem cu toții diferite proiecte pe care le purtăm pe parcursul întregii noastre vieți; începem adesea cu istoria unei idei. Ceea ce ne ajută să dezvoltăm acea idee este tocmai încrucișarea de drumuri cu oferta literară, cu estetica ei, cu reflecția ei filosofică. În acest fel timpul gândit și trăit al scriitorului devine un timp al raportării la istoria lumii. Scriitorul devine astfel promotor și ecou al lucrurilor și faptelor, ecou străbătut de timp și în jurul unor repere importante.

Cristina Pop este o tânără scriitoare de origine română, stabilită în Belgia, la Bruxelles. Este licențiată în drept a Universității Babeș-Bolyai și doctor în drept. Are un bogat portofoliu de volume și lucrări de specialitate; de asemenea, mai are un volum de poezie *Dincolo de cuvinte*, apărut la Editura Siono în anul 2022. În anul 2024 i se publică romanul ***Stella*** la Editura Rafet în urma câștigării premiul *Vintilă Horia* la Festivalul Internațional de creație literară *Titel Constantinescu* - Râmnicu Sărat. Cartea este o memorie a întoarcerii în sine dar și o interogare a prezentului; o memorie purtătoare de semnificații, una a solidarității familiale, a comunității. Autoarea merge în întâmpinarea acestei realități, una care pune presiune asupra omului, implicit asupra scriitorului. Ni se prezintă un spectacol al lumii în care relația umană produce ecouri și concluzii surprinzătoare; cititorul, spectator la un *theatrum mundi* imaginar asistă la o *memorie a dedublării*, a structurării timpului creației și a validării atemporale. Explorarea elementelor vieții și-a găsit o rafinată expresie în roman – experiența luminii care se naște, a zilei care pleacă spre amurg, a ploii care biciuiește orașul, a frumuseții luminată de căldura iubirii; prezentul cu neliniștile și nesiguranțele lui provoacă imaginația autoarei pe mai multe niveluri ale realității personale, sociale, istorice.

Romanul poate fi definit și ca o încercare de recuperare a istoriei adevărate. Angajarea scriitorului tânăr în acest sens, poate fi o mișcare spre ceva nou, un raport cu realitatea, cu adevărul.

Din această perspectivă darul generos pe care tânăra scriitoare ni-l oferă este totodată unul provocator, el conține multe și subtile întrebări/ mirări referitoare la *deturnarea istoriei*, a memoriei, cu devieri ale perspectivei acesteia. Volumul se înscrie în mod firesc printre necesitățile reflecției contemporane – *memoria trecutului*, recucerită, ar putea fi o mișcare ce repune ideea în centrul societății moderne redându-i locul. Cele două personaje feminine din roman aproape că se suprapun ideatic deși le separă o jumătate de secol. Fiecare este preocupată de echilibrul vieții, de interesul pentru realitatea *eului* manifestat, fiecare trăiește istoria proprie și istoria timpului ei, amândouă cred în spiritualitate și o cultivă sub diferitele ei forme, de la Codex Aureus la Stella Maris, de la Mircea Eliade la Nicolae Steinhardt, conștiente fiind de un adevăr: cultura a fost și va fi întotdeauna refugiu/ armă împotriva ideologiilor, a sistemelor de reprezentare ce tind să se substituie experienței lumii și să o restrângă. Întâlnim în roman o atmosferă a contopirii senzațiilor, sentimentelor, uneori fruste, alteori senine, împăcate. Concentrarea limbajului în jurul elementelor care compun universul imaginar al romanului, esențele de atmosferă, de relaționare a personajelor, întoarcerea la lucrurile simple, acele praguri ale realității unice – devin componente valorizante ale cărții.

Romanul Cristinei Pop, ***Stella***, oferă o respirație implicit europeană, cu vădite influențe occidentale. Autoarea cultivă teme citadine, idei și atitudini cosmopolite, acestea constituind factori de apropiere universală, oferă condiții prielnice dialogului și invită la înțelegerea experienței celuilalt. Scriitoarea este o voce spontană și clară a generației sale, are darul evocării timpurilor și locurilor îndrăgite, pornind din Maramureșul copilăriei și până în Bruxelles-ul maturității, știe să contureze portrete – arhetipale dar și moderne, are inspirația și inteligența relatării întâmplărilor semnificative. Sinceritatea tonului, modul direct de a comunica, seninătatea atentă a *privirii* îndreptată asupra lumii, toate acestea lasă cititorului tipare de lumină și conferă o dimensiune profundă romanului.

Cronotopul propriei realități

ANA DOBRE

Oximoronul din titlul *Tot ce-i suav produce tăieturi* al Codruței Simina (Editura Cartier, 2025) conține, în ecuația metaforei, modul în care, în sensibilitatea poetei, se întretaie, în răsfrângere interioară, diagonalele lumii.

Dizarmoniile provin din inadecvarea eului cu lumea pe care se simte obligat să o experimenteze. Lumea cea aievea i se oferă impasibilă și eternă, drept terenul unui experiment prin care să exploreze suprafața lucrurilor, obținând cunoașterea care privește relativ, cum spune Martin Buber, o experiență. Cum experiența este interioară, *are loc în el, nu între el și lume*, „cel care experimentează nu participă deloc la lume".

Privită și oglindită în spațiul intim al gândului creator, realitatea devine o *irealitate senzorială*, în care eul, așezat în roata timpului, poate reflecta la condiția tragică a omului: „doar viețile noastre secrete merită povestite până în final./ abia în ele trăim literar". Lipsită de aura idealului, spectacolul ce i se desfășoară în reflectorul *vederii* apare ca un *iad*, care se strecoară „printre crăpăturile lumii", *fisurat*, având drept constantă *singurătatea absolută* a omului: „ca un implant în roca neclară a secolelor/ în care vom rătăci orbi".

Realitatea aceasta „mereu încărcată/ până la refuz cu detalii", în care „totul e greșit/ și suav", amestecând durerile, dând un sens suferințelor, nu poate fi ocolită, e o prezență obligatorie, care, stringent, îi impune necesitatea unei opțiuni. Iar opțiunea poetei e aceea ce a-i înregistra evanescențele, de a o fixa în clepsidra personală, chiar dacă și în virtutea faptului, „produce tăieturi". Rănile acestea sunt semne necesare în confruntarea cu variabilele lumii. Curajul eului este sisific, presupunând repetarea, reluarea poverii în fiecare dimineață („dimineața ne coasem la loc/ tije de lumină prin urechile acului/ protejăm înăuntru/ un nobil ratat/ cu tandrețe/ fără sfârșit."). Realitatea eului este o proiecție interioară, realizată cu un *vocabular* personal: „în viață/ spre deosebire de imaginea din oglinda retrovizoare/ a unei mașini de lux/ realitatea se vede mai mică/ decât oricine ți-ai fi dorit/ să fii.".

Există în poezia Codruței Simina o notă tragică, nu în sensul unui fatalism care ar exclude orice posibilitate de a interveni în derularea propriului destin, ci în modul acut de a-și trăi prezentul, un prezent dilatat, care cuprinde, în durată personală, în cantități (in)egale, și trecutul și viitorul.

Imaginarul poetei se realizează pornind din realitate având un reper în experimentul poetic al lui Walt Whitman, cu elipsa transcendentalismului – *realism* căruia Codruța Simina îi dedică poezia, un adevărat crez artistic (*pornind din realitate/ lui Walt Whitman, înaintea tuturor*).

Ales pentru a încheia periplul prin imaginarul poetic, poemul descrie și rescrie o aventură de cunoaștere, care e o aventură de inițiere în labirintul cuvântului care, prin creație, tinde să devină Cuvânt. „Mă găsesc din nou zburând între lumile noastre de neon/ și electroni încărcați cu prețioasa lor sarcină", se confesează poeta, din aleph-ul ei care-i permite desfășurarea unei ample panorame, fundal al *irealității senzoriale*. Micro și macrouniversul se întâlnesc în această proiecție cu un eu orgolios, stăpân, ca un demiurg, al lumii sale: „stăpânesc/ mișcările Universului/ pământul descolăcit sub noi cu semnele râurilor/ și fluviilor sale".

Ampla desfășurare de imagini, fotograme interiorizate prin puterea privirii vizionare, e reprezentarea unei chemări, o lume născută din durere, lume „pe care ființa o cheamă din transparentul ochiului", „sporindu-i, astfel, realitatea". E o realitate *joc secund*, întrucât adăpostește „imaginea tatălui", a creatorului jocului prim, „el însuși absorbit în acest axtaz". Apolinicul și dionisiacul fac parte din arsenalul mijloacelor de proiecție și reprezentare poetică. Sentimentele cu șuvoiul lor de trăiri, stări, respirări, trăite cu intensitate dionisiacă, se supun, sub imperiul rațiunii ordonatoare, unei apolonizări.

Poeta a dat contur acelor les *affaire du style*, chinurile facerii poetice. Poate, de aceea, să se adreseze direct, prin invocație retorică, unui receptor pe care-l imaginează supus circumstanțelor propriului univers: „ție, care te grăbești să judeci, poemele mele/ nu sunt pentru cei care/ se tem, micșorându-i pe ceilalți, văzându-i doar în reflexie/ poemele mele nu sunt pentru cei care-și înșeală/ sufletul mințindu-l/ pentru închipuiți, pentru cei care se tem că puținul/ pe care îl au se va lua/ cei care vor sa învingă cu orice preț, pentru prețioși,/ pentru adepții habotnici ai teoriilor// pentru fricoși// cânt pentru toți cei care s-au gândit macar o dată la moarte (…)// pentru cei care nu cresc din puținul altora și cei care cresc/ pe dinăuntru nobili eșuați … (…)// pentru cei care se bucură din toată inima și nu se pierd / și tristețea nu micșorează inima lor.".

Cântecul devine, astfel, șansa dată omului de a-și înfrunta efemeritatea. Tot ce e trăit, tot ce a cutreierat și devastat ființa se adună în stratul trecutului și devine imuabil, „trecutul ființei". Codruța Simina așază în acest spațiu un cronotop în care să se transfere pe sine ca ființă, creându-se, descoperindu-se în fragilitatea de ființă gânditoare, devenind propria sa realitate.

La granița maturității

NICOLETA MILEA

Absolventă a Facultății de Litere. Universitatea „Transilvania“ Brașov și a unui master în „Inovare culturală“, în prezent doctorandă a Facultății de Litere de la Universitatea „Transilvania“ Brașov în cotutelă cu Facultatea de Film de la UNATC „I.L.Caragiale“, Nicoleta Șimon s-a afirmat prin bogata activitate culturală și literară pe care a desfășurat-o până acum. A publicat poezie în revistele: Steaua, Caiete Silvane, Golan, Planeta Babel și Familia.

Prima apariție în volum a avut-o în 2022, în cadrul antologiei *Generația O Mie de Semne*, CDPL. Este inclusă și în alte antologii. Editorial a debutat în 2024 cu volumul (*ingrats),* Editura Cartex.

În cadrul Festivalului „Literatura tinerilor“, ediția a VIII-a, de la Neptun, în septembrie 2025, unde au prezentat poezie și proză 21 de autori cu vârsta de până la 35 de ani, a primit Premiul Festivalului, fiind recomandată de Filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor din România.

Nicoleta Șimon, prin poezie, celebrează aventura spiritului în confruntarea cu sine sau cu ceilalți. Imaginarul poetic îl construiește pe repere spațio-temporale psihice (chiar și atunci când creează iluzia realității).

Volumul *(ingrats)* este format din trei grupaje, într-un număr descrescător de texte: (*1st impact*) 11 poeme; (*2nd impact*) 10 poeme; (*3rd impact*) 8 poeme, intitulate în japoneză, consemnate în grafie japoneză și traduse în engleză. Mă-ntreb, de ce nu în limba română?

Mobilitatea și maleabilitatea cuvântului *ingrats,* titlul volumului care-i marchează Nicoletei Șimon debutul editorial, ne sunt învederate de faptul că migrează lesne dincolo de poezie și în alte arte cu care interferează volumul de față, respectiv cinematografia și muzica. Exemplu, poemul *underneath my words, the ruins* (*sub cuvintele mele, ruinele tale*) poartă titlul unei melodii interpretată de Netra, din albumul *Ingrats*, lansat în 2017.

Alteori, pornind de la o melodie a trupei The Stranger, *where are our monstres now, where are our friends?*, al cărui titlu îl păstrează identic, dezvoltă o viziune metaforică ce trimite la fricile provocate de fantome, numindu-l pe miike – Takashi Miike, regizor, producător de film și scenarist japonez, cunoscut pentru subtilul său umor negru, pentru reprezentarea unor scene șocante și de o intensitate extremă. Stratul lingvistic pe care-l scormonește Nicoleta Șimon lasă frâu liber imaginației. În forme expresive inedite, nu mai puțin îndrăznețe, pe care le introduce în poezie, sparge tiparele topice și sintactice, spre surprinderea cititorului: „fața mea de pe ecran o fantomă/ care bântuie filmele lui miike// în sferele din spatele reflexiei/ imaginea se profilează cu cap întors/ spânzurat pe perete ca un ceas cu limbile blocate.“

Poezia Nicoletei Șimon este proiectul unui experiment în care elemente ce acoperă sfera simbolismului bacovian – nervi, sicrie, cadavre, cimitir, suicid, morți, apocalipsă – sunt aduse în actualitate, într-un univers straniu, cu ecouri grave, ciudate, îngrijorătoare. Registrul cromatic, dominat de alb, este completat cu roșu, albastru, verde, portocaliu, violet, negru, amintind de imagini expresioniste, specific simboliste, interferând imaginile vizuale cu cele auditive: „nervii tociți de curenții orașului/ zgomot alb -/ e cea mai înfricoșătoare culoare// brașovul mi se subțiază printre degete“ (*the dog dies in this one*);

Printr-o „regie“ a textului, aduce în prim plan orașul, cu paroxismul trăirilor lui: „intrarea trenului în gara brașov/ ochi alungiți cu cuțite văd lumea pe orizontală/ coboară pasageri feliați“ (*sci-fi sky*); „dacă tot voiam să devin un explorator urban/ brașovul a devenit un parc de distracții“ (*angel.exe*); „noaptea străzile brașovului suferă de/ anorexia nervoasă“ (*gimme a break*).

Evaziunea din banalul cotidian atinge uneori expresia suprarealismului, greu de înțeles pentru cititorul neavizat: „nebuniile de la eminescu/ se strecoară prin fosa septică//& se-ntâlnesc cu naturalețea din corpurile brașovenilor// povestesc despre nebuniile oamenilor normali/ despre cancerul din dormitor/ nebuniile persoanelor le fac să se joace/ cu o buclă de păr/ în timp ce matca își mângâie finețea capilară/ vertebrele ies prin pielea translucidă/ așteaptă moartea gazdei“ (*glitch*).

Capacitatea de visare, puterea de imaginare, dimensiunea fantastică ce-și face loc în poezie, toate pun în evidență un univers și un registru complex, atât în conținut, cât și în formă. Cum va evolua Nicoleta Șimon, între literatură și cinematografie, timpul va decide.

Privind ca prin apă

ELLA LEYNARD

Am pășit în *camera albastră* a Dianei Rusu, (Editura Tracus Arte), purtând în minte aceeași imagine de când o descoperisem la Bookfest 2025. Un cub albastru electric pe interior, fără capac, o masa mică de lemn în mijloc, pe ea o lampă în miniatură, un scaun si un pat pe aceeași măsură pe un perete. Bej toate.

Prima poezie anunță emoția „light ca o cremă de brânză“, din care se va țese povestea, punctul de început fiind anul 1985, al venirii pe lume al poetei, „scriu pe un balcon încercând/ să inventez o poveste cu mine (...) și călătoria în timp poate începe.“ (*trenuri și cocoși*)

Să fie oare un dedesubt al iubirii? Dar al tăcerii? Dar al rostirii? Sub mască e chipul cel adevărat.(?) Sub chip ar mai putea pândi, oare, o mască?

Pe ce stă o poezie? Pe un gând, pe o simțire, pe un pat gros de lacrimi.

Dezlegarea sensului titlului se face încă de la a doua poezie și prima oprire a trenului. La vârsta de 35 de ani poeta intră pe ușa camerei albastre a lui Picasso, alunecând cu privirea și în tabloul aflat dedesubt, de fapt, tabloul cuprinzător de două tablouri. Revelația aduce cu sine un moment de iluminare asupra propriei persoane, când o cunoaștere surprinzătoare are loc „m-am recunoscut în amândouă/ și în fata din camera albastră și în portretul ascuns/ al bătrânului vollard“. Deci nu doar realitatea are un substrat de realitate, personalitatea omului sau a poetului, poate fi dublată de încă un strat? Dar până unde merge, care e scopul lui, rămâne ascuns sau se va dezvălui? Când și cum se împacă realitatea cu dublura ei, care poate fi chiar opusă înfățișatului? Fata dezvăluită vederii ascunde un bătrân bărbat în tabloul lui Picasso datat 1901.

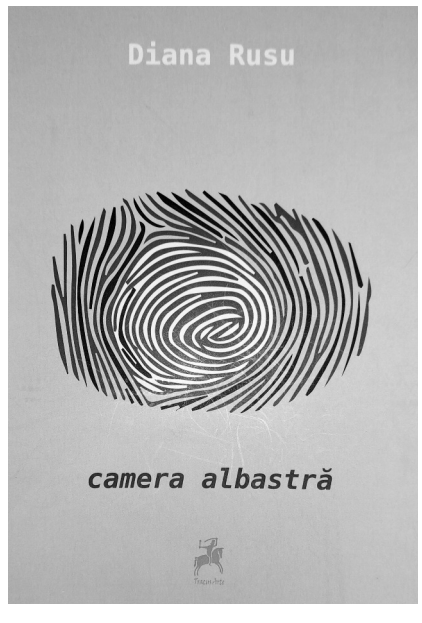
Durerea are doi poli stabili, boala apărută la o vîrstă fragedă, „la doi ani e prea devreme să fii certată cu dumnezeu/ te certi pe la cincisprezece“ (*Control Locus*). Ea este cea care urcă gândurile la Dumnezeu, apropiindu-l, „am ieșit afară din biserică de paști/ când mi s-a făcut rău/ în curte/ nu era nimeni între dumnezeu/ și mine/ și literele s-au umplut de gusturi/ tu/ ți-ai tras mâinile și trupul mai departe de mine“ (*Dyana*). Boala ascute percepția propriului trup și gând, definește remodelând relația cu lumea încă de timpuriu „sesiune de plâns câteva minute încolăcită, simțindu-/ mi interiorul cum se strânge și se/ micșorează/ nu doar gâtul, ci tot stomacul și tot pieptul// m-am gândit la mâinile mele: sunt aceleași mâini/ care la 16 ani sufereau de dishidroză și se/ umpleau de bășici care provocau o mâncărime insu-/ portabilă, apoi se spărgeau și erau/ dureroase, apoi palmele mi se uscau și pielea se des-/ cuama// mă relaxez/ frica de acasă și dorința de a fi ținută în brațe“ (*o neconsolare foarte mare și un dor foarte adânc*)

Metafora durerii transformă organele în imagini penetrant vizuale, „creierul meu se plimbă cu limba de fier“ (*cele mai intime părți*), „până la urmă m-am mai trezit o dată/ de data asta în patul/ dintre pereții subțiri ai stomacului meu/ unde trăiesc mai multe diane“ (*Dhyana*).

Iubirea nu se vrea definită, un el incert, un pasager care va adăuga la zbaterile bolii trupești și ale sufletului pustiul părăsirii „I knew it was over when *bye Didi, I love you* became/ *bye Didi* (...) mănânc paste și plâng/ e minunat/ în ziua aia am băut câteva guri de whiskey și-am încercat/ să definesc un sentiment// emotions are exhausting to have“ (*Emotions are exhausting to have)*. El rămâne un instrăinat al acestui context afectiv „sunt încărcată emoțional/ până la refuz“ (*citesc în grabă life vest*)

Ascunderea este noțiunea care apare sub multiple forme în multe texte. De fapt, este misterul născutului „iar înainte să mă nasc/ eram ascunsă într-un corpum luteum/ o structură temporară într-unul din ovarele mele“ (*o zi dimineață-de-festival*).

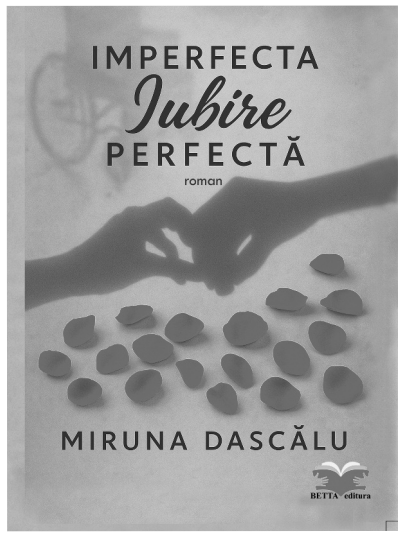
Câte tablouri ar fi susținut pânza lui Picasso?

Într-o carte încap mai multe cărți? Mai multe sensuri, cu siguranță.

Întinderea de suprafață (57 de pagini) e înșelătoare, textul coboară în nevăzut adânc. Privind ca prin apă, transpare o sensibilitate exacerbată. Percepție acută, durere fizică, iubire gâtuită, zdruncinare ivită de foarte curând „pășesc pe mine ca pe un mușuroi de furnici/ ca pe ultima solară totală din secolul 20/ și primele nopți la discotecă// pe jos erau cioburi mari și sânge bucăți de carne/ nu-mi era frică dar a început să mi se facă/ întrebam în stânga și-n dreapta dacă doare și/ nu zicea nimeni nimic“ (*orașul în miniatură în care m-am născut*).

Manual de dragoste

FLORIN ANGHEL VEDEANU

După ce am citit romanul „Imperfecta iubire perfectă“ primul gând a fost să scriu, de ce nu, o cronică de aceeași întindere... tema este ofertantă și la tot pasul! Cine nu a fost măcar odată nebun de dragoste? Cine nu a urât lumea sau măcar a negat-o, atunci când s-a opus dragostei sale? Cine nu și-a pus sufletul să meargă în genunchi, indiferent de condițiile climatice, cel puțin pe distanța București-Ploiești, pentru a-și mărturisi dragostea și pentru a obține favorurile iubitului, iubitei?

Lecturând cartea aceasta, care stă singură în picioare, am constatat că vine cu o poveste dintr-un timp ușor nedefinit, dintr-un loc anonim. Autoarea acestor nedefiniri, de Spațiu și Timp, face ca povestea să devină cumva universală, folosind și niște nume mai puțin uzitate, exotice chiar, privind limba română: Davian și Millena, așezate în prim planul povestirii, ca personaje centrale, alături de ceilalți actanți care au și ei nume rare, internaționalizate.

Cu aceste elemente, Miruna Dascălu vine să ne spună, la cei 20 de ani ai săi, cum se mai iubește în adolescență pe Terra, cum se manifestă dragostea în prezentul nostru tulburat de tot felul de amănunte care ne consumă în exces preocupările și așa degringolate...

Ne înfiorăm de plăcere, dar ne și întristăm la ideea că marile iubiri, de fapt povestea lor, alunecă în finaluri dramatice, tragice... unele. Dar mai remarcăm și altfel de iubiri, care puse sub cea mai puternică lumină a reflectoarelor nu s-au topit nicicum.

Romanul *Imperfecta iubire perfectă* aduce cu atmosfera inocenței păcătoase din „La Medeleni“ pe care fiorii dragostei o asaltează prin toți porii și care răspunde provocării într-un mod specific dragostei... un coup de foudre! Demonstrând, dacă mai era nevoie, că dragostea nu are principii, nu are etaloane și nu poate fi stăvilită. Parcursul acestei lecturi pune cititorul în postura de a fi martor ocular al poveștii, de a simți, de a participa și a împărtăși soarta protagoniștilor, de a suferi și a se bucura alături de aceștia... Dacă în Romeo și Julieta, varianta lui Shakespeare, Ea are 14 ani și El 16-18 sau 21 (cu o mare aproximație!) aici asistăm la o dragoste care se manifestă în pragul desprinderii de copilărie, când avântul și visele sunt principalele elemente existențiale, când se poate orice, desigur, alături de constanța iubirii, ce pare a fi eternă.

Numărul personajelor este relativ mic, pentru întinderea romanului. Cele centrale, Millena, Davian, mama, bunica, Octav, Agusta, Robert, beneficiază de caracterizări și tușe tari.

Autoarea este persuasivă, manevrează emoțiile personajelor în așa fel, încât le trimite cu adresă precisă cititorului, incitându-l să urmărească cu sufletul la gură derularea poveștii... Și asta când? Tocmai acum, când Lumea aceasta este atât de grăbită, încât nimeni nu mai are răbdarea să te asculte mai mult de două minute. Am apreciat această calitate a romanului *Imperfecta iubire perfectă,* și anume că este o excepție de bun augur, în contextul dat când mulți cititori, chiar și cei care trăiesc între și din cărți, fug de cărțile groase! Pe față, se preferă și impresionează facilul, informația scurtă și obținută repede, ușor... și știți la ce mă refer!

Acest roman te atrage, te face să interacționezi mental, să te simți ca la un cinematograf 3D, unde ai voie să te bucuri liber, de aproape, ai voie să iubești, virtual, dar total, fără consecințe negative; ai voie chiar să lași o lacrimă pe icoana unei iubiri de manual, care, privită subiectiv, poate fi, de ce nu, perfectă, când totul în jur este controversat, negat sau cel puțin discutabil! Perfecțiunea este o convenție…

Observăm cu toate mijloacele de cercetare și informare că după miracolul transformării maimuțelor în oameni la începuturi, nu s-a mai înregistrat nicio minune, nici măcar un exemplar nu a mai recidivat... Maimuțele sunt maimuțe și gata! Cu asta, Darwin a ajuns la periferia credibilității...

Dar nici Dumnezeu nu a mai făcut oameni, după ce a creat perechea Unică, deși pământ a avut mereu la dispoziție... Totuși, El și-a delegat atribuțiile Facerii de oameni, Oamenilor! Dar asta nu oricum și nu din cine știe ce materii prime, iar pentru a economisi pământul – ca materie primă – a hăruit oamenii să creeze alți Oameni, doar și numai prin Dragoste!

Azi ne-am întâlnit cu o creatoare, cu har, Miruna Dascălu!

E toamnă, dar să ne bucurăm de primăvara acestui roman, statuie a dragostei!

Bun venit Mirunei în lumea cuvântului scris și a cărților!

Unde mergi, poetule?

A.T. BRANCA

Ceea ce ne atrage pe rețelele sociale este sentimentul că, în spațiul virtual, se construiesc punți invizibile care, de cele mai multe ori, rămân totuși imaginare.

Antologiile *Noise Poetry* (Editura Cartex, 2024, 2025) reușesc să aducă împreună sensibilități și voci poetice diverse, constituind o radiografie a unui moment de devenire poetică. Poezia tânără vorbește cel mai mult despre stări și atitudini, teme și căutări, limbaj și direcții. Unii dintre poeții antologiei se află la vârsta la care abia încep explorările literare ce le vor defini, în anii formării, vocea. Textele incluse în antologie experimentează atât forma, cât și limbajul, uneori fragmentar, alteori reflexiv sau ritmic, oferind cititorului o experiență intensă, prin intermediul căreia acesta se transpune în realitatea poemelor și ajunge să vadă și să simtă lumea cu ochii poetului.

Un exemplu elocvent sunt versurile lui Raul Cozlean (20 de ani, Cluj), care surprind fenomenul declanșat la granița dintre singurătate și empatie, de „*țipetele copilului din casa de alături*“: „*la granița singurătății cu empatia întotdeauna se va produce sticlă / sticla va produce la rândul ei sticlă, sticlă în care se reflectă țipetele / sticlă pe care o ții în mâini, în care îți privești vulnerabilitatea / în care miasmele devin familiare / reflexia nu dispare în urma furtunii pentru că totul e reflexie*.“

Imaginile și reflexiile poetice creează o atmosferă densă, în care emoția se oglindește în obiecte și în gesturi banale, conferind poeziei o tensiune subtilă și profundă.

În mod aproape contrastant, versurile lui Matei Grămescu (18 ani, Iași) folosesc un stil fragmentar și *performativ*, prin care percepția celor care ascultă este dirijată, conștient sau nu, către ceea ce dorește să transmită: „*Atinge-mă / ATINGE-MĂ / Înhamă-mă la înc-o piele / Sunt momeala ta turbată / Reactivă*.“ „*m-am gândit la iubire / Mi-ai zis că ai visat ceva bizar / Și am ales să te cred. / nimic mai mult*.“

Repetiția și spațiile albe accentuează tensiunea și ritmul poeziei. Lucrurile concrete din cotidian – „*ghiozdane glovo*“, „*un sfert de pet de pepsi rece și răsuflat*“ – alternează cu introspecția și un tip de metaforă surprinzătoare, care arată curajul de a experimenta limbajul, ritmul și structura.

Limbajul noii poezii se distinge printr-o libertate confesivă și o explorare a realului cotidian. Îl ilustrăm cu un fragment din poezia Mariei Crudu (20 de ani, Suceava): „*uneori/ sunt fericită și aproape că nu mă sperie asta/ deconstruiesc viitorul*“, „*între două doze de depakine/ și impulsuri zilnice/ am toată iubirea la care nu pot renunța/ despre ce voi scrie/ când voi fi destul de mult timp fericită/ fără locuri din care să fug*“.

Sunt doar câteva exemple prin care observăm cum spațiul virtual Noise Poetry oferă un cadru autentic pentru poezia tinerilor și, cum vom vedea, pentru dialogul cu tradiția literară și cu valorile consacrate – fapt rar în ultimii ani în grupările poetice formate în jurul unor poeți consacrați. Antologia permite cititorului să descopere nu doar emoții și teme, ci și felul în care limbajul poetic se modelează la începutul primelor demersuri literare, deschizând perspective noilor generații. Prin diversitatea stilistică și tematică, Noise Poetry devine o punte între sensibilitățile tinerilor și ale cititorilor, invitând la explorarea unor noi direcții în poezie.

Întâlnirea cu poezia tinerilor autori din antologie constituie un reper pentru înțelegerea modului în care poezia tânără își construiește vocea și experimentul artistic.

Confesiunea nu se reduce la o simplă radiografie emoțională, ci devine și o interogație asupra rostului poeziei, concentrând o tensiune a liricii nu doar contemporane: poate fi fericirea o resursă poetică la fel de fertilă ca suferința? Într-o epocă în care poeții tineri nu mai scriu sub presiunea traumelor istorice sau existențiale, ci mai degrabă din interiorul unei lumi saturate de imagini și stimuli, putem identifica o justificare a actului poetic? Versurile, în rezonanță cu modernismul și postmodernismul, transpun problematica într-un registru al intimității imediate. Limbajul direct, tăietura scurtă și aparenta simplitate se constituie într-o meditație cel puțin asupra viitorului poetei și a propriului ei demers poetic.

PATRIZIA BAGLIOGNE
(ITALIA)

Patrizia Baglione, s-a născut la Arpino în 1994, este absolventă de lingvistică modernă, autor, editor și redactor pentru diverse bloguri. De aproximativ doi ani promovează cărți și autori prin propriul birou de presă. În luna ianuarie a fondat editura *Nero Latte*. Cel mai nou volum de poezii al său este „*Madre che resta*“ (2024).

*

Spune-mi cu cerneală de stele
că sunt frumoasă și dacă voi cădea, spune-mi-o
de două ori. Căci pentru fiecare mare străbătută
am folosit mâinile, sfărâmându-mă
ca valurile. Spune-mi cu nisipul,
la apus, sub o furtună.
Căci pentru o îmbrățișare m-am rugat
în limba arabă, am purtat un văl, am fost
pusă la colț. Cuțitul în burtă
nu îl meritam, căci ale lui au fost
doar cuvinte. Și pentru acele cuvinte
fiul meu a plătit.

*

Adormim sub pleoapele
unui orb: ne adăpostesc, după fiecare
zi grea. Închiși precum nou-născuții
cu pielea încă moale. Somnul,
când ne găsește, are voce de leagăn.

*

Ca să-mi spun că sunt nevinovată am căutat
în adâncul nopții.
Contururi precise
care să sugereze rana.
Umbre,
dincolo de ceea ce se vede.

Chiar și azi soarele mă devorează.

*

Dincolo de cupolele sânului,
fără pântece, trecând
de zona inghinală, dincolo de sacru.
Ca să mă salvez din țărână,
prin numele unei flori,
să devin fertilă doar ca să te dăruiesc
luminii: cu mâinile împreunate,
cu fața senină,
susurând ceva.

*

Mă simt de parcă aș fi o creatură
venită de curând pe lume.
Am trei ani sau poate patru.
De fapt, cei precedenți îngrijirii
au fost zile de cocon.
Era doar o carcasă și atât.
Aceasta din urmă suporta,
restul continua să existe.

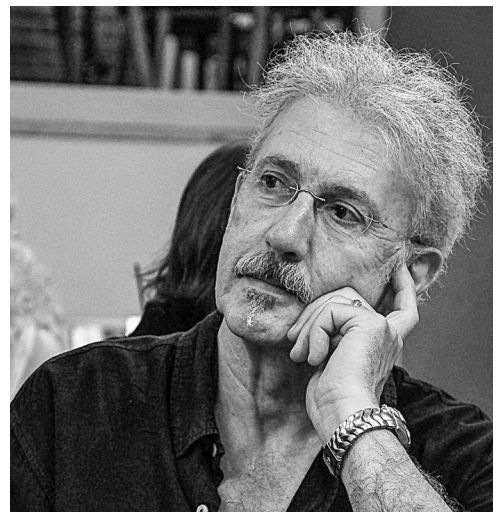
Până azi.

Înăuntrul acestui ou – doi februarie
douămiidouăzecișicinci – sunt și eu.

Toată întreagă.

Traducere:
MARIA GRĂDINARU

ILIAS FRAGAKIS
(GRECIA)

Ilias Fragakis este un poet, prozator, regizor de teatru și film, traducător și scenarist. A studiat sociologie, științe politice, regie și muzică în Grecia și în străinătate. A fost director artistic al Teatrului Municipal din Rodos și al Teatrului Municipal din Keratsini. Este membru al Societății Scriitorilor Greci și al Asociației Regizorilor Greci. Predă în cadrul programului de studii postuniversitare al Universității din Macedonia de Vest.

Blues

Sunt noroi
fertil la gurile râurilor
Noroi de blues și negări
Sunt degete tăiate; lipite
cu sudoare și disperare
pe clape ale separării
și pe corzi interne
Sunt o voce fără glas
înecată în autodistilații
de furie etilică
și de vanitate
Sunt ochi care ard
privire – foc care a ars
din incomensurabila prostie
Doar ca o senzație trăiesc și percep
încercuind nedefinitul
Dar în mine închise, voci multe
și mâini insațiabile, flămânde
se ridică mute și fără protest
Infrasunete și ultrasunete sunt cântecele
pe care le cântă
Eu însumi nu am chip
Nu am corp
Doar noroi și stranietate
Și viermi
Ei trăiesc în acest noroi
se hrănesc din mine
Au venit de nicăieri
Și nu se duc nicăieri
Se bucură de plăcerea vâscoasă
de nutrienții mei
de nemișcarea clipei
și de binefacerea
zemurilor
Sunt lut
Așa viețuiesc, inactiv
puțină umezeală așteptând
O umflare a râului
ca să nu mă usuc
o mică prelungire să fie dată
ca o favoare
în această dramă fără acțiune
Într-un spațiu fără adăpost
Un continent plin de sânge
În descompunere și horcăit de moarte
O peșteră fără ieșire

Sunt noroi
Sunt lut
Mâini aștept nerăbdător care să
Îmi dea formă
Aici
Eu și timpul
Un timp complicat
Și incoruptibil

Sunt noroi

Reanimation of the sequence?

Cea mai profundă traumă
este sfârșitul autoamăgirii.
Arthur Koestler

Niciun început nu are sfârșit
Niciun sfârșit nu are început
Începutul și sfârșitul nu există
Limitele le stabilește
Biata noastră minte
Frica vrea să definească
Și să exorcize Incertul
Noi, cei vii,
Trăim într-un prezent continuu
Discontinuu
– continuu, credem noi, cu naivitate –
Iudei rătăcitori
Condamnați de tribunale militare
Extraordinare și invizibile
Personale
Interioare
Cercuri de șters
Crezând că mergem în linie dreaptă

Morții nu au Frică
Pentru că nu au Vinovăție
Ei știu că nu există Linii Drepte

Visători

Poate că barca noastră
S-a lovit de uscat
Furtunile ce urăsc oamenii
Ne-au sfâșiat pânzele
Trinci, vele mari, arboreți
Catargul e rupt
Focul s-a scufundat
În Marele Ocean
Dar Tropicul e încă acolo
Și ne așteaptă
Pe noi sau pe unii ca noi
Doar că mai buni
Decât noi navigatorii
Și adâncul cerului
În crepusculara primă lui oră
E încă roșu
Și ne așteaptă
Și el
Să-i facem o libație

Traducere din limba greacă:
ANGELA BRATSOU

SeTeHash – Lumină în întuneric

G.P. VOLCEANOV

Pentru unii e un MC nou apărut, pentru connaisseuri e un veteran cu peste două decenii de hip-hop în spate. Prima oară când l-am auzit pe SeTeHash a fost în 2002, când Paraziții, împreună cu managerul de atunci, Gianiny Munteanu, lansau „Acțiunea instrumentalul“ un demers prin care cei de la Rebel Music își propuneau să descopere noi talente. Rezultatul final a fost un colaj de toată frumusețea, iar printre norocoșii selecționați se regăseau A.N.O.N.I.M. (fosta trupă a lui Guess Who), Nimeni Altu', dar și trupa lui Sthelu', cum îi zic apropiații R.A.S.A. Și strofa lui începea apăsat, ritmat, cu atitudine, făcând perfect uz de instrumental: „2 MC pe 2 microfoane zic asta /Generația degenerată reprezintă R.A.S.A. /[...] Iei 100 de români, priveşti la ei în cap /99 ascultă șlagăre, doar unu' ascultă rap“.

Astăzi discut despre cel mai recent album al său, *Lumină în întuneric* (2024). Titlul face referire atât la aspirațiile lui SeTeHash, cât și la rolul MC-ului în societate; după cum spunea și Stres: „Doamne dă-mi putere să fiu lumină-n cartiere /Nu de reflectoare, vreau să fiu ca la-nviere“, SeTeHash își asumă rolul de preacher, dar nu impune ascultătorului o filozofie de viață, după cum nici rapul conscious nu obligă, ci doar oferă învățături pentru un trai simplu și pașnic.

Intro feat. Cezemeu e un beatbox excelent interpretat de invitatul lui SeTeHash – și cea mai fină ureche ar putea fi înșelată de skillurile sale! *BeatzShack* continuă playlist-ul omagiind alt element al culturii hip-hop, DJing-ul; titlul face trimitere la locurile frecventate de DJs și la *crate digging* – căutarea de noi beat-uri și idei prin lăzile vechi pline cu viniluri uitate de timp, adevărate comori pentru un DJ talentat, în cazul de față DJ Mack.

Urmează *Codrule* feat. Pietonu, piesă de rezistență cu un beat apocaliptic care susține perfect tema centrală: dezrădăcinarea la propriu și la figurat, *codrul* căpătând aici sensul de floră, dar și „faună“. MC-ul ridică problema defrișărilor ilegale masive, iar în alt plan face referire la batjocura pe care poporul român o îndură din partea clasei politice. SeTeHash are înclinații suveraniste, dar... în sensul bun, cel din DEX! Nu în sensul mai recent dobândit, înrudit cu termenul argotic-peiorativ *sugeranist*; mesajul este curat, constructiv, educativ: „Codrule, bătrâne domn, ai ajuns de pomină,/ Te-au tăiat, defrișat, lăsat în paragină /[...] Bipezi cu suflete negre, în umbră te-au lăsat“. Pietonu vine în completare cu o strofă bogată în metafore și jocuri de cuvinte, din care voi reproduce parțial: „Codrule, nu te mai legeni, fără ploaie fără vânt/ Acu' ai probleme adevărate și nu vin pe rând/ Și-unii dintre noi parcă-s duși, bă, cu Dumnezeu la slujbă,/ Dar fără El când pun mâna pe drujbă“.

Oraşul debutează cu nişte scratch-uri delicioase ale lui DJ Undoo, iar SeTeHash (care se trage din Mureş) pune în versuri evoluția sa, o călătorie fizică, dar și sufletească. I se alătură Zeze din STR (Stradavarius), reprezentând Aradul. Piesa se încheie simetric cu altă doză de turntableism marca Undoo.

Atinge norii feat. DEFECT revine la tema centrală a naturii. SeTeHash instigă la o viață simplă și sănătoasă, evidențiind antiteza dintre „natura vie“ și „viața de robot“. *Visez și atât!* are un refren și un vibe raggae, în care MC-ul atinge temele păcii interioare și a armoniei în univers, folosind un vocabular specific jamaicanilor („lenevesc“, „visez“, „plutesc“, „nor de fum“ etc.).

Nu putea lipsi de pe album o piesă de ego rap – *Tam-Tam* feat. Fratele Lu Chan și Omu John – pe care băieții se umflă-n pene și descriu atmosfera electrizantă de la concerte.

MultzuBesc e o piesă chill în care MC-ul abordează tema iubirii din mai multe perspective: 1. beneficiile ei 2. viața de cuplu 3. „ce e iubirea?“. O viziune originală cu un sound electrizant și refren în limba engleză.

Pentru Hip-Hop feat. Rashid și DJ Wicked, un omagiu adus de cei 2 MCs și un DJ muzicii rap, care i-a format ca oameni și le-a dat un scop în viață; piesa debutează cu crezul MC-ului: „Am rap apăsat în căști, asta am și-n suflet“.

Spre viitor, *Îngeri între sfinți* și *Clanul* par a fi gândite ca o trilogie, abordând teme precum demnitatea, umanitatea și curajul de a continua într-un mediu vitreg, având în comun și stilul instrumentalelor.

Outro reia ideea *Intro*-ului, dar de această dată, în loc de beatbox, primim o demonstrație de virtuozitate back2back, din partea DJ-ilor Core și Meraru, care încheie albumul în forță.

MUZICĂ TÂNĂRĂ

Abia ce-l sărbătoriserăm la împlinirea a 70 de ani

ION-BOGDAN ȘTEFĂNESCU

Viața nu este altceva decât o lungă despărțire de cei dragi. La un moment dat, generația și mai ales anturajul ți se subțiază într-atât, încât mai poți privi doar înspre trecut. E normal să fie așa, îmi spun ceilalți din jur, viața merge înainte! Doar că, cei din anturajul de care am parte dau sens vieții mele. Și Mircea Tiberian este un astfel de om. Însă ziua de sâmbătă, 18 octombrie, a schimbat, intepestiv, jocul. Acum, doar cu privirea întoarsă îl mai pot zări îndreptându-se către masa noastră de la Green Hours, spațiu pe care îl consideram un fel de sufragerie a noastră, unde ne întâlneam aproape zilnic, fie căldură sufocantă, fie ger năprasnic. Niciun fel de intemperie nu ne-ar fi putut împiedica ritualul.

Îmi aduc aminte că, doar noi doi fiind la masă, în așteptarea altor câțiva (tot mai puțini) membri ai „frăției“ noastre, Mircea m-a rugat să ne mutăm la o masă mai însorită. Și-a fixat scaunul în funcție de soare și, cu ochii închiși, zâmbind, a ațipit pe loc. Îl priveam din când în când prin pelinul alb, fără a-i adresa vreun cuvânt, de teamă să nu-i întrerup experiența onirică. După o vreme, am simțit o siluetă care ne fixa. Am întors capul și silueta a șoptit, timidă: „îl caut pe domnul profesor“. Mircea, ești căutat, am tulburat eu cu voce impostată razele ce-i mângâiau chipul. A deschis ochii brusc, mărindu-i-se ca-n spatele unor lentile cu multe dioptrii: Ce e cu tine aici? Am nevoie neapărat de semnătura dumneavoastră, îngaimă fata, evident stingherită, și îi întinde cererea. Mircea, cu mișcări lente, așază coala de hârtie în dreptul lui, își fixează agale ochelarii pe nas, scoate stiloul din geantă și, în timp ce semnează, o întreabă cu mirare în glas de unde a știut că este la Green Hours. Iar fata, plină de naturalețe, îi răspunde: „mi-au spus doamnele de la secretariat că, la ora asta, sigur vă găsesc aici“. Studenta a plecat, noi ne-am privit cu un aer ușor șugubăț și, după o pauză muzicală, am rostit deodată același cuvânt - „incredibil“ – și am bufnit în râs. Da, probabil că tot Conservatorul știa și comenta escapadele noastre, fără de care ziua parcă nu ar fi fost împlinită.

Mircea Tiberian era un om pe care simțeai nevoia să-l vezi zilnic. Avea întotdeauna un cuvânt bun de spus, un comentariu pertinent, o pildă, o poveste sau un exemplu menite să-ți lumineze calea. În plus, cultura lui polivalentă și amintirile atât de proaspete și foarte plastic aduse în discuție despre întâlnirile sale cu o mulțime de oameni de cultură din branșe diferite îți înfrumusețau ziua.

Ca muzician era desăvârșit, iar ca profesor, respectat și foarte iubit. Studenții chiar îl venerau (ce gol imens lasă Mircea Tiberian la Universitatea Națională de Muzică București). Am avut șansa să studiez cu el un modul de jazz, pe când eram student. Mi-a dat cea mai rapidă și eficientă lecție: „bătrâne, zice, la flaut e cel mai complicat să improvizezi; trebuie multă virtuozitate ca să te remarci; la trompetă poți să arunci câte un sunet ici-colo, așa cum face Miles Davis, și impactul e sigur, dar la flaut trebuie să realizezi o adevărată jubilație a sunetului, ca lumea să te țină minte. Mai târziu, am avut șansa să cântăm împreună. Îndrăznesc să spun că fuziunea a fost perfectă, lumile noastre estetice suprapunându-se, ad-hoc, într-un mod ideal. De asemenea, am avut bucuria să-l și ascult de foarte multe ori și, de fiecare dată, m-am simțit copleșit de imaginația lui. Cânta la pian cu o gingășie rar întâlnită în muzica de jazz. Cânta în așa fel încât parcă îi vedeai sufletul. Mă surprindea cu fiecare gest. Fericit am fost și când i-am citit eseurile, pledoariile pentru muzică și viziunile muzicologice izvorâte din cultura sa polivalentă, care îți stârneau curiozitatea și dorința de a ajunge și tu la un asemenea nivel de înțelegere și de expresivitate a gândirii.

Acum, pur și simplu, totul se învârte cu o viteză amețitoare, cu un vuiet interior greu de suportat. Figura, gesturile, tabieturile, muzica și muzicalitatea lui, o sumedenie de amintiri, dorința de a mai cânta o dată împreună sau de a-l mai privi cântând la pian năvălesc în sufletul meu înroșindu-l până la arsură. Cu timpul, durerea se va estompa, pentru că, nu-i așa, viața merge înainte! Dar pot spune cu mâna pe inimă că Mircea Tiberian și sunetul pianului său vor ocupa mereu un loc luminat în patrimoniul sufletului meu.

IN MEMORIAM

TINERI PE SCENĂ

Festival francofon de cinci stele

ALEXANDRU JURCAN

Aradul a devenit sinonim cu festivalul internațional de teatru francofon pentru liceeni. De 33 de ani continuă perseverent acest festival longeviv și calitativ în „regia“ fondatorului deja celebru: Florin Didilescu, supranumit cu tandrețe de festivalieri PAPA DIDI. Aradul se pregătește pentru fiecare octombrie să găzduiască miraculosul festival, animat de magia lui Didi. Da, sună puțin patetic, din impulsul sincer de a convinge că adolescenții francofoni au ales teatrul ca să-și exprime temerile, speranțele, opțiunile. Trupe din țară, dar și din străinătate realizează aici un vertij cultural unic, de excepție. Există o dependență incredibilă, pozitivă, dătătoare de speranță. Orice adevăr rezidă în puterea de a continua. Didilescu nu vrea să înșele așteptările, știind că tinerii au nevoie de manifestare, de confirmare. La Arad sunt ateliere animate de experți, dar și dezbateri în culise, emoții multiple, promisiuni. Nu uităm serile surpriză, cântecele internaționale, revista neobosită Girouette, care apare zilnic, prezentând spectacolele, dar și opiniile spectatorilor. Dacă e toamnă, e Arad, iar tristețile se disipează în artă. Afișe colorate cu numele de Amifran – prieten al francofoniei.

În toamna aceasta, între 28-24 octombrie 2025, a avut loc ediția cu numărul 33. Au participat trupe din Austria, Bulgaria, Spania, Italia, Polonia, Canada, Republica Cehă. Din România au sosit trupe din Bistrița, Cluj, Huedin, Iași, București, Slobozia, Sighetu Marmației, Târgu Jiu, Arad, Constanța, Cernavodă. Atelierele de teatru – respirație, energie, clown, mișcare – au fost animate de Génia Konstantinova, Françoise Babits, Julien Colombet, Damiano Fabri, Margaux Lavis, Oana Tamaș, Viorel Nistor, Cristian Gălbează, Romano Garnier, Aurélie Raschetti, Ingrid Lebrasseur, Louis Vallenave, Magdalena Lödi.

În broșura-program, Florin Didilescu deplânge indiferența Institutului Francez din București (de unde răzbate „o liniște asurzitoare“) față de acest festival ambițios și necesar, pentru promovarea limbii franceze.

În deschidere, ca de obicei, un spectacol profesionist de la Teatrul din Nord Satu Mare: *La vie en rose*- un spectacol de Gigi Căciuleanu, cu Roxana Fânață, Andrei Gjuvete, Ioana Cheregi, Andrei Stan etc. Coregrafie magică, dansuri amoroase, muzica șansonetelor franceze, cupluri care se formează, cupluri care se destramă... Fredonăm „Les pas des amants désunis“, „Bonheur fané“, „Que reste-t-il de nos amours?“. Trupa din Bulgaria a ales un text de Mihaela Mihailov despre hărțuirea unui elev. Trei puncte de vedere: al profesorului, al elevilor, al mamei victimei. Despre responsabilitatea adulților, într-o gradație subtilă (regia: Gergana Arnaoudova). Extrem de captivant spectacolul trupei din Slobozia: *Le Moche/Urâtul* , text de Marius von Mayenburg, în regia elaborată a Elenei Mocanu, cu un final alarmant: dacă într-o zi vom fi toți identici, departe de orice personalitate?

Trupa din Brno s-a încumetat să prezinte *Faust* de Goethe și a reușit un spectacol ambițios, intens, cu puseuri vizuale eruptive. Păcat că Faust a fost interpretat de o fată, ceea ce a diminuat forța demersului teatral (regia: Thierry Saint Arnoult). Excelent spectacolul Spaniei: o creație colectivă regizată de Sandrine Montariol. O selecție de scene cunoscute din opere perene, redate prin filtrul parodiei (Don Quijote, Romeo, Cyrano, bolnavul închipuit).

Trupa Amifran dirijată de Florin Didilescu a jucat *Préhistoires grotesques*, adaptare de Liana Didilescu după Jean-Pierre Martinez. Ca de obicei, decor elaborat, actori versatili, proiecții, mesaj tonic. O trupă-exemplu, care nu face rabat de la calitate: *noblesse oblige!* Trupa Assentiment din Huedin a prezentat *Le mal du siècle/Răul secolului*, după texte de Ionesco, Jarry, Prévert (regia Alexandru Jurcan). O revizitare a violenței, spre exorcizare, într-un spectacol vizual. Numeroasa trupă din Canada a impresionat cu textul semnat de Martine Delvaux – *Pompières et pyromanes* (regia Lysanne Labrecque, Amélie Martel). Actorii își povestesc mânia, bucuria, libertatea, solidaritatea. Corpuri în mișcare, în focul izbucnit deodată.

Fetița-fenomen de la Palatul Copiilor din Cluj-Napoca a susținut un one woman show senzațional (Elena Efremia Voicu), dirijată de Andrea Mărculescu. Un spectacol exploziv, între râs contagios și melancolie subtilă: *Dragoste, teatru și alte catastrofe* de Călin Ciubotari (Trupa din Sighetu Marmației, regia Marian Gelu). Polonia a adaptat un text de Eric-Emanuel Schmitt (*L'école du diable/Școala diavolului),* regizat de Janina Serdakowska-Slowik. Bistrița a prezentat o creație colectivă (*Respirez profondément)* – regia Toma și Toma.

Se spune adesea că fără artă omul trăiește urât. Fără Arad, teatrul francofon și-ar pierde coloana vertebrală durabilă.

G. RĂZVAN

În romanul *Morfină*, după unii calificat ca nuvelă (1926), Mihail Bulgakov valorifica experiența lui de medic de țară. Eroul romanului, acum dramatizat și regizat de tânărul artist, cu studii și activitate, la început, de actor, Dumitru Acriș, ajunge să fie medic într-un sat din Rusia. Cu puțină experiență, junele doctor Serghei Vasilievici Poliakov (Vlad Fiu) este obligat să intervină de urgență în cazuri diferite: amputări de membre, sarcini cu complicații, epidemii, boli acute de tot felul. Este suprasolicitat și, deși este ajutat cu abnegație de o asistentă, Anna Nikolaevna (Ioana Flora), care are și o înclinație sentimentală pentru el, și de felcerul Demian Luchici (Sandu Mustățea), ajunge să consume morfină, experiență dramatică a autorului însuși în anii războiului. Ce-i drept, Anna Nikolaevna i-a dat primele doze ca să poată dormi în condițiile în care, traumatizat de situațiile medicale complicate, își pierduse somnul.

Dramatizarea lui Dumitru Acriș, născut în Republica Moldova, absolvent de regie la Universitatea Națională de Artă Teatrală GITIS din Moscova, și montarea scenariului - producție a Teatrului „Elvira Godeanu“ din Târgu-Jiu, manager Mihaela Ghițulescu -subliniază caracterul „rusesc“ al mediului și personajelor. Eroii au reacții paroxistice în furie și duioșie, se adresează unii altora pe ton ridicat și se bruschează fizic. Desigur, arta e o exagerare, dar oricum, supraviețuirea într-un spital mic în condițiile acestea sau apropiate de ele presupune până la urmă o rezistență supraomenească și apelul la morfină nu e de mirare.

Pe deasupra, Serghei Vasilievici are traume personale: iubește o cântăreață de operă (Gia Enache) care-l bruschează și care trăiește la oraș, la limita prostituției, înconjurată de „admiratori“ bătrâni. Exilat în sat și excedat de cazuri medicale, Poliakov n-o poate vedea decât rar, în timp ce artista își face de cap în toată voia.

Regizorul folosește un decor minimal (scenografia: Ștef Chelaru), costume în culori întunecate, negrul e dominant, sau spitalicești, specifice personalului și pacienților. Singura costumată extravagant este desigur solista de operă. Proiecția video are un rol important, ocupând tot fundalul scenei (videoproiecție: Cătălin Cora). Protagoniștii și restul trupei, care închipuie pacienți și aparținători ai acestora (Mariana Ghițulescu, Monica Sfetcu, Luminița Șorop, Sorin Giurca, Theodora Constantin), joacă pasionat și pasional, cu credință, fapt apreciat de public. Cel puțin așa a fost la reprezentația dată la Teatrul Național București, în Sala Media, arhiplină. Scenele de grup sunt bine lucrate și impresionează.

Medicul morfinoman („morfinist“ îl numește în chip bizar scenariul, traducere Marina Palii) întruchipează bine o fire torturată de pasiune, de dependență și de aspirația nobilă de a face bine pacienților. Pe ei îi salvează, pe sine nu prea izbutește. Este marcat momentul revoluției bolșevice. După ea, medicul este anchetat, dar nu pentru folosirea drogului, ci așa, în general, ca să se știe că există un stăpân, partidul bolșevic sau eventual KGB, care poate scotoci în viețile supușilor săi. Se ajunge în final la o scenă la care un nomenklaturist (care are mai mult aerul unui îmbogățit de tranziție de pe la noi), jucat de Sorin Giurca, o exploatează sexual și o torturează psihic pe cântăreața ușuratică. Departe de a se simți „răzbunat“ pentru tratamentul la care l-a supus pe bietul doctor, publicul vede în ea o victimă, de această dată. În proza lui Bulgakov, medicul se sinucide. În piesă, lucrul acesta nu rezultă prea clar, oricum el cade în afara scenei, la picioarele spectatorilor, ca și cântăreața, împușcată de torționar, și ambii se ridică doar la aplauze.

Scenariul are o tramă simplă, este condus cu siguranță de regizor, spectacolul durează cam mult, anumite scene fiind prelungite. Tensiunea nu scade însă, mișcarea scenică este bogată și solicitantă pentru actori. Bulgakov a reușit, după cum știm, să scape de dependența față de morfină și să părăsească, în 1920, profesia de medic, prea dificilă pentru el. În schimb, Serghei Vasilievici Poliakov nu va reuși să se salveze, viața lui de coșmar va fi scurtă și plină de convulsii, precum sevrajul pe care îl vedem cum îl devastează pe fragilul protagonist. Dumitru Acriș a creat un spectacol cu intenții și culori întunecate, fără nicio sclipire de umor. Chiar și bunătatea, când se revarsă asupra pacienților chinuiți sau de la Anna Nikolaevna spre șeful ei, are un aspect tragic, deznădăjduit. Într-o lume precum aceea, nici vindecarea nu-i mare fericire. Am urmărit un spectacol substanțial, cu multe merite etalate de toți realizatorii.

TINERI REGIZORI

Un nou festival. La Chișinău

DORU MAREŞ

În prag de iarnă (o primă zăpadă spuzise dealurile dinspre Albița și tulburelul, firește, ajunsese să se limpezească), Teatrul *Alexie Mateevici* din Chișinău și-a invitat publicul/prietenii la prima ediție a Festivalului Internațional de Teatru Contemporan „Andrei Vartic“. „Creat pentru o cauză mare“, vorba mottoului său, teatrul devenit autonom în 1989, o are de șase ani la conducere pe actrița Elena Frunze-Hatman, secondată de scriitoarea Maria Ivanov (director executiv al revistei *Timpul din România*) și de o echipă eficientă (căreia i s-au adăugat elevi voluntari extrem de cultivați și pasionați precum Nicoleta Schițco ori Alexandra Botnaru). Haloul de intimitate este generat de spațiile de joc: Sala *Andrei Vartic* (scriitorul și regizorul inițiator al companiei), cu 34 de locuri, și „Sala de sus“, cu 52 de locuri. Un teatru foarte mic, ca să zic așa, dar extrem de comod pentru spectatori și generos pentru actori, pe unde energiile pot circula în voie, făcând permeabil cel de-al „patrulea perete“. Pentru această ediție pilot, gazdele au propus un program care să acopere cam tot ce însemnă individualitatea instituției: dincolo de spectacolele propriu-zise (invitații externi au venit din Polonia, de la Cluj, Târgoviște și București), zilnice mese rotunde, spectacole lectură, vernisaje și lansări de carte. Remarcabilă seriozitatea acestora, dacă ne referim fie și numai la discuțiile despre necesitatea criticii de teatru ori la dialogul revistelor *Timpul* – ediția de Chișinău, *Teatru azi* și *Vestul dramatic*.

Teatrul *Alexie Mateevici* a oferit patru spectacole, dintre care două monodrame. Dacă ar fi să le sintetizez mesajul, l-aș prelua din a doua carte de poezie a Mariei Ivanov, apărută anul trecut la Editura Prut (*Aici nu ai pe cine te baza*), respectiv poemul *Urletul de după Munch* și cel fără titlu, care deschide volumul: „tăcerea/ în care/ mă ascund/ în fiecare seară/ e o cușcă/ neîncăpătoare/ de iepuri“. O motivată parcurgere de căi, între tragedia împinsă până la groază și grozăvie (de realitatea din imediat, desigur) și zâmbetul care stă să dea-n hohot, generat de un gogolian „de cine râdeți, de voi...“, totul sub semnul acțiunii directe ori sugerate în social.

Cea dintâi monodramă, *Și ce va fi cu noi acum?*, se bazează pe textul cu același nume al lui Dumitru Crudu, iar interpretarea impresionantă este a Ninei Lefter. Nici nu se putea altfel, din moment ce povestea este de alături, dintr-o Ucrainăchinuită de bombardamentele rusești, dintr-o localitate pe unde nu mai știi pe ce stradă să treci pentru a nu te trezi sub agresiunea invadatorului, totuși trebuind să faci rost de medicamente și de apă. Și să te întorci la o acasă care e țăndări, cu tot cu ființele din ea, la fel ca spitalul, la fel ca biserica: „Pe bărbatu-meu l-au externat cu o zi înainte de-a se alege praful din spital (...) Au lovit în biserica în care oamenii se rugau. A rămas doar un morman de moloz, cu o cruce în vârf.“ În context, simbolul copilului pentru care trotineta e cel mai important lucru din univers e covârșitor. Regizorul Sergiu Chiriac conduce geometric parcursul narativ (pe alocuri, totuși, cu un exces de patetism), susținut bine de lighting designul lui Eugen Croitor și sound designul lui Cristian Patraș, iar finalul închide spectaculos firul tragic (decorul Alinei Perju este de mare ajutor), dincolo de prăbușire iscându-se o adiere de speranță, fie și în transcendent (copilul Ilinca Hatman fiind asociat angelic, ingenios și grăitor clipei finale).

Cealaltă monodramă, *Lucruri care nu se spun*, după textul Mariei Ivanov, este exercițiul performativ al Elenei Frunze-Hatman care aduce laolaltă mai multe voci-personaj pentru definirea discontinuă a unui erou feminin de „sub vremi“, supraviețuindu-le și conturând, în definitiv, o lume. Ana Bagrin, prezentatoare de știri și a emisiunii „Felicitări în direct“ la Radio Prim, undeva între Prut și Nistru, într-un anotimp de trecere (cu adolescență, societate în transformare, mentalități în conflict și metehne/ traume de când lumea), este personajul care „și-a dorit atât de mult să audă «Te iubesc». Ar fi fost în stare de orice pentru asta. Și asta ar fi făcut-o fericită.“ Contextul scenografic al Irinei Gurin este de un albastru aseptic, chiar și pentru costumul office al interpretei, iar masa centrală multifuncțională, inclusiv apendicele ei, lupa de mari dimensiuni prin care Ana Bagrin se/ ne privește și face eforturi disperate de a pricepe lumea în care, zicea ea „cred că nu există nimic mai urât decât un om nefericit“. Alcoolul, violul, nepriceperea de a fi nu sunt în context decât instrumente ale numitei nefericiri. Regizoarea bulgară Ana Bateva ar fi trebuit totuși să sesizeze că finalul, cel al depresiei și morții bărbatului-soluție, lipsit de propria-i hartă narativă, dă totuși senzația unei încheieri artificiale.

Cum o anumită rezervă în a utiliza „foarfeca“ pentru pasaje mult prea explicit socializante pare a-i urmări și pe Edda și Dan Coza în desfășurarea spectacolului *Tristețe și bucurie în viața girafelor*, după Tiago Rodrigues. Povestea cuplului de emigranți în Portugalia („Girafa“ Dianei Bașcov și „Bărbatul care mi-e tată“ al lui Grigore Bechet), care află că „viața nu înseamnă să

învești cuvinte din dicționar, ci să găsești sinonime“, este altfel convingător adusă în scenă cu sprijinul scenografic ingenios și imaginativ al Andreei Tecla și Mariei Ștefănescu. Ursulețul Judy Garland al lui Victor Untilă e contrapunctul perpetuu și bombănitor, de un haz special, amintind de Statler și Waldorf, cei doi bătrâni cârcotași din The Mupett Show. Cum spectacolul are două variante, fiind rezultatul coproducției cu Teatrul Mic din București, este de revenit printr-o analiză în tandem.

Montarea cea mai complexă prezentată de gazde în festival a fost, cred, *Între noi totul e bine*, spectacol pus în scenă de Slava Sambriș după textul polonezei Dorota Masłowska. Trebuie spus că viziunea regizorală este fundamental susținută de viziunea scenografică a Irinei Gurin. Cum povestea e a unor neîncetate realități paralele, care inevitabil se confundă, dacă nu fizic, cel puțin la nivelul autoiluzionărilor individuale, spațiul devine cel al unei unice camere, minuscule, dar cu ecran TV cât peretele. Nici personajele aflate de partea aceasta a spațiului, trioul Fiică (Diana Boșcov) – Mamă (Cătălina Budu) – Bunică (Margareta Nazarchevici-Bechet), nici cele de cealaltă parte a ecranului, Moderatoare TV (Valentina Ostap) – Actor (Victor Untilă) – Narator (Giasti Sirah), nici personajele care mai intervin în poveste din vecinătăți (bloggerița Ninei Lefter sau tot mai suprapon-derala Ludmilei Botnaru) nu par a fi esențial diferite (dincolo de situația materială), toate fiind supuse unui soi de vesel-inconștientă halucinare colectivă. Dintre citirile posibile ale textului, Slava Sambriș alege un tandru sarcasm, pătruns de înțelegere pentru o lume care pe dinafară a luat-o razna și pe dinăuntru își caută panacee la îndemână, de la bolul de metal pe post de cască de război al bunicii, la revistele din tomberonul pentru maculatură și la narcoticul ecran TV. „Vaporul care stă să se scufunde“, în definitiv o altă „corabie beată“, de data aceasta de pe malul Vistulei, e văzut cumva printr-un ochean ionescian. Între „panică și plictiseală“, o normalitate a unor persoane „condamnate să stea împre-ună“, marionete închipuindu-și pătrunderea în spațiul halucinogen al televizorului din care le parvine o realitate încă mai maladivă, în definitiv.

Vocația de teatru de poezie al companiei a fost dinspre Naționalul clujean de Elena Ivanca, un râsu'-plânsu' pornind de la texte ale mai multor poeți basarabeni, într-un tot interactiv pătruns de sensibilitate. Ar fi nedrept să nu amintesc și de spectacolul *Chișinău by night*, de la Teatrul fără nume, în care Mihai Fusu și tinerii actori de o rafinată energie se constituie într-o Șeherezadă cu multiple chipuri, într-o înșiruire persuasivă de povești al cărui liant devin secvențele coregrafice și muzica.

Procesul secolului XX: talentatul „domn“ Göring

ANGELO MITCHIEVICI

Procesul de la Nürnberg - folosesc singularul ca sinteză a seriei de procese desfăşurate după război în această localitate -, iniţiate de Tribunalul Militar Internaţional şi desfăşurat între 20 noiembrie 1945 şi 1 octombrie 1946, a constituit cu siguranţă procesul secolului XX, vizând condamnarea nu doar a unor persoane, ci a unui întreg sistem totalitar genocidar, regimul nazist la conducerea căruia s-a aflat Adolf Hitler. Acest proces a fost o premieră tocmai pentru că extindea sfera penală spre un tip de criminalitate atribuită nu doar decidenţilor politici, ci şi unui regim. În cazul Primului Război Mondial, nici un om politic sau general al Germaniei nu suferise vreo condamnare. Dar la fel de adevărat, Germania nu iniţiase atunci un demers genocidar pe scară largă, începând cu evreii, ceea ce în termeni încifraţi a primit numele de „Soluţia finală“. Luarea deciziei în cercurile restrânse ale conducerii naziste a făcut obiectul filmului lui Frank Pierson, *Conspiraţia* (2001). Astfel că este foarte posibil ca militarii aflaţi la conducerea Germaniei naziste, precum al doilea om în stat, Reichsmarschall-ul Hermann Göring, să fi considerat improbabilă condamnarea lor. Pe lista militarilor efectivi s-au aflat generalul Karl Dönitz condamnat la 10 ani de închisoare, feldmareşalul Wilhelm Keitel, generalul Alfred Jodl (reabilitat în 1953 ca militar la datorie), Joachim von Ribbentrop, diplomat şi general, ministru de externe condamnaţi la moarte prin spânzurare. Toate marile puteri beligerante din tabăra aliaţilor au fost convocate la acest proces, SUA, Mare Britanie, Franţa, Uniunea Sovietică, dar cei care l-au organizat şi au dat direcţia au fost reprezentanţii Statelor Unite.

Judecătorul Curţii Supreme, Robert H. Jackson, interpretat în film de Michael Shannon, a fost desemnat de partea americană drept procuror-şef. Dificultatea cu care s-au confruntat nu numai completul de judecată, ci mai ales cei care au constituit partea acuzării, a constat în găsirea temeiurilor juridice pentru condamarea unor înalţi funcţionari ai statului, responsabili cu propaganda şi militari. Astfel se naşte în jurisprudenţa occidentală o nouă definire a responsabilităţii penale cu sintagma de „crime împotriva umanităţii“ la care au fost adăugate în rechizitoriu capete de acuzare precum, crime împotriva păcii şi crime împotriva legilor războiului. În mod evident, pe lângă dimensiunea retributivă, procesul concepea una pedagogică vizând delegitimarea moştenirii naziste şi deconstruirea ideologiei totalitare, altfel spus, procesul de la Nürnberg trebuia să devină şi un proces intentat nazismului ca politică de stat genocidară şi ideologiei care stătea la baza lui. E poate inutil să mai spun că Vladimir Putin se încadrează perfect în profilul criminal al celor aflaţi pe banca acuzaţilor la acest proces şi astfel filmul îndeamnă la reflecţie în contextul actual al războiului din Ucraina.

Filmul vizează cu precădere figura centrală din banca acuzaţilor, un erou german al Primului Război Mondial, pilotul de vânătoare Hermann Göring, devenit între timp una dintre figurile politice marcante ale lidershipului nazist, cel care conduce elita armatei, aviaţia, Luftwaffe, un om cultivat, fermecător şi cinic. În fond, perspectiva pe care o oferă filmul lui James Vanderbilt care semnează şi scenariul se doreşte una demitizantă. Tânărul cu aspect de Siegfried din Primul Război Mondial este de nerecunoscut în supraponderalul lider nazist - termenul de gras „fat“, atât de incorect politic astăzi, este utilizat pentru a-l denigra. Narcoman, infatuat şi preţios, artsy fartsy în uniforma sa de un albastru deschis, afemeiat, şi extrem de cinic, Göring reprezintă o interfaţă înşelător de umană a răului. Dacă filmul mizează pe ridicolul şi mediocritatea câtorva dintre ceilalţi lideri, funcţionari fără nicio strălucire, precum Julius Streicher (Dieter Riesle), ilustrând cea ce Hannah Arendt avea să numească „banalitatea răului“, în schimb la Übermensch-ul Göring trebuie căutate alte păcate şi trebuie spus că orgoliul său nu este cel mai potrivit. Trăsătura aceasta de caracter este înregistrată ca o maximă vulnerabilitate care trebuie speculată, pentru că este inteligent, abil şi carismatic este un intrigant de mare clasă. În plus, este un om real al puterii, nu o fantoşă, cu o carieră clădită pe merite militare indeniabile, dar şi pe o diplomaţie extrem de abilă în cercurile periculoase ale puterii naziste unde îşi avea proprii săi inamici. În film el este jucat de Russell Crowe care respectă condiţia supraponderalităţii, fără a aduce foarte mult personajului pe care, pe alocuri îl caricaturizează, pe alocuri îi creează imaginea unui egolatru incorigibil, ironic şi cam atât.

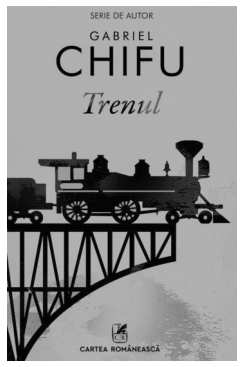
În film, intriga este asigurată cu ajutorul unui *insider*, psihiatrul Douglas Kelley (Rami Malek), care trebuie în mod oficial să certifice sănătatea mintală a acuzaţilor, dar care este utilizat neoficial şi ilegal pentru a obţine o fişă psihologică a fiecărui acuzat în parte, în măsură să ofere date procurorului-şef american în vederea unei pledoarii eficiente. Chestiunea juridică sugerează şi una metafizică irelevantă până la urmă în acest proces, dar devenită o cheie esenţială în gândirea occidentală asupra Holocaustului şi anume natura acestui rău: nazismul. Filmul nu valorifică prea mult această parte, deşi apelează la ajutorul unor probe-imagini din lagărele de concetrare - este drept, amploarea fenomenului exterminării nu era aprofundată la acea dată. La proces sunt prezentate aceste imagini care-i şterg lui Göring zâmbetul de pe buze şi oripilează audienţa, camera plimbându-se peste lacrimi în ochi, figuri consternate, expresii ale indignării cu buzele strânse, etc. Până în acel moment fluşturaticul psihiatru, drăguţ şi serviabil, construia împreună cu acuzatul începutul unei frumoase prietenii. Pas cu pas, dialogul lor evoluează către ceva durabil, problemele medicale reale ale liderului nazist trezind o reală compasiune, iar Kelley transmite scrisorile acestuia familiei, este îmbrăţişat de fiica lui Göring. Psihiatrul cade victimă strategiei de apropiere care funcţionează în dublu sens, îi dezvăluie psihiatrului şi prin el procurorului-şef resorturile intime ale psihologiei inculpatului şi pe de altă parte, îl ajută pe acesta din urmă să comunice cu familia şi să-şi testeze capacitatea de seducţie. Trădător din punct de vedere al deontologiei profesionale, psihiatrul acţionează ca un bărbat înşelat în dragoste atunci când află la proces adevărul despre lagărele naziste de exterminare, reproşându-i lui Göring că i-a ascuns adevărul, „ştiai“, ca şi când liderul nazist ar fi trebuit să i se destăinuie în baza încrederii stabilite. De altfel, politicianul Göring îl aduce cu picioarele pe pământ când îi spune că dacă un om îţi este aliat nu înseamnă că este neapărat de partea ta. Înainte, Kelly devoalase date despre proces unei frumoase jurnaliste, fapt care-i aduce şi demiterea, şi pune apoi la dispoziţia procurorului-şef un dosar de caz al „pacientului“, subliniind principala sa vulnerabilitate: narcisismul. Dar aceasta după o discuţie sentimentală cu caporalul Jones (Dan Cade) care-i dezvăluie identitatea sa germano-iudaică, tragedia familiei sale deportate la Auschwitz şi speranţa sa într-un act de justiţie exemplar. În confruntarea pe care o are cu Göring pe care-l jigneşte ca un rănit sentimental făcându-l gras şi irelevant şi ameninţându-l cu o moarte infamantă, prin spânzurare, acesta din urmă întăreşte teza cu o frază memorabilă şi adevărată în final, chiar dacă nu în sensul dorit de Reichsmarschall: „I am the book you are merely a footnote“. Iar Douglas Kelley este chiar o notă de subsol, nereuşind să valorifice experienţa sa în demersurile ulterioare.

Construit în tradiţia marilor filme despre marile procese precum *The Monkey Trial*, *Nuremberg* mi-a amintit nu de un film-proces, ci de un „proces“ indirect, mediatic, cu filmul lui Rod Howard, *Frost/Nixon* (2008) despre dialogul-confruntare dintre jurnalistul David Frost şi preşedintele american, unde o singură întrebare reluată îl destabilizează pe abilul politician. La fel, călcâiul lui Ahile al liderului nazist devoalat de psihiatru este speculat eficient abia de către avocatul părţii britanice, Sir David Maxwell-Fyfe (Richard E. Grant), după eşecul lui Robert H. Jackson de a-l încolţi. Este vorba despre o singură întrebare în măsură să probeze loialiatea sa faţă de Führer, punând în joc demnitatea militarului de carieră şi a moştenirii pe care o apără şi încearcă s-o legitimize. Göring nu se poate dezice de Hilter, aşa cum nu se poate dezice de tot ceea ce a realizat în plan politic, de moştenirea nazistă, ca un om care este conştient că vorbeşte în faţa Istoriei, iar acest fapt, cuprinde în mod nedorit şi Holocaustul. Confruntarea se rezumă la câteva minute în film, iar efortul şi nu motivaţia morală apare ca disproporţionat în raport cu experienţa procurorului american şi consistenţa întregului probatoriu menit să-l incrimineze fără putinţă de tăgadă pe Göring. Toată delegaţia americană se screme să găsească soluţia, iar marea dezvăluire, „Göring e un narcisist“, rezolvă problema. În fapt, explicaţia vine din altă parte, acest proces este tratat şi ca un show mediatic, dar nu unul superficial, ci decisiv pentru percepţia publică. Ce va zice Istoria? Hermann Göring s-a sinucis în închisoare, păstrând ceva din imaginea sa de erou de război în ochii naivi ai celor care trăiesc în umbra mitului, nu puţini azi, eludând ororile la care a contribuit prin deciziile sale lucide, prin abdicarea morală tocmai de la ethosul militar invocat.

Nuremberg (2025); Regia: James Vanderbilt; Scenariul: James Vanderbilt; Cu: Rami Malek, Russell Crowe, Michael Shannon, Leo Woodall, Colin Hanks; Genul filmului: Dramă, Istoric, Thriller; Durata: 148 minute; Premiera în România: 12.12.2025; Produs de: Bluestone Entertainment, Dandelion Media, Filmsquad; Distribuit în România de: TRIBE Films, Media Squad.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

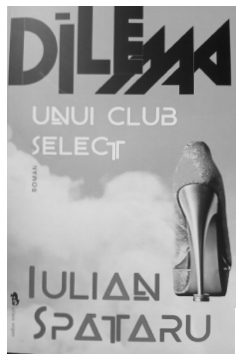
La noapte vom urla pe rând

Gabriel Chifu
Trenul, Editura Cartea Românească

În seria de autor dedicată de editură lui Gabriel Chifu a apărut încă un roman, acesta inedit. *Trenul* este un roman cu care cunoscutul poet și prozator își va surprinde cititorii și care se înscrie într-un parcurs literar dintre cele mai interesante în proza noastră contemporană. Vom reveni pe larg, cum se cuvine, asupra acestei apariții semnificative.

Iulian Spătaru
Dilema unui club select,
Editura Exigent

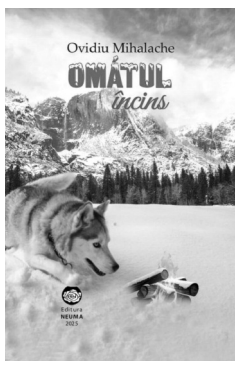
O tânără, aproape o adolescentă, rămâne însărcinată după o noapte de chef în care a făcut sex cu patru băieți. Unul dintre ei este nefericitul tată. Nefericit pentru că fata moare dând naștere unui copil fără să spună care dintre ei e tatăl. Prezumptivii nu știu nici ei și formează „un club select“, glumă amară a unuia care nu făcea parte dintre ei, dar era prieten cu toți. Romanul e scris alert, și destul de neglijent, dar e făcut să rețină atenția cititorilor. Personajele sunt bine conturate și paginile sunt bogate în întâmplări ale zilelor noastre.

Ovidiu Mihalache
Omătul încins, Editura Neuma

Principala calitate a romancierului Ovidiu Mihalache este forța epică. În lipsa ei, temele grave pe care le abordează prozatorul nu ar avea susținere. Căci autorul își propune subiecte foarte grele și trame realiste, angajând o istorie zbuciumată. Personajele se confruntă din plin cu vremuri vitrege și situații dramatice, păstrând cititorul conectat permanent la viziunea unui apocalips pe pământ. Ovidiu Mihalache este un excelent cunoscător al istoriei în cadrele căreia își dezvoltă ficțiunile credibile. *Omătul încins* este un roman în care personajele sunt pline de vitalitate în confruntarea cu o realitate ieșită din minți. Tragicul și absurdul se contopesc într-o poveste excelent scrisă.

Marilena Apostu
Poeme leoparde, Editura Limes

Autoarea din Galați publică o carte de maturitate cu o poezie reflexivă, elegantă. Textele sunt succinte și se remarcă prin simplitate. Cu excepția titlului neobișnuit, nimic nu este „sălbatic“ în poemele Marilenei Apostu. În prezentarea de pe copertă, Mircea Petean se referă la titlul „oarecum șocant“, dar vede în cuvintele folosite de poetă „niște animale docile“. Unele mici violențe mai apar totuși: „la noapte vom urla pe rând/ doar așa/ vom avea putere să ne ascundem/ acolo unde este interzis/ învăț să umblu prăfuită/ până când rochia va deveni poem“. În realitate, poezia din volum nu este prăfuită, are mereu tentația originalității. Imaginea zăpezii pe ape, albă și moale, e delicată „zăpada lăsată pe Dunăre tricotează aripi“. Câtă vreme urlăm pe rând și nu în cor, viața va fi suportabilă.

Teodora Jurma
Oglinzi in Emaus.
Poruncitu-s-a poezia, Editura Neuma

O poetă cu experiență și devotament pentru arta sa compune un volum din texte scurte, lipsite de titluri. Imaginile sunt penetrante. Poezia „i se poruncește“, este o obligație impusă „de sus“: „aș fi vrut să-ți umplu/ mâinile de zăpadă dar/ fulgii cădeau necontenit/ și ne acopereau amintirile și durerea/ aș fi vrut să îți dau să mănânci/ pulberea cernută pe acoperișuri/ să îți saturi oasele/ alungite până la vârfurile cu care/ brazii ating lumânările disperate/ ale cerului“. În prezentarea sa, Andrea H. Hedeș descoperă că Poezia Teodorei Jurma „Oglindește peisaje sufletești vaste, paradoxale dantelării de magmă. Sensibilitatea, smerenia, credința luminează întunericul și exorcizează umbrele“. Autoare a multor volume de poezie și literatură pentru copii, Teodora Jurma atinge în această carte de texte concentrate un punct maximal al creației sale.

Mircea Stâncel
Cartea conflictelor,
Editura Școala Ardeleană

Nimeni nu ar bănui că pașnicul poet Mircea Stâncel ar putea scrie o carte a conflictelor. Optzecistul din Alba Iulia este prezentat cu atenție și generozitate de Ion Pop și Al. Cistelecan. Ultimul scrie despre „feminitatea stihinică și pusă pe pandalii“ care răscolește destinul autorului și picioarele ei care îi „consumă toată imaginația“. Noi știm că Mircea Stâncel are multă imaginație și doar se preface a o consuma pe membrele inferioare ale unei ființe, oricât de captivante și devorante ar fi. Iubita-eroină e comparată cu Anna Karenina („iubire și culpabilitate“) și Emma Bovary („n-o să găsești niciodată perfecțiunea“) și contactul cu ea are efecte catastrofale: „în tine văd o casă imensă care se prăbușește noaptea/ peste umerii celui care a construit-o“. Poemele lui Mircea Stâncel sunt ample și complicate, dezlănțuire de imagini și retorică.

Stan V. Cristea
Marin Preda. Răsfrângeri în actualitate, Editura Aius

Un cercetător neobosit al vieții și operei lui Marn Preda este Stan V. Cristea, critic conjudețean cu prozatorul *Delirului*. El adună într-o carte tot ce a scris despre alți autori care i-au dedicat analize romancierului ori s-au ocupat de traseul existenței sale prea scurte. Între scriitorii la care se referă Stan V. Cristea sunt nume semnificative ca Eugen Simion, cu *Portretul scriitorului îndrăgostit*, Ioana Diaconescu printr-un *Portret în arhivele Securității*, Sorin Preda, cu *Moromeții. Ultimul capitol*, omagiul adus de scriitorul-nepot unchiului ilustru, Ana Dobre cu impozanta ei monografie. Apar și volume ale unor exegeți mai puțin cunoscuți, dar pe care Stan V. Cristea nu le-a ignorat, ci le-a comentat cu atenția și minuția lui obișnuite.

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Apare cu sprijinul financiar
al Ministerului Culturii
Calea Victoriei nr. 133,
sectorul 1, Bucureşti
www.luceafarul-de-dimineata.eu

Redacția:
HORIA **GÂRBEA** / Redactor-șef
EMIL **LUNGEANU**
Tiberiu **NEACŞU**
FLAVIU GEORGE **PREDESCU**
DAN **STANCA**

Secretar general de redacție
și concepție layout:
AUREL MARIA **BAROS**

Ilustrație și DTP:
Gelu **IORDACHE**

Social-media:
Ileana **POPESCU BÂLDEA**

Secretariat, PR:
Gabriela **ANDREI**

IMPORTANT!
Colaboratorii ne pot trimite textele doar în format electronic.
Autorii care doresc să fie recenzați în paginile revistei sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției:
Calea Victoriei nr. 133,
sector 1, București.
Telefon: 021.212.79.87; 0727.872.276

luceafarul@uniuneascriitorilor.ro

Revista
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
poate fi cumpărată de la magazinele INMEDIO aflate în supermarket-uri.
Prețul unui exemplar este de 6 lei.
Abonamentele pot fi încheiate
la redacția revistei, prin telefon la
021.212.79.87; 0727.872.276
ori prin virament bancar la
Banca Română de Dezvoltare –
Sucursala Victoria, Bucureşti
Cont Lei:
RO29BRDE445SV36784884450

În documentele întocmite este necesar să vă menționați numele,
adresa și numărul de telefon.

Revista
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a **Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare** (A.R.I.E.L.).

Conform prevederilor Statutului său, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a revistei și nici pentru conținutul materialelor publicate.
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
promovează diversitatea de opinii; responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.
ISSN 2065-7536

Robert Lőrincz. *Bungee jumping*

AUREL MARIA BAROS

… așa cum spune Barnett Newman, un pictor abstract american:
„*Estetica pentru artist este ca ornitologia pentru păsări*“.
Robert Lőrincz

Urmăresc, în general, dar și pentru a da niște informații în rândurile acestea, ceea ce se întâmplă cu așa-numiții activiști ecologici – cei care, pentru a atrage atenția publicului, au ca țintă operele de artă și se angrenează în tot felul *întâmplări* reprobabile puse la cale prin muzeele lumii. De parcă s-ar lăsa inspirați de alte acțiuni irresponsabile, nebunești, declanșate pe unele rețele sociale care mizează pe spiritul de aventură, pe ignoranța și naivitatea fanilor. Și, manipulându-i online, le cer să treacă la „chestiuni haioase“, să braveze etc.

Chiar luna trecută, niște activiști ecologici dintr-o țară nordică și-au primit – citesc pe 11 decembrie în paginile unui site important specializat în arte vizuale – sentința pentru faptele lor. Atacaseră în vara lui 2023 un tablou de Claude Monet, *Le Jardin de l'artiste à Giverny* (*Grădina artistului din Giverny*, 1900), folosind vopsea roșie în timp ce le vorbeau vizitatorilor și camerelor de filmat. Decriptare: dispar peisajele, noi cerem restaurarea zonelor umede. Sentința a fost nemiloasă: inculpații s-au trezit achitați, au scăpat fără niciun fel de sancțiune. Comanditarii unor asemenea inițiative i-au învățat pe actanții pictați în ecologi să „atace“ numai operele de artă protejate cu sticlă/plastic transparent, astfel încât doar rama tablourilor, de exemplu, să suporte ușoare deteriorări ca urmare a spectacolului activisto-protestatar. Și alte opere emblematice – semnate Van Gogh, Picasso, Andy Warhol – au beneficiat de acest tratament. *No comment*.

Parcurgând acest site am găsit, ca de obicei, și alte lucruri foarte interesante. Acum 10 ani, pictorul Adrian Ghenie figura pe primul loc într-un tabel cu artiștii plastici sub 40 de ani care au realizat cele mai importante vânzări; și se menține în fruntea clasamentului. Însă, surpriză!, printre sutele de artiști de acolo și află și un tânăr român care a înregistrat multe vânzări, lucrări de grafică și pictură, pe piața din țara noastră – Robert Lőrincz. I-au fost achiziționate 31 de lucrări!

Cu ceva timp în urmă, căutasem doi artiști plastici care puteau să continue seria Adrian Ghenie, Mircea Cantor, Felix Aftene, Roman Tolici, Gorzo și așa mai departe. Mă oprisem la Georges Mazilu și Robert Lőrincz, regăsiți la *Sineva – artă importantă* cu care am și vorbit atunci despre ei (societate care, cu generozitate, ne-a pus la dispoziție imaginile din această pagină). Un senior – Georges Mazilu, l-ați văzut în numărul nostru anterior – și un junior.

Robert Lőrincz (n. 1995, Sfântu Gheorghe, Covasna) a absolvit Liceul de Arte Vizuale Plugor Sándor din orașul natal și apoi Facultatea de Pictură a Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca – licență în 2017, master în 2019. Face parte, așadar, din noua generație de artiști vizuali; și ne spune că „inspirația e parcă un fenomen aleatoriu și uneori absurd“. Iar lucrările vândute îl plasează printre privilegiații care reușesc să trăiască din artă.

Să enumerăm și expozițiile în care s-a întâlnit cu publicul. 2024: *Incendiar*, împreună cu sculpturile hiperrealist-șocante („zombi“) ale lui Paul Baraka – Muzeul de Artă Contemporană, Sibiu; *Figurativus Eklektikos* și *Până când moartea ne va despărți* – The Institute, București; *MoBu* – International Art Fair of Bucharest, Romexpo, București. În 2023: O *incursiune în universul creativ* – Muzeul de Artă, Casa Avramide, Tulcea; apoi, la București: *MoBu* și *glo™ x Robert Lőrincz-Superstar* – Art Safari. În 2022, tot la București: *Clouds & I Clouds* – Galeria Senso; *Bombs and Humans*, *United Artists against War* – Celula de Artă; *Reprezentări feminine în arta românească* – Muzeul Național Cotroceni. Iar în 2021: *Eros/Thanatos* – Art Safe, Combinatul Fondului Plastic din București.

Robert Lőrincz este prezent pe marile platforme de artă, *MutualArt* și *Artnet*, ceea ce înseamnă vizibilitate asigurată pe piața globală. Temele din pictura lui, axele de forță? Oh, ele l-au dus acolo. Simplu, câteva dintre acestea: arhetipurile mitologice și simbolurile vizuale remotivate, dialogul iubire – dispariție (adică viață & moarte), contrastul veșnic dintre bine și rău, explorarea memoriei/ subconștientului într-un timp suspendat. Fără care cu boi și păduri de plopi. *Bungee jumping*.

Între lucrările notabile, *Oracle*, *Moartea în vacanță* (vezi craniul de alături), *Dune* (*Stanislav Baretsky*). Sau *Long Red Marlboro* – unde mi se pare că găsesc mai degrabă o Virginia Woolf; cu țigara virtuală-n gură. Ori, cum o vedem în clișeele vremii, cu țigara înfiptă între degete, atunci când nu folosea ca accesoriu portțigaretul ei lunguieț (chestiune de *statement* de stil și statut social – emancipare!). Să notăm, departe de anacronisme: țigaretele Marlboro erau pe piață încă din 1923 iar câțiva ani mai târziu, pe lângă filtrul tip plută, au apărut și cele declinate feminin, cu filtrul tras în rubane albe, lucioase, sau roșii (deh, *lipstick*-ul!)... Unii cred că tabloul, deși firul de fum e firav, aruncă o privire ironică asupra societății capitaliste, asupra consumerismului, *avant la lettre*. Dar nu, singurul ochi viu al Virginiei răzbate printr-o ceață roșie și trimite desigur, 100 de ani mai târziu, în altă parte.

Tot dinspre literatură, fără să fâlfâie în aerul contemporaneității, sunt colorate și *Mantaua lui Gogol* sau *Dune* (vezi mai jos), dăm și de nasul lui Bukowski; ori, alb-negru, mai levantin, de *Master Pașadia's Salon*… Sau de pisica aia scăpată de blană pe vecie (*Sphynx*-ul canadian dacă nu cumva francez, după cum îl vinde registrul genealogic din LOOF),

Oracle

Moartea în vacanță

care s-ar zice că nu bântuie doar prin *Flower Merchant* (*Superstar*), nu e doar *Mamă* (grafică, 2025), ci își vâră chipul triunghiular și-n alte tablouri...

Robert Lőrincz își construiește pas cu pas universul pictural compozit în care mitologia este fisurată de elemente specifice culturii pop, de cultura celebrității, de criticile sociale fasonate *mainstream*; în care niște personaje kitsch extrase din realitate atârnă în cârlige mediatice, ca niște carcase copleșite de o reverie irepresibilă într-un abator; *Soy un perdedor*, *Portret de smardoi* sau *Asasinarea lui Mihai Nuțu*, ori seria de *Gangster rats* – dâre lăsate de mitologia urbană. Și pictate cu mână sigură.

Să spunem că artistul nostru emergent are cu adevărat viziune și talent; își va consolida poziția prin filtrarea și mai rafinată a impactului vizual și credem că, deschizându-se spre diferite medii, va putea să migreze în curând spre recunoașterea internațională. Așa încât, îi dorim mult succes!

Gogol's Overcoat

Dune (Stanislav Baretsky)